

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex A.

S. o. u.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936 : 30
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
LAGSTIFTNING
ANGÅENDE
SKOGAR Å STÄDER OCH ENSKILDA
TILLHÖRIGA FLYGSANDSFÄLT
I HALLANDS LÄN

Avgivet den 27 juni 1936

S T O C K H O L M

1 9 3 6

Statens offentliga utredningar 1936

Kronologisk förteckning

1. Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. Hægström. 187 s. E.
2. Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. Norstedt. 55 s. U.
3. Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. Marcus. 68 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. Marcus. 56 s. Ju.
5. Betänkande med förslag angående revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. Marcus. 397 s. Fi.
6. Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ånkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. Beckman. 93 s. S.
7. Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. Tiden. viij, 99 s. Fi.
8. Ur socialiserings »europiska» idékrets. Tiden. viij, 210 s. Fi.
9. Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. Tiden. iv, 206 s. Fi.
10. Statligt kaffemonopol. Marcus. 192 s. Fi.
11. Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 58*, 319 s. E.
12. Betänkande angående förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Norstedt. 120 s. S.
13. Betänkande angående familjebeskattningen. Marcus. 147 s. Fi.
14. Betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån. Norstedt. 55 s. S.
15. Betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. Norstedt. 78 s. S.
16. Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. Hægström. 183 s. K.
17. Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. Norstedt. viij, 418 s. Ju.
18. Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. Marcus. viij, 308 s. Fi.
19. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skyddsskogar m. m. Marcus. 172 s. 1 karta. Jo.
20. Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Hægström. 54 s. K.
21. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. Marcus. 274 s. 1 karta. S.
22. Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning. Norstedt. 111 s. H.
23. Betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas, m. m. Luleå, Länstryckeriet. 318 s. 1 bilaga. S.
24. Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och bo-utredning m. m. Norstedt. 62 s. Ju.
25. Betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. Marcus. 163 s. Fi.
26. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen angående avstyckning m. m. Marcus. 79 s. Jo.
27. Angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. Hægström. 185 s. H.
28. Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under Dansk tid. Marcus. xxxj, 405 s. E.
29. Betänkande om socialstyrelsens organisation. Beckman. 151 s. S.
30. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. Marcus. 108 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelse bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 30

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

LAGSTIFTNING

ANGÅENDE

SKOGAR Å STÄDER OCH ENSKILDA
TILLHÖRIGA FLYGSANDSFÄLT
I HALLANDS LÄN

Avgivet den 27 juni 1936

STOCKHOLM 1936

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET
LÖNNER FÖR FÖRSTÄMPLA

REGERINGEN

REGERINGENS

REGERINGEN

REGERINGEN

REGERINGEN

REGERINGEN

REGERINGEN

REGERINGEN

REGERINGEN

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsministern och chefen för jordbruksdepartementet	5
Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212)	7
Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § 10 lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.....	10
Motiv.	
Förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen	13
Allmän motivering.....	13
<i>Skogslagkommissionens tillsättande och uppdrag</i>	13
<i>Historik och gällande bestämmelser</i>	15
<i>Flygsandsfältens belägenhet, areal och fördelning å olika ägoslag m. m.</i> ..	33
<i>Förteckning över flygsandsfälten</i>	58
<i>Flygsandsfältens beskaffenhet och vegetation samt jaran för sandflykt</i>	62
<i>Tidigare framställningar om upphävande av gällande bestämmelser</i>	65
<i>Behovet av revision av nuvarande bestämmelser</i>	73
<i>Grunderna för kommissionens förslag till lagstiftning angående flygsands- fälten</i>	74
Speciell motivering	81
Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § 10 lagen om expropriation	85
Utredning rörande behovet av medel för handhavande av den före- slagna lagstiftningen	86
Bilagor.	
Bilaga I. Protokoll, hållet vid skogslagkommissionens besiktning av vissa flygsandsfält i Hallands län under tiden 15—22 maj 1936	91
Bilaga II. Instrument över en av länsjägmästaren i Hallands län, friherre G. A. Pfeiff under tiden 9—12 juni 1936 förrättad besiktning av vissa flygsandsfält i länet.....	103

Till hans excellens herr statsministern och chefen för kungl. jordbruksdepartementet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1935 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet den 28 i samma månad hovrättsrådet i Svea hovrätt T. W. G. Sjöfors att såsom utredningsman i enlighet med vissa av departementschefen i anförande till statsrådsprotokollet förstnämnda dag angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag beträffande skogslagstiftningsfrågor.

Såsom sekreterare vid utredningen förordnades den 31 augusti 1935 assessorn i Svea hovrätt B. A. Fallenius.

Med stöd av omförmälda bemyndigande uppdrog chefen för jordbruksdepartementet den 24 mars 1936 åt generaldirektören och chefen för domänstyrelsen G. Kuylenstjerna, chefen för statens skogsförsöksanstalt, professorn H. Hesselman, överlantmätaren i Hallands län O. Nilsson och godsägaren D. Dellien, Eldsberga, att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningar rörande frågan om ändrad lagstiftning angående skogar å enskilda flygsandsfält i Hallands län.

Sedan utredningen rörande sistnämnda fråga numera slutförts, få utredningsmannen och de sakkunniga härmed vördsamt avgiva betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län.

Betänkandet innefattar följande lagförslag:

- 1) förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); och
- 2) förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § 10 lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Betänkandet innehåller därjämte motiv till lagförslagen samt utredning rörande behovet av medel för handhavande av den föreslagna lagstiftningen ävensom vissa bilagor.

Avdelningarna »Flygsandsfältens belägenhet, areal och fördelning å olika ägoslag m. m.» samt »Flygsandsfältens beskaffenhet och vegetation samt faran för sandflykt» hava utarbetats, den förra av överlantmätaren Nilsson och den senare av professorn Hesselman.

Stockholm den 27 juni 1936.

THOR SJÖFORS.

G. KUYLENSTJERNA.

HENRIK HESSELMAN.

OLOF NILSSON.

D. DELLIEN.

B. Fallenius.

Förslag

till

Lag om ändring i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212).

Härigenom förordnas, att 2 § 1 och 2 mom., 18 § 1 mom., 25 § och 30 § 1 mom. skogsvårdslagen den 15 juni 1923 samt rubriken till 4 kap. samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår samt att i nämnda lag skall införas en ny paragraf med beteckning 21 a § av den lydelse nedan sägs:

2 §.

1 mom. Från tillämpningen av denna lag undantagas:

- 1) skogar, som — — — äger tillämpning;
- 2) allmänningsskogar i — — — om häradsallmänningar;
- 3) städernas skogar;
- 4) statens till bergshanteringens understöd anslagna skogar;
- 5) skogar å statens utarrenderade jordbruksdomäner och å ecklesiastiska boställen ävensom å fastigheter, som upplåtits under besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord; samt

6) övriga här ovan ej nämnda skogar, varå förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket äger tillämpning eller som avses i § 4 av nämnda förordning.

2 mom. Ligger skog, som i 1 mom. 5) eller 6) angives, i samfällighet med skog, som lyder under denna lag, skall lagen äga tillämpning å det samfälliga skogsområdet i dess helhet.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser angående svårföryngrade skogar och skyddsskogar.

18 §.

1 mom. Där i — — — meddelade bestämmelser.

Konungen äger ock efter förutgången syn och undersökning förordna, att skogar, vilkas bestånd prövas erforderligt till skydd mot flygsandsfält eller

¹ Senaste lydelse av 2 § 1 mom.: punkt 1, se 1932:181; punkt 2, se 1932:108; punkterna 3-5 och 7, se 1925:94; punkt 6, se 1926:190. Senaste lydelse av 2 § 2 mom., se 1925:94.

fjällgränsens nedgående, skola såsom *skyddsskogar* lyda under bestämmelserna i 21 a §.

Förordnande, varom här ovan förmäles, må även meddelas av länsstyrelsen att gälla, intill dess Konungen i ärendet beslutat.

Finnes förordnande — — — Konungen återkallas.

21 a §.

Vad i 19—21 §§ är stadgat beträffande svårförnygrad skog skall gälla även skyddsskog med iakttagande, att, där skogsvårdsstyrelsen förordnar annan än länsjägmästaren att verkställa utsyning å skyddsskog, denne skall hava fullgjort vad som erfordras för vinnande av anställning såsom jägmästare.

Prövas för återväxtens främjande å skog, som avsatts till skydd mot flygsandsfält, erforderligt, att rätt till bete å skogen varder helt eller i viss mån, såsom beträffande vissa slag av hemdjur eller viss tid av året, förbjuden, äger Konungen därom meddela föreskrift.

25 §.

1 mom. Företager någon avverkning i uppenbar strid mot bestämmelserna i 19 §, 21 a § första stycket eller 23 § 1) eller i strid mot föreskrift eller avverkningsförbud, som enligt denna lag meddelats, eller förfogar någon mot bestämmelsen i 4 § 2 mom. över virke, som blivit avverkat till husbehov, straffes med dagsböter.

Då till — — — är sagt.

2 mom. Bryter någon uppsåtligen mot föreskrift, som meddelats enligt 21 a § andra stycket, straffes med dagsböter. Begår någon sådan förseelse av oaktsamhet, vare straffet böter från och med fem till och med femtio kronor.

3 mom. Varder i fall, där jämlikt 23 § skogsvårdsstyrelsens tillstånd erfordras för skogsmarks omläggning till annan användning, avverkning företagen, men eftersättes åtgärd, för vars vidtagande tid blivit bestämd, straffes med dagsböter; dock vare, där under den föresatta tiden flera varit för åtgärdens vidtagande ansvariga, den av dem, som finnes ej hava i avsevärd grad bidragit därtill, att åtgärden icke blivit fullgjord, från ansvar fri.

4 mom. Innefattar förseelse, varom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap, 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat. Förskyller förseelsen enligt 1 mom. här ovan påföljd, som i andra stycket därav sägs, varde ock den påföljd ådömd.

30 § 1 mom.

Den, som med skogsvårdsstyrelsens slutliga beslut i ärende, varom i 4, 5, 8, 17, 19, 21, 21 a eller 23 § sägs, icke åtnöjes, äger att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. I fall, som i 8 eller 17 § avses, vare rätten till sådan klagan ej till viss tid inskränkt, men skola i andra fall besvären, vid talans förlust, vara ingivna sist innan klockan tolv å trettionde dagen efter det klagan-

den av beslutet erhållit del; och skall underrättelse därom i beslutet meddelas.

Påkallar klaganden — — — klaganden utgöras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari

Genom denna lag upphävas lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) angående skyddsskogar samt de bestämmelser, som genom kungl. brev den 4 december 1821, den 2 maj 1826, den 16 juni 1847, den 30 november 1848, den 27 juli 1860 och den 6 mars 1863 samt Konungens befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelser den 31 december 1861 och den 18 maj 1863 meddelats angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, i den mån dessa bestämmelser ännu äga giltighet. Beträffande Tönnersa flygsandsfält skall dock vad i kungörelsen den 31 december 1861 är stadgat om förvaltning av skogen för ägarnas gemensamma räkning samt om den grund, enligt vilken kostnad för fältets kultur och vad dessutom kan förekomma skall utgå samt inkomst från fältet fördelas, fortfarande gälla, intill dess för rättning för verkställande av ståndskogslikvid mellan ägarna i laga ordning ägt rum.

I fråga om de skogar, å vilka jämlikt särskilda förordnanden lagen den 24 juli 1903 hittills ägt tillämpning, skall så anses, som om förordnande meddelats enligt 18 § 1 mom. andra stycket.

Vid nya lagens tillämpning å sistnämnda skogar samt skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län skall iakttagas:

1) Beträffande avverkning, som ägt rum före nya lagens ikraftträdande, skola förut gällande bestämmelser lända till efterrättelse.

2) Genom nya lagen förringas ej giltigheten av utsyning, som verkställts före dess ikraftträdande; dock att avverkning ej må i något fall verkställas senare än fem år efter utsyningen.

3) Vad i nya lagen stadgas om skyldighet att vidtaga åtgärder till betryggande av återväxt i anledning av skada, varom i 10 § skogsvårdslagen förmäles, gäller icke, där sådan skada uppkommit före nya lagens trädande i kraft.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 § 10 lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Härigenom förordnas, att 1 § 10 lagen den 12 maj 1917 om expropriation skall erhålla följande ändrade lydelse:

10. för kronans övertagande av flygsandsfält, varom ägaren försummat taga sådan vård, att fara för sandflykt förebygges;

Denna lag träder i kraft den 1 januari

MOTIV

Förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen.

Allmän motivering.

Skogslagkommissionens tillsättande och uppdrag.

I skrivelse till centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund den 26 februari 1931 framlade skogsvårdsstyrelsen i Hallands län förslag om upphävande av nu gällande bestämmelser angående skogar å enskilda flygsandsfält i Hallands län samt inordnande av dessa skogar under skogsvårdslagens stadganden angående svårföryngrade skogar.

Med anledning av denna skrivelse ävensom en av länsstyrelsen i Hallands län i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 maj 1931 gjord framställning om upphävande av gällande bestämmelser till hämmande av flygsand i fråga om vissa Halmstads stad tillhöriga flygsandsfält, över vilken framställning yttrande infordrats från centralrådet, föreslog centralrådet i utlåtande den 11 juni 1934, att gällande bestämmelser angående skogar å såväl Halmstads stad som enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län måtte upphävas samt skogarna inordnas, de förra under 1903 års förordning angående förvaltningen av städernas skogar och de senare under skogsvårdslagens bestämmelser angående svårföryngrade skogar.

Förenämnda skrivelser och utlåtande ävensom vissa andra framställningar angående ändringar i gällande skogslagstiftning anmäldes av chefen för jordbruksdepartementet den 20 juni 1935 för Kungl. Maj:t. Departementschefen tillstyrkte därvid bland annat, att en allmän revision av gällande bestämmelser angående skyddsskogar komme till stånd. Departementschefen erinrade, att lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) angående skyddsskogar ej ägde tillämpning å flygsandsfälten i Hallands län utan att beträffande dessa gällde två av Kungl. Maj:t utfärdade brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860, samt framhöll, att vid en omarbetning av lagen angående skyddsskogar frågan om bibehållande av omförmälda särskilda bestämmelser rörande de halländska flygsandsfälten borde tagas under omprövning. Enligt departementschefens mening borde vid utredningsarbetet det av centralrådet i utlåtandet den 11 juni 1934 framlagda förslaget upptagas till övervägande och däri göras de ändringar, som av utredningen kunde betingas. Vid utredningens bedrivande borde undersökas, om och i vad mån de förslag, vari utredningen kunde resultera, påkallade ändringar i gällande författningar

rörande utsyningsavgift, skogsvårdsavgift och skogsvårdsstyrelser samt andra med skogslagstiftningen sammanhängande bestämmelser. Utarbetade förslag i dessa hänseenden borde framläggas. Tillika borde undersökas, i vad mån ändringarna i skogslagstiftningen komme att påverka domänstyrelsens behov av arbetskrafter och de å riksstaten upptagna anslagen till statens domäners fond ävensom skogsvårdsstyrelsers ekonomiska förhållanden.

På hemställan av departementschefen beslöt Kungl. Maj:t berörda dag bemyndiga denne att tillkalla dels en utredningsman för att i enlighet med de av departementschefen angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag beträffande skogslagstiftningsfrågor, dels ock i mån av behov sakkunniga personer att med utredningsmannen deltaga i överläggningar i ämnet. Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade departementschefen dels den 28 juni 1935 såsom utredningsman hovrättsrådet i Svea hovrätt T. W. G. Sjöfors, dels ock den 6 september 1935 två personer att såsom sakkunniga deltaga i överläggningar med utredningsmannen rörande frågan om ändrad lagstiftning angående skyddsskogar. Såsom sekreterare vid utredningen förordnades den 31 augusti 1935 assessorn i Svea hovrätt B. A. Fallenius.

Utredningsmannen och nämnda två sakkunniga avgåvo den 24 februari 1936 betänkande med förslag till lagstiftning angående skyddsskogar. (Stat. off. utr. 1936: 19.) Förslaget hade avseende allenast å skogar, lydande under 1903 års skyddsskogslag, och åsyftade, att dessa skogar skulle inrymmas under skogsvårdslagen och underkastas bestämmelser, väsentligen överensstämmande med de i sistnämnda lag upptagna stadgandena angående svårföryngrade skogar. Skogar å flygsandsfälten i Hallands län berördes sålunda ej av förslaget. I motiveringen till detta framhöllo utredningsmannen och de sakkunniga, att med hänsyn till den särställning, som flygsandsfälten i Hallands län intoge i förhållande till skyddsskogar under skyddsskogslagen, dessa fält ej inbegripits i utredningen utan ansetts böra senare göras till föremål för särskild undersökning.

Efter avgivandet av nämnda betänkande upptog utredningsmannen till behandling frågan om ändrad lagstiftning angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. Att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningar rörande denna fråga tillkallade chefen för jordbruksdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts omförmälda bemyndigande den 24 mars 1936 generaldirektören och chefen för domänstyrelsen G. Kuylenstjerna, chefen för statens skogsförsöksanstalt professorn H. Hesselman, överlantmätaren i Hallands län O. Nilsson och godsägaren D. Dellien, Eldsberga.

Utredningsmannen och sistnämnda sakkunniga hava jämte sekreteraren med vederbörligt tillstånd under tiden 15—22 maj 1936 företagit en resa i Hallands län i och för besiktning av en del av de flygsandsfält därstädes, som tillhöra städer och enskilda. De återstående av dessa fält hava på föranstaltande av utredningen besiktigats av länsjägmästaren i Hallands län friherre G. A. Pfeiff. Instrument över dessa besiktningar hava såsom bilagor I och II fogats vid detta betänkande.

De kronan tillhöriga flygsandsfälten i Hallands län hava ej varit föremål för nu ifrågavarande utredning.

Utredningsmannen och sakkunniga, vilka tillkallats att med honom deltaga i överläggningar rörande skogslagstiftningsfrågor, hava såsom gemensam benämning antagit skogslagkommissionen.

Historik och gällande bestämmelser.

Inledning.

Flygsanden utgjorde under århundraden en svår landsplåga i Halland. Genom den anställdes betydande skador inom vidsträckta områden utefter kusten från landskapets södra gräns upp till trakten omkring staden Varberg. Särskilt besvärade av flygsanden voro Höks, Tönnersjö, Halmstads och Årstads härad. Någon säker upplysning om tiden för flygsandens första uppbrott finnes icke. Sannolikt torde sandflykten hava uppkommit i samband med att de skogar, som i forna tider funnits utefter kusten, skövplats. Känt är, att redan under 1500-talet flygsanden förorsakade omfattande skador. Sålunda omtalas, att år 1569 fem gårdar i Söndrums socken av Halmstads härad ödelades av flygsand. När de första åtgärderna från det allmännas sida började vidtagas till hämmande av flygsandens härjningar har icke heller kunnat utredas. Redan under 1600-talet föranledde emellertid dessa härjningar ingripande av statsmyndigheterna. Genom ett av Kristian IV på 1620-talet utfärdat mandatorial förordnades, att alla hemman i södra Halland skulle lämna ris till de s. k. sandgårderna. Dessa utgjordes av i sanden merendels parallellt med stranden och till en början tämligen nära denna nedsatta stavar, mellan vilka flätats ris. Vid blåst hejdades sandens spridning av dessa stängsel. Sedan ett stängsel blivit helt överhöljt av sand, uppsattes ett nytt på den kring det gamla uppkomna sanddrivan, varefter man fortsatte att på dylikt sätt bygga nya stängsel, allt efter som de gamla översandades. I det s. k. halländska kontraktet av år 1648, upprättat mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt krono- och skattebönderna i Halland, å andra sidan, omtalades ånyo skyldigheten att uppehålla sandgårderna. I kontraktet stadgades härutinnan, att ris och gärdesgårdar emot den flygande sanden skulle tagas i akt efter som alltid därför varit brukligt. År 1650 gav dåvarande generalguvernören över Halland greve Sperling befallning om sandgårdernas uppehållande, och åren 1679, 1680 och 1686 förstämde Karl XI generalguvernörerna Gyllenstjerna och von Ascheberg att vidtaga åtgärder till flygsandens hämmande. Emellertid synas erforderliga åtgärder hava uteblivit, ty vid riksdagarna mot slutet av 1600-talet klagade representanterna från Halland över flygsandens härjningar. Dessa föranledde, att förmedlingar

ofta måste beviljas de närmast kusten belägna hemmanen. Enligt uppgift i protokollet över en av häradsrätten i Halmstads härad år 1707 hållen syn skulle sandgårderna på grund av de då rådande krigen under 40 år hava försumrats. Vid nämnda syn ålades emellertid vart helt hemman att leverera två lass ris och 12 par stavar till sandgårdernas upprätthållande, varjämte dessas läge och sträckning utstakades. En bättre ordning synes därefter hava kommit till stånd. I fråga om Tönnersjö och Höks härader uppgives en liknande fördelning av stängseltungan hava ägt rum år 1734. Beträffande Årstadts härad förklarades, efter en där år 1769 hållen syn, genom Kungl. Maj:ts resolution den 13 november 1771, att vart helt hemman i stället för att leverera sandris in natura skulle få erlægga en daler silvermynt till sandgårdernas underhållande.

Kungl. Maj:ts brev den 4 december 1821.

Något tillfredsställande resultat av åtgärderna mot flygsanden torde emellertid allttjämt icke hava vunnits, utan sanden synes mer och mer hava utbrett sig. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1819 uttalade Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län sålunda allvarliga bekymmer häröver och framlade vissa förslag om åtgärder till flygsandens hämmande. Vid skrivelsen hade fogats av kommissionslantmätaren A. A. Brandberg uppräta karter över flygsandsfälten inom länet med tillhörande beskrivningar. Sedan utlåtande över berörda förslag inhämtats från lantbruksakademien, meddelade Kungl. Maj:t i brev den 4 december 1821 närmare föreskrifter i ämnet.

Enligt dessa föreskrifter skulle i avseende å medlen och sättet för flygsandsfältens botande ävensom angående stängselns utgörande därtill med vissa tillägg och inskränkningar gälla de allmänna grunder, som i avseende på flygsandens hämmande i Skåne stadgats i Kungl. Maj:ts brev den 29 januari 1790 och den 22 april 1819. — I det förstnämnda av dessa två brev angåvos såsom åtgärder, vilka vore ägnade att dämpa flygsanden, planterande av skog samt påkörande av lera eller tång på flygsandsfälten. Innan dylik åtgärd vidtoges borde emellertid, enligt vad i brevet framhölls, flygsandsfälten inhägnas med gärdesgårdar. I sistnämnda avseende föreskrefs, att gärdesgårdar skulle uppsättas vid den yttersta gränsen av flygsandens fästade, så att denna kunde hållas inom stängseln, att för den händelse gärdesgården på ett eller flera ställen igenyrdes, ny gärdesgård genast skulle uppsättas över den förra och den sand, som fallit över stängseln, på andra sidan återkastas, att efter stormar den sand, som fäst sig vid stängseln, skulle utkastas från denna, att en beskedlig, nykter och pålitlig bonde i var och en av de närmaste byarna skulle förordnas att hava inseende över föreskrifternas efterlevnad samt att kronobetjäningen och tillsyningsmannen skulle tillsägas att genast och vid ansvar lämna erforderlig medverkan samt att förekomma all tredska. Med avseende å ansvarigheten för stängselbesvärets utgörande stadgades, att alla de socknars inbyggare, vilkas ågor till större eller

mindre del tillstötte den sockens rågång, som besvärades av flygsand, skulle vara skyldiga att deltaga i uppsättande av gärdesgård, vartill behöfligt virke utan betalning skulle få tagas å kronans marker. Till förhindrande av torvtäkt och tagande av trädtelningar å flygsandsfälten stadgades i 1790 års brev, att dylika handlingar skulle förskylla urbotta straff. Slutligen medgavs i samma brev, att envar finge å flygsandsparkerna för planterande av träd eller anordnande av gräsvallar göra instängningar, för vilka 50 års frihet från skattläggning beviljades. — I brevet den 22 april 1819 stadgades såsom tillägg till föreskrifterna i 1790 års brev, att icke blott de socknars invånare, vilkas ägor till större eller mindre del tillstötte den sockens rågång, som av flygsanden besvärades, skulle vara skyldiga att deltaga i uppsättande av gärdesgård omkring flygsandsfälten utan att på de ställen, där stängselns beskaffenhet eller större brist på stängselämnen förorsakade, att stängseln bleve mera kostsam och betungande än att den av nämnda socknars invånare skäligen kunde utgöras, jämväl de därutom belägna hemman, vilka kunde anses i framtiden komma att lida genom flygsandens utbredande, skulle efter Kungl. Maj:ts befallningshavandes beprövande taga del i flygsandsfältets instängning enligt en lämplig och billig grund. I detta brev uttalades vidare med avseende å medlen att få de instängda sandfälten besådda, att jordägarna, som till fältens besående ägde närmaste rätt och jämväl hämtade största nyttan därav, först borde erbjudas och om möjligt förmås att sådant verkställa men att, om de ej vore därtill villiga, denna åtgärd borde på sätt och under villkor, som 1790 års brev innehölle, åt vilken annan som helst upplåtas.

Såsom förut berörts skulle enligt 1821 års brev vid tillämpande inom Hallands län av de i 1790 och 1819 års brev meddelade föreskrifter vissa tillägg och inskränkningar göras i dessa föreskrifter. I detta hänseende stadgades i 1821 års brev, att, där flygsandsfältet endast utgjorde några få tunnland till vart hemman, ägaren därav ensam eller, där Kungl. Maj:ts befallningshavande så prövade lämpligt, med biträde av närmaste granne, som i framtiden kunde lida men av flygsandens utbredande från fältet, skulle ombesörja stängseln omkring fältet mot befrielse efter Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning från deltagande i stängselns uppsättande på andra ställen. Vidare föreskrevs i brevet, att Kungl. Maj:ts befallningshavande ägde, utan hinder av gällande allmänna föreskrifter rörande stängselns uppsättande, genom lämpliga och till ändamålet ledande frivilliga överenskommelser med vederbörande föranstalta om fältets instängning ävensom att det i övrigt skulle bero av Kungl. Maj:ts befallningshavande att efter överläggning med hushållningssällskapet förordna om det stängselsätt, som befundes vara det lämpligaste. Härförutom stadgades i brevet, att, då Kungl. Maj:ts befallningshavande och hushållningssällskapet ansett de s. k. sandgärdernas underhållande, förutom förenämnda stängsel, vara oundgängligen nödigt, denna urgamla skyldighet borde, så länge behovet sådant fordrade, åligga vederbörande med den jämkning och närmare reglering i skyldighetens utgörande och på det sätt verkställd, som Kungl. Maj:ts befallningshavande kunde fin-

na nödigt föreskriva. Därest vederbörande underlåte sin skyldighet i detta fall, skulle sådant enligt brevet medföra den påföljd, att — sedan föreläggande meddelats att inom viss tid fullgöra skyldigheten — densamma skulle genom kronobetjäningens försorg på lega verkställas och kostnaden därför hos den försumlige uttagas. Slutligen skulle det enligt brevet ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att i avseende å den instängda flygsandsmarkens fredande från bete och åverkan samt inseendet däröver ävensom beträffande vården och bibehållandet av de blivande planteringarna vidtaga de förordnanden och med vederbörande träffa de överenskommelser, som befunnes lämpliga och ledande till avsett ändamål. Den huvudsakliga befattningen i alla delar i avseende å flygsandens hämmande skulle tillhöra Kungl. Maj:ts befallningshavande, som ägde att därvid påkalla biträde av hushållningssällskapet, varjämte jägeribetjäningen i övrigt borde därvid tillhandagå.

Vid det utlåtande, som, på sätt förut nämnts, under förarbetena till brevet inhämtades från lantbruksakademien, hade fogats en förteckning över flygsandsfälten i Hallands län. I denna förteckning, däri fälten angåvos vara belägna inom Höks, Tönnersjö, Halmstads, Årstads, Faurås och Himle härad, hade fälten efter sin beskaffenhet uppdelats i tre klasser, nämligen fält av svårare beskaffenhet, medelsvåra fält och smärre fält. Ur förteckningen må här intagas följande:

“Flygsandsfält i Hallands län år 1819.

Härad	Socknar	Städer, hemman och byar	Tunnland	Tunnland
<i>Flygsandsfält av svårare beskaffenhet.</i>				
Höks	Laholm	Mellby m. fl.	835 ⁵ / ₈	4 457 ⁷ / ₈
		Höka hemmanet	151	
		Snapparp	81	
Tönnersjö	Eldsberga	Tönnersa By	857	
		Gullbrunna By	144	
Halmstad	Söndrum	Söndrum m. fl.	546 ³ / ₄	
		Fammarp m. fl.	745	
	Söndrum och Harplinge	Villhärads By	353 ¹ / ₄	
		Lynga och Gullbranstorp	323 ¹ / ₄	
	Harplinge	Högsered	93	
Årstad	Eftra	Vässlunda och Dahla	328	
<i>Medelclassen.</i>				
Hök	Karup	Eskilstorp och Hemmeslöf	308 ³ / ₄	
	Skummeslöf	Skummeslöf m. fl.	582 ¹ / ₂	
	Tjerby	Tjerby m. fl.	260	
	Renneslöf	Edenberga By	154	
Tönnersjö	Snöstorp	Fyllinge By	67	
Halmstad	Staden	Snöstorp m. fl. { hvarrest Nissaåns utlopp upp- grundas	365 ¹ / ₂	
		Halmstad	43 ¹ / ₂	

Härader	Socknar	Städer, hemman och byar	Tunnland	Tunnland	
Halmstad	Harplinge	Skee och Skogsgård	53 $\frac{1}{2}$	2 518 $\frac{3}{4}$	
		Hafverdahl	140		
Årstad	Steninge	Hålabeck	55		
		Faurås	Eftra Staden		Nabolaget } hvarest Ettraåns utlopp uppgrundas
Falkenberg }	27				
<i>Smärre flygsandsfält.</i>					
Hök	Karup	Gropemöllan	1 $\frac{1}{2}$		
		Renneslöf	Renneslöfs By		18
		Hishult	Hishults By		3
		Knäred	Knäreds By		16
Tönnersjö	Trönninge	Påarps By	46 $\frac{1}{2}$		
		Trönninge By	27		
Halmstad	Harplinge	Nr 4 Västergård m. fl. under Plönninge	26		
		Steninge	Sördals Bylag		75 $\frac{1}{2}$
Årstad	Eftra		Skippås säteri		19 $\frac{1}{2}$
		Stensjö säteri	31 $\frac{1}{2}$		
Årstad	Eftra	Ugglarps By	14 $\frac{3}{4}$		
		Ullarps By	14		
Årstad	Eftra	Skellentorp, Nedre och Övre Byn	5		
		Skellentorp, Nedre och Övre Byn	35		
Årstad	Eftra	Eftra By	23		
		Risarps By	23		
Årstad	Eftra	Uddaveka	1 $\frac{1}{2}$		
		Boberg och Lynga	15 $\frac{1}{2}$		
Årstad	Eftra	Brogård	18		
		Veka	18 $\frac{1}{4}$		
Faurås	Vinberg	Skrea By	104		
		Vinbergs By	26		
Faurås	Staffinge	Smedjeholmen, Skogstorp m. fl.	17		
		Björnhult	3		
Faurås	Morup	Olofsbo	25		
		Munkagård	8		
Faurås	Morup	Stubbhult, Bölse, Espelunda m. fl.	135 $\frac{1}{4}$		
		Björnkängs markelag	10		
Himle	Tvååker	Galtabeck	10 $\frac{1}{2}$		
		Borrås markelag	42 $\frac{1}{8}$		
Himle	Tvååker	Tvååker och Ås Byar	66 $\frac{1}{4}$		
		Varbergs stad	18		
Himle	Trässlöf m. fl.	Varbergs stad	18		
		Gamla Köpstad, Apelvik m. fl. i Trässlöfs Socken, samt Yttre Ås i Tvååkers Socken	38 $\frac{3}{4}$		
Summa				7 890 $\frac{3}{4}$	

I anslutning till föreskrifterna i 1821 års brev höll Kungl. Maj:ts befallningshavande under år 1822 överläggningar med deputerade från Höks, Tönnersjö, Halmstads och Årstads härader, därvid beslut fattades, att allenast de större och såsom farligast ansedda flygsandsfälten inom dessa härader skulle på häradsbornas bekostnad infredas med stängsel, men de mindre farliga överlämnas till jordägarnas vård. I fråga om de fält, som sålunda skulle inhägnas av vederbörande häradsbor, reglerades samtidigt i samråd med häradsborna stängselskyldighetens fördelning mellan dem. Med avseende å fördelningen tillämpades i viss mån olika grunder för skilda härader. Såsom allmän regel iaktogs, att ägarna till respektive sandfält jämte övriga hemmansägare inom samma socken skulle hålla större stängselsträcka än övriga häradsbor. I enlighet med berörda reglering verkställdes därefter under år 1823 stängselfördelning i fråga om förenämnda fyra härader, vilken förrättning — som jämväl avsåg fördelning av erforderliga sandgården — med några jämkningar den 11 maj 1824 fastställdes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Beträffande flygsandsfälten i Faurås och Himle härader synes i anledning av 1821 års brev någon reglering av den i brevet stadgade stängselskyldigheten ej hava ägt rum.

Kungl. Maj:ts brev den 2 maj 1826 och den 30 november 1848.

Med anledning av föreskrifterna i 1821 års brev, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle i avseende på den instängda flygsandsmarkens fredande från bete och åverkan samt inseendet däröver ävensom beträffande vården och bibehållandet av de blivande planteringarna vidtaga de förordnanden och med vederbörande träffa de överenskommelser, som befundes lämpliga och ledande till avsett ändamål, utarbetade på anmodan av Kungl. Maj:ts befallningshavande länets hushållningssällskap förslag till straffbestämmelser för åverkan och ohägn å flygsandsfälten inom länet. I förslaget stadgades i likhet med vad som skett i 1790 års brev bland annat urbota straff för åverkan och torvtäkt å nämnda fält. Med skrivelse den 10 januari 1823 underställde Kungl. Maj:ts befallningshavande berörda förslag Kungl. Maj:ts prövning. I brev den 26 november 1823 förklarade emellertid Kungl. Maj:t i enlighet med ett av högsta domstolen avgivet utlåtande urbota straff ej böra stadgas samt förstämde Kungl. Maj:ts befallningshavande att i avseende å vad 1821 års brev innehöller i ifrågavarande hänseende i samråd med vederbörande hemmansägare i orten uppgöra sådana reglementariska föreskrifter i ämnet, som kunde finnas mest tjänliga och verkande till åsyftat ändamål, samt därefter underställa Kungl. Maj:t förslagen. Till åtlydnad härav överlämnade Kungl. Maj:ts befallningshavande den 31 december 1825 ett av hushållningssällskapets förvaltningsutskott uppgjort nytt förslag till bestämmelser i ämnet, vilket förslag godkänts vid sammanträde med sockenfullmäktige för samtliga i flygsandsfälten deltagande hemmansägare i Höks, Tönnersjö, Halmstads och Årstads härader.

Kungl. Maj:t meddelade sedermera efter högsta domstolens hörande i överensstämmelse med förslaget i brev den 2 maj 1826 bestämmelser om böter och ansvar för åverkan och ohägn å stängseln kring flygsandsfälten inom Hallands län samt å planteringarna därstädes. I brevet stadgades i nedanangivna avseenden följande böter och påföljder, nämligen: 1) för torvskörd inom flygsandshägnaderna 16 riksdaler 32 skillingar banco; 2) för åverkan å stängseln likaledes 16 riksdaler 32 skillingar banco; 3) för fällning av träd eller skadande av plantor 25 riksdaler jämte skyldighet att återplantera 15 träd för varje åverkat; 4) för med vilja insläppta kreatur 25 riksdaler för vardera; 5) för okynnes få, som utan ägarens förvållande funnes inom fullgod stängsel, 1 riksdaler för vardera — getkreatur, som inkommit inom hägnaden, skulle vara förfallet till vaktaren — och 6) för färdande och tångkörare, som överkrede de genom sandfälten utstakade och bestämda tångvägar, 3 riksdaler 16 skillingar. Därjämte föreskrevs, att i alla förenämnda händelser skadeersättning skulle särskilt gäldas samt att böterna skulle lika fördelas mellan angivaren och skogsplanteringskassan. Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle enligt brevet utfärda allmän kungörelse angående ifrågavarande bestämmelser till alla vederbörandes efterrättelse.

Genom brev den 30 november 1848 gjorde Kungl. Maj:t sedermera ett tillägg till nu angivna bestämmelser. I brevet stadgades ett vite av 16 riksdaler 32 skillingar banco jämte ersättningsskyldighet för den, som å flygsandsfältet i Hallands län öppnade nya eller utvidgade redan befintliga sandgropar eller åverkade de växter, som tjänade att binda marken. Berörda vite skulle fördelas efter den i 1826 års brev angivna grund.

Kungl. Maj:ts brev den 16 juni 1847.

Efter uppdrag av Kungl. Maj:t förrättade chefen för skogsinstitutet, hovjägmästaren J. af Ström sommaren 1843 besiktning av flygsandsfälten i Småland, Skåne och Halland. I det över besiktningen avgivna memorialet uppgavs, att i Hallands län endast Tönnersa, Söndrums och Fammarps flygsandsfält vore till större eller mindre delar bevuxna med skog. Såväl å dessa som å övriga fält inom länet hade emellertid sanden blivit till större delen stillad genom besåning med frö av sandväxter, varjämte marken av naturen överdragits med ljung, kråkris och några grässlåg, som gjorde betet å dem begärligt. Hovjägmästaren af Ström förordade, att fälten besåddes med skog, vartill bidrag av allmänna medel borde lämnas, samt att allmogen fritoges från besväret med stängselns underhållande men förbjödes att begagna betet, förrän skog uppvuxit å fälten, samt att hugga skog utan tillstånd.

Med anledning av nyssnämnda memorial anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län att inkomma med yttranden i vissa hänseenden rörande flygsandsfälten inom länet. Sedan befallningshavanden efter hörande av fältens ägare och de stängselskyldiga i skrivelse den 12 augusti 1844 avgivit sådant yttrande samt utlåtande inhämtats jämväl från kammarkollegiet, meddelade Kungl. Maj:t i brev den 16 juni 1847 närmare föreskrifter rörande de halländska flygsandsfältens vård och behandling.

I fråga om Ränneslövs och Edenberga, Eftra och Risarps, Vässlunda och Dala flygsandsfält — vilkas ägare vid sammanträde inför Kungl. Maj:ts befallningshavande förklarar sig villiga att själva stänga kring flygsandsfälten och därom hava vård, mot det att de åter komme i full besittning av jorden — medgav Kungl. Maj:t i brevet, att ägarna finge tillgodonjuta en sådan dispositionsrätt till fälten, under villkor likväl, att skogsplantering å fälten fortsattes, att betande där icke finge äga rum, förrän plantering å hela fältet skett och träden vunnit den höjd, att kreaturen icke kunde toppbita dem, att hygge därå icke finge verkställas utan efter utsyning av Kungl. Maj:ts befallningshavande samt att befallningshavanden fortfarande skulle hava uppsikt över fälten.

Beträffande de vid Hishults och Knäreds byar, Stjärnarps pappersbruk, Påarp och Trönninge, Fyllinge och Snöstorp belägna flygsandsfält samt de fält, som lågo norr om Villshärads och Lynga med flera hemmans gemensamma fält, föreskrevs, att, då dessa fält vart för sig vore av det ringa omfång och fordrade så obetydlig stängsel och dämpningskostnad, att ägarna av marken skäligen borde tillförbindas att ensamma, utan allt bidrag av andra hemmansägare, stänga omkring fälten och å sanddrivorna samt dem vårda, Kungl. Maj:ts befallningshavande anbefalldes att vidtaga de i berörda hänseende erforderliga förfoganden samt i övrigt i avseende å såväl dessa fält som andra sådana, vilka jordägarna förut åtagit sig att själva inhägna och freda, fortfarande hava tillsyn däröver, att desamma icke vanvårdades.

I fråga om följande större inom Höks, Tönnersjö och Halmstads härad belägna flygsandsfält, nämligen Eskilstorps och Himmeslövs, Mellby, Trulstors, Åmots och Hökahemmanets, Snapparps, Tjärby med flera hemmans, Tönnersa och Gullbränna byars, Söndrums med flera hemmans, Fammarps med flera hemmans, Villshärads bys samt Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält, med en areal av tillhoppa 4 607 ³/₈ tunnland, fann Kungl. Maj:t — i ändamål dels att hemmansägare, vilka icke hade någon del i flygsandsfälten, kunde vinna befrielse från den betungande hägnadsskyldighet därstädes, som dittills ålegat dem, dels att stängseln skulle komma att bättre underhållas än som under dåvarande förhållanden kunde påräknas — gott förordna, att den kostnad, som beräknats för stängselns underhållande, nämligen en skilling banco årligen för varje famn, finge utbetalas av allmänna medel ej allenast för den hägnad vid flygsandsfälten, som ålåge hemmansägare, vilka icke hade del däri, utan ock för den, som tillkomme markägarna själva, under förutsättning att markägarna åtog sig att, sedan stängseln genom samtliga vederbörandes försorg blivit försatt i fullgott stånd, densamma sedermera mot åtnjutande av berörda ersättning behörigen underhålla, att bete för markägarnas kreatur finge inom flygsandsfälten begagnas så snart den skog, som med bidrag av allmänna medel vore eller bleve uppdragen, hunnit bliva så hög, att kreatur icke kunde toppbita densamma, och så tät, att den skyddade för vinden, att av sådan skog, såvitt det kunde ske utan olägenhet för planteringarnas bibehållande, markägarna kunde erhålla utsyning för deras i följd av förberörda åtagande uppkomna behov av stängselämnens samt att

kronan skulle vara förbehållen rättighet att genom skogsförsäljning erhålla någon gottgörelse för dess utgifter till stängseln och övriga åtgärder för flygsandens hämmande. I brevet föreskrevs, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle särskilt för varje flygsandsfält låta höra vederbörande jordägare, huruvida de ville ingå på så beskaffat åtagande, som nyss omförmälts.

Sistangivna föreskrift synes icke hava medfört träffandet av något större antal överenskommelser om övertagandet av skyldigheten att underhålla stängseln omkring flygsandsfälten. I skrivelse den 10 juli 1848 anmälde Kungl. Maj:ts befallningshavande, att ägarna av flygsandsfälten i allmänhet icke velat åtaga sig stängselskyldigheten på de i 1847 års brev erbjudna villkor. Allenast i fråga om Västra Mellby flygsandsfält hade, enligt vad i skrivelsen anmälades, sådant åtagande gjorts.

Kungl. Maj:ts brev den 27 juli 1860.

Vid 1856—1858 års riksdag väcktes inom bondeståndet av riksdagsfullmäktigen David Andersson från Hallands län en motion, däri — under framhållande av den tunga, besväret att hålla stängsel kring flygsandsfälten utgjorde för invånarna i Höks, Halmstads och Tönnersjö härader — hemställdes, bland annat, att rikets ständer måtte anhålla, att Kungl. Maj:ts befallningshavande måtte anbefallas att höra de hemmansinnehavare, å vilkas ägor sandfälten vore belägna, huruvida de mot befrielse för all framtid från stängselskyldigheten ville avstå flygsandsfälten till staten med full äganderätt eller, därest hemmansinnehavarna ej ville ingå därpå, att dessa måtte förpliktas själva uppföra hägnaden kring flygsandsfälten och för all framtid underhålla den utan bidrag från de övriga häradsborna.

I anledning av motionen anhöll riksdagen i skrivelse den 16 februari 1858 (nr 218), att Kungl. Maj:t ville låta verkställa undersökning och utredning, huruvida det vore lämpligt, att ifrågavarande fält övertoges av staten, och i sammanhang därmed, om och på vad villkor vederbörande funnes villiga att avstå jorden åt staten eller i motsatt fall vidkännas skyldigheten att stängselåliggandet själva fullgöra.

Sedan denna utredning verkstälts genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg samt kammarkollegiet i ärendet avgivit yttrande och därvid förordat, att flygsandsfälten måtte av staten genom expropriation förvärvas eller, om detta förslag ej kunde bifallas, vissa i yttrandet angivna åtgärder med avseende å de särskilda fälten vidtagas, meddelade Kungl. Maj:t i brev den 27 juli 1860 i enlighet med sistberörda förslag beslut rörande flygsandsfälten inom Halmstads, Tönnersjö och Höks härader samt Halmstads stad. Det sålunda meddelade beslutet var av olika innehåll för skilda grupper av fälten.

I fråga om Haverdals, Sördals, Hålabäcks och Skeppås flygsandsfält förklarades i brevet, att, sedan all fara för flygsand därstädes, liksom Kungl. Maj:ts befallningshavandes befattning med fälten, upphört samt desamma även till en del blivit skiftade, någon åtgärd icke vore erforderlig med avseende å dessa fält.

I nära anslutning härtill uttalades i brevet beträffande Ränneslövs, Edenberga, Hishults, Knäreds, Påarps, Trönninge, Fyllinge och Snöstorps flygsandsfält, att något beslut dåmera icke vore erforderligt i fråga om dessa fält, vilka redan till följd av Kungl. Maj:ts brev den 16 juni 1847 eller därförinnan överlåtits till ägarnas disposition.

Med avseende å flertalet övriga flygsandsfält förklarades, att desamma finge av ägarna behållas under villkor, att ägarna ställde sig till efterrättelse de föreskrifter för fältens begagnande, som lämnades av Kungl. Maj:ts befallningshavande eller vederbörande skogsbetjante, att någon ersättning för stängseln enligt 1847 års brev icke vidare ifrågakomme och att allt deltagande med jordägaren i stängselskyldigheten upphörde för alla andra än grannar, som kunde förpliktas därtill enligt lag. De fält, som på dessa villkor skulle få förbliva i enskild ägo, voro Gropemöllans, Himmeslövs och Eskilstorps, Skummeslövs, Snapparps, Tjärby, Västra Mellby, Söndrums, Eketånga och Trottabergs, Högsereds, nr 4 Västergårdens, nr 5, 6 och 8 Harplinge, nr 3 Kulla, Skee och Skogagårds samt Tönnersa och Gullbränna flygsandsfält ävensom den andel om 50 tunnland 26 kappland av Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält, som tillhörde $\frac{3}{16}$ mantal nr 1 och 2 Lynga, samt det flygsandsfält inom Halmstads stad, som vid 1852 års laga skifte på utmarken till Halmstads stad och slott, stadslägenheten Knäbilstorp samt byarna Söndrum, Eketånga och Trottaberg blivit staden tilldelat och som bestod av avrösningsjord i »framskiftet» 33 tunnland 16 kappland, avrösningsjord i »utskiftet» 1 tunnland 31 kappland och »sandplantering» 319 tunnland 3 kappland eller tillhopa 354 tunnland 18 kappland. Beträffande Söndrums, Eketånga och Trottabergs flygsandsfält, av vilket fält viss andel vid sammanträde med ägarna den 19 juni 1858 erjudits staten, skulle omförmälda villkor gälla med den ändring, att ersättning enligt 1847 års brev skulle kunna utgå till så stort belopp, som svarade mot den andel i fältet, som jordägarna velat avstå, samt att allt deltagande med jordägarna i stängseln skulle upphöra från och med år 1865 för andra än grannar, som enligt lag kunde förpliktas därtill.

Slutligen innehöll 1860 års brev vissa uttalanden angående sådana flygsandsfält, som ägarna avträtt eller förklarat sig villiga att avträda till kronan. I fråga om Mellby, Trulstorps, Åmots och Hökahemmanets flygsandsfält samt ett inom staden Halmstad beläget fält, kallat Springbacken, om 41 tunnland 14 kappland förklarades sålunda, att, då dessa fält av jordägarna redan avträtts till kronan, Kungl. Maj:t ansåge någon vidare åtgärd med avseende å dem icke vara påkallad. Beträffande åter Fammarps och Onsjö samt Vills härads flygsandsfält och den del av Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält, som ej tillhörde förenämnda $\frac{3}{16}$ mantal nr 1 och 2 Lynga, samt en Halmstads stad tillhörig sandplantering om 68 tunnland 26 kappland, vilken såsom avrösningsjord blivit vid 1852 års laga skifte på utmarken till Halmstads stad och slott m. m. tillagd stadslägenheten Knäbilstorp, förklarades, att Kungl. Maj:t antog av ägarna till nu angivna fält gjorda erbjudanden att avstå fälten till kronan. Med avseende å dessa fält föreskrevs där-

jämte, att all stängsel omkring fälten borde av staten ensam, med befrielse för dåvarande hägnadsskyldiga, ombesörjas, sedan den vid avträddandet blivit i fullgott skick avlämnad.

Beträffande det av kammarkollegiet förordade förslaget om expropriation för statens räkning av de enskilda tillhöriga flygsandsfälten inom Halmstads, Tönnersjö och Höks härader uttalades i brevet, att med prövningen därav finge anstå intill dess det visat sig, i vad mån förutberörda för flygsandens dämpande och fältens plantering avsedda åtgärder vore för ändamålets vinnande tillräckliga. För bedömande av denna fråga och till upplysning i övrigt angående de åtgärder, som vidtoges inom länet för flygsandens hämmande, skulle Kungl. Maj:ts befallningshavande årligen avgiva berättelse till Kungl. Maj:t.

Det i 1847 års brev angivna flygsandsfältet vid Stjärnarps pappersbruk finnes icke omnämnt i 1860 års brev. Enligt uppgift i en av sandplantören J. O. Bruhn år 1858 upprättad beskrivning över flygsandsfälten i Hallands län var detta fält då läkt och skogbevuxet.

Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelse den 31 december 1861.

Med stöd av bestämmelserna i 1860 års brev meddelade Kungl. Maj:ts befallningshavande sedermera angående de flygsandsfält, som enligt brevet skulle under angivna villkor få av ägarna behållas, i allmän kungörelse den 31 december 1861 (nr 419) — i huvudsaklig överensstämmelse med vissa vid sammanträden med delägarna enhälligt biträdda förslag — närmare föreskrifter rörande fältens användande, vilka ägarna, därest de ville bliva bibehållna vid fältens begagnande, hade att noggrant iakttaga. Enligt kungörelsen skulle ägarna av de särskilda fälten i berörda avseende vara underkastade följande föreskrifter:

1) ägarna av *Gropemöllans, Himmeslövs och Eskilstorps flygsandsfält*: att i enlighet med den kulturplan, som av överjägaren i länet upprättades, årligen, räknat från och med år 1862, å minst fem tunnland verkställa sådd eller plantering, vilken, i den mån densamma försummades, komme att mot lega på ägarnas bekostnad ombesörjas; att den jordägarna åliggande stängsel-skyldighet, i händelse av uraktlåtenhet därutinnan, jämväl komme att mot lega på deras bekostnad fullgöras, dock att, i fall delar av fälten funnes, å vilka stängsel ansåges ej vara behöfvig, framställning därom kunde genom överjägaren göras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande; att fältens uppmätning och läggande å karta, där sådant för kulturplans uppgörande erfordrades, skulle verkställas genom överjägaren och bekostas av jordägarna, med rättighet för dem att därvid själva tillsläppa dagsverken, vilka, om de ej på tillsägelse utgjordes, likväl kunde, på jordägarens bekostnad, mot lega anskaffas; att tångvägar och plats för uppläggning av tång ej finge tagas på andra ställen än där de av överjägaren anvisades; att den skog, som redan funnes eller framdeles uppväxte, skulle för ägarnas gemensamma räkning skötas

samt behandlas efter den föreskrift och anvisning, som av överjägaren meddelades; *att* all kostnad för flygsandsfältens kultur och planteringsvaktares avlöning ävensom vad dessutom kunde förekomma skulle utgå efter oförmedlat hemmantal, dock att Gropemöllan, som ej vore åsatt mantal, skulle deltaga i oförmedlade kostnader i förhållande till dess andel i de tre fältens sammanlagda tunnlandtal; *att* den inkomst, som från flygsandsfälten framdeles kunde inflyta, skulle mellan jordägarna fördelas efter samma grund som vore bestämd för kostnadernas bestridande, *och att* en av överjägaren godkänd, helst examinerad, planteringsvaktare skulle gemensamt för ifrågasvarande och Skummeslövs flygsandsfält antagas, för vilken planteringsvaktare, i vars avlöning ägarna av förstnämnda fält, å ena, och ägarna av Skummeslövsfältet, å andra sidan, skulle deltaga i förhållande till varderas andel i fältens sammanlagda tunnlandtal, komme att utfärdas instruktion i likhet med vad för planteringsvaktare å kronans fält ägde rum;

2) ägarna av *Skummeslövs flygsandsfält* (vilket genomgått laga skifte, som föranledde särskilda bestämmelser): *att*, i avseende å gränserna för flygsandsfältet, den av överjägaren Noréen upprättade karta skulle äga vitsord, intill dess ny syn blivit i vederbörandes närvaro förrättad, dock med förbehåll *att*, i händelse inom det å kartan upptagna flygsandsområdet skulle finnas ställen, som utan fara för framtida flygsandsdrift kunde anses vara till odling tjänliga, anmälan därom finge göras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, efter det syn på stället hållits och överjägaren avgivit yttrande, meddelade särskilt beslut, *att* å flygsandsfältet icke finge upptagas vägar eller uppläggas tång på andra ställen än sådana som av överjägaren anvisades; *att* i stället för fältets vidare inhägnande än emot Laholms och Karups sockengräns, där stängsel redan funnes och framgent borde, i likhet med vad här ovan stadgats, underhållas, ägarna skulle vara förbundna att hålla nödigt antal fredsvaktare samt dessutom icke allenast själva ansvara därför, att sådan åverkan å fälten, som genom stängsel kunnat förekommas, ej förövades utan även underkasta sig *att*, därest åverkan skedde, bliva ålagda att uppföra erforderlig stängsel; *att* i enlighet med den kulturplan, som av överjägaren upprättades, årligen, räknat från och med år 1862, å minst två procent av var och en ägares andel i flygsandsfälten verkställa sådd eller plantering, vid äventyr att sådant eljest skedde mot lega på deras bekostnad; *att* planteringsvaktare skulle, på sätt ovan nämnts, gemensamt för Skummeslövs samt Gropemöllans, Himmeslövs och Eskilstorps fälten antagas och avlönas; *att* all kostnad för planterings- och fredsvaktare, för stängsel och annat fredningssätt samt vad i övrigt kunde förekomma skulle utgå efter ägarnas vid laga skiftet år 1834 uppskattade ägovälde; *att* alla de av delägarna utsedda fredsvaktarna skulle stå under överjägarrens uppsikt och lydnad samt ställa sig till efterrättelse blivande instruktion; *att* den skog, som å flygsandsfältet framdeles uppväxte, skulle behandlas efter den föreskrift och anvisning, som av överjägaren lämnades; *att* flattorvskärning inom skifteslaget finge äga rum, därest Kungl. Maj:ts befallningshavande efter överjägarrens hörande därtill lämnade tillstånd; *samt att* den skyldighet, som i § 20

av det vid stängselförrättning i Skummeslöv år 1834 förda protokoll omför-
målades, att, om flygsand yppades, alla delägarna i skifteslaget ovillkorligen
skulle vara pliktiga att, vid först inkommande tång, sådan genast uppköra
och utsprida till härjningens förekommande, framgent borde lända till efter-
rättelse;

3) ägarna av *Tjärby flygsandsfält*: lika med Himmeslövs och Eskilstorps
ägare, endast med den skiljaktighet, att planteringsvaktaren skulle, intill dess
annorlunda bleve bestämt, gemensamt för detta samt Tönnersa, Gullbränna
och Snapparps fält antagas och vardera fältets ägare deltaga i hans avlö-
ning i förhållande till andel i alla fyra fältens sammanlagda tunnlandtal;

4) ägarna av *Västra Mellby flygsandsfält*: lika med Himmeslövs och Eskils-
torps ägare, utom det att den årliga sådden eller planteringen inskränktes till
minst ett tunnland och att tillsynen över flygsandsfältet samt vid sådden och
planteringen därstädes uppdroges åt någon av de för kronans räkning antag-
na planteringsvaktare med rättighet för denne att i årlig ersättning av ägar-
na till fältet erhålla fem riksdaler riksmünt;

5) ägarna av *Trottabergs flygsandsfält samt Halmstads stads flygsands-
fält om 354 tunnland 18 kapland*: lika med Himmeslövs och Eskilstorps
ägare, endast med den skiljaktighet, att planteringsvaktaren skulle, intill
dess annorlunda förordnades, antagas gemensamt för ifrågavarande två flyg-
sandsfält och vardera fältets ägare bidra till hans avlöning i förhållande
till andel i båda fältens sammanlagda tunnlandtal;

6) ägarna av *Högsereds, nr 4 Västergårdens, n:ris 5, 6 och 8 Harplinge,
nr 3 Kulla, Skee och Skogagårds flygsandsfält*: lika med Himmeslövs och
Eskilstorps ägare, endast med den skiljaktighet, att den årliga sådden eller
planteringen inskränktes till minst tre tunnland och att tillsynen över fälten
utövades av en utav överjägaren utsedd planteringsvaktare, åt vilken fältens
ägare skulle antingen till bebrukning upplåta tre tunnland jord eller ock år-
ligen utgiva fyrtiofem riksdaler riksmünt;

7) ägarna av *Tönnersa flygsandsfält*: lika med Himmeslövs och Eskils-
torps ägare, endast med den skiljaktighet, att minst tio tunnland skulle år-
ligen besås eller planteras och att planteringsvaktaren skulle, intill dess an-
norlunda bleve bestämt, antagas och avlönas på sätt här ovan blivit för ägar-
na av Tjärbyfältet föreskrivet;

8) ägarna av *Gullbränna och Snapparps flygsandsfält*: lika med Tönnersa
ägare, utom det att den årliga sådden eller planteringen inskränktes till minst
tre tunnland.

I kungörelsen förklarades vidare, dels att icke å någotdera av förenämnda
flygsandsfält finge idkas jakt utan överjägarens tillåtelse eller på andra än
av honom anvisade ställen företagas s. k. höstnad, betas kreatur samt, med
det Skummeslövsfältets ägare medgivna undantag, verkställas flattorvskär-
ning, dels ock att de i förordningen den 21 december 1857 om ägors fredande
emot skada av annans hemdjur samt om stängelskyldighet intagna straffbe-
stämmelser rörande ohägn skulle i tillämpliga delar gälla i avseende å ifråga-
varande flygsandsfält. Härförutom stadgades i kungörelsen ett vite av 25

riksdaler riksmünt, vartill utom böter efter lag och skyldighet att ersätta skadan den, vare sig delägare eller annan person, gjorde sig förfallen, som å berörda flygsandsfält olovligen utövade jakt, företoge s. k. höstnad, begagnade ej anvisade vägar eller upplagsplatser för tång, uppskure torv eller fälde eller skadade träd eller skogsplantor. Överjägmästaren skulle vara behörig att åtala förbrytelser mot de givna föreskrifterna.

Kungl. Maj:ts brev den 6 mars 1863 och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelse den 18 maj 1863.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 juli 1862 avgav Kungl. Maj:ts befallningshavande berättelse angående de åtgärder, som vidtagits för flygsandens hämmande i Hallands län under tiden från den 1 juni 1861 till den 31 maj 1862 samt överlämnade därvid förenämnda allmänna kungörelse den 31 december 1861. I skrivelsen tillkännagav befallningshavanden, att de dåvarande ägarerna till den i 1860 års brev omförmälda, till $\frac{3}{16}$ mantal nr 1 och 2 Lynga hörande andelen om 50 tunnland 26 kappland av Lynga flygsandsfält, vilken andel enligt samma brev skulle få av ägaren behållas, erbjudit sig att på vissa villkor till kronan utan ersättning upplåta äganderätten till berörda andel, att däremot ägaren av $\frac{11}{64}$ mantal av nr 1 och 2 Lynga vägrat att för sin andel i berörda flygsandsfält underskriva den för lagfart för kronans räkning erforderliga överlåtelsehandling samt att Söndrums och Eketånga byamän anhållit att få utan ersättning till kronan mot vissa villkor avstå sina andelar om tillhopa 44 tunnland 30·9 kappland i Söndrums, Eketånga och Trotta-bergs flygsandsfält, vilka andelar vid 1852 års skifte avsatts och särskilt utstakats samt till sina gränser bestämts.

I anledning av denna skrivelse förordnade Kungl. Maj:t i brev den 6 mars 1863, bland annat, att de erbjudanden, som gjorts av ägarerna till $\frac{3}{16}$ mantal nr 1 och 2 Lynga ävensom av Söndrums och Eketånga byamän skulle antagas på samma villkor, som i 1860 års brev godkänts för Fammarps och Onsjö flygsandsfält och att ägaren av $\frac{11}{64}$ mantal nr 1 och 2 Lynga, vilken vägrat att underskriva erforderlig överlåtelsehandling för sin andel i Lynga flygsandsfält, skulle få bibehållas vid denna på de villkor, som i 1860 års brev föreskrivits för Gropemöllans med flera fält.

Beträffande Kungl. Maj:ts befallningshavandes kungörelse den 31 december 1861 förklarade Kungl. Maj:t i brevet den 6 mars 1863, att tillstånd till upptagande eller begagnande av väg ävensom till jakt eller höstnad å flygsandsfält icke lämpligen finge meddelas annorledes än av Kungl. Maj:ts befallningshavande efter överjägarens hörande, att överjägarens kulturplaner och föreskrifter rörande skogens behandling skulle jämlikt §§ 4 och 9 i instruktionen den 16 mars 1838 för skogs- och jägeristaten vara i behörig ordning granskade och godkända, innan de anbefalldes till efterrättelse, samt att, då torvskärning och kreatursavbetande på flygsandsfält vore enligt 1826 års brev uttryckligen förbjudna och med ansvar belagda, Kungl. Maj:ts befallningshavande icke borde därtill lämna medgivande. Vidare förklarades, att,

då i 1826 års brev ansvar redan vore stadgat för den, som uppskure torv, fällde träd eller skadade plantor på flygsandsfält inom länet eller å sådant fält obehörigen begagnade vägar, samt vid sådant förhållande Kungl. Maj:ts befallningshavande icke bort, på sätt som skett, stadga särskilt vite för dylika överträdelser, befallningshavanden förständigades att med iakttagande därav utfärda ny kungörelse angående vården av de kronan icke tillhöriga flygsandsfälten till efter rättelse i stället för kungörelsen den 31 december 1861.

I anledning av berörda förständigande utfärdade Kungl. Maj:ts befallningshavande den 18 maj 1863 ny kungörelse (nr 203), varigenom 1861 års kungörelse ändrades i överensstämmelse med föreskrifterna i 1863 års brev.

Utredning angående vissa förvärv rörande flygsandsfält dels av kronan från enskilda och dels av enskilda och Halmstads stad från kronan.

Förutom de flygsandsfält, som avträtts till kronan enligt 1860 och 1863 års brev, hava efter tillkomsten av sistnämnda brev ytterligare vissa enskilda flygsandsfält i Hallands län övergått i kronans ägo.

Genom brev den 20 januari 1865 antog Kungl. Maj:t sålunda under vissa villkor av ägarna till Snapparps flygsandsfält gjort erbjudande att till kronan överlåta detta fält.

Därjämte beslöt Kungl. Maj:t enligt brev den 9 mars 1866 att under vissa villkor antaga ett av ryttmästaren P. von Möller såsom ägare till 201 tunnland 15·4 kappland av Skummeslövs flygsandsfält framställt erbjudande att till kronan avstå nämnda andel av flygsandsfältet ävensom den tillstötande strandsträckan med undantag av de mellan fältet och havet belägna s. k. strandtorpen och vaktarhuset, vilka utgjorde särskilda odlade och bebyggda lägenheter.

Slutligen antog Kungl. Maj:t enligt brev den 16 november 1866 ett av ägaren till den i 1863 års brev omförmälda, till $\frac{11}{64}$ mantal nr 1 och 2 Lynga hörande andelen i Lynga flygsandsfält gjort erbjudande, att mot viss köpeskilling samt på vissa villkor i övrigt avstå nämnda andel till kronan jämte därigenom gående ådal och å fältet uppförda torp. I anslutning härtill överlät ägaren till $\frac{11}{64}$ mantal Lynga nr 1 och 2 genom köpebrev den 1 november 1871 till kronan ett till hemmansdelen hörande flygsandsfält om 45 tunnland 8·3 kappland. Då hemmansdelens andel i Lynga flygsandsfält i dess helhet omfattade cirka 60 tunnland, förblev således av denna andel cirka 15 tunnland i enskild ägo.

Av de flygsandsfält, som kronan enligt det förut anförda förvärvat, hava vissa områden sedermera återgått till förutvarande ägare eller innehavare.

I brev den 22 februari 1861 medgav sålunda Kungl. Maj:t, att av förenämnda inom staden Halmstad belägna och till kronan avträdde flygsandsfält Sprängbacken ett område om 10 tunnland 12 kappland, vilket å en av lantmätaren A. S. Paulsson år 1855 upprättad karta betecknats med litt. C, finge åter avträdas till staden under villkor, att området på lämpligt sätt för fram-

tiden behandlades, varöfver Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle äga att hålla hand.

Därjämte försålde kronan jämlikt beslut vid 1920 års riksdag återstoden av sagda flygsandsfält — med undantag allenast av ett område om 1·43 hektar, som överlåtits till lotsstyrelsen — till Halmstads stad. Det sålunda till staden försålda området omfattade enligt uppgift i Kungl. Maj:ts proposition nr 11 till 1920 års riksdag en areal av 23·19 hektar.

Genom förening den 11 juni 1864, ingången vid lantmäteriförrättning för bestämmande av östra gränsen för den av kronan enligt 1860 års brev förvärvade delen av Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält och fastställd av Kungl. Maj:ts befallningshavande den 15 augusti 1864, frångingo vidare 43 tunnland 20·4 kappland av nämnda del kronan och tillföllo Gullbrandstorp nr 1 samt Lynga nr 1—3.

Härförutom förpliktades kronan genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 — på talan av dåvarande innehavaren av Vapnö fideikommisssegendom — att till denne avträda de områden av följande till kronan överlättna flygsandsfält, nämligen Fammarp och Onsjö samt Villshärads och Eketånga fält, som tillhört sagda egendom, enär områdena överlåtits till kronan i strid med fideikommissbrevets innehåll. Arealen av nämnda områden utgjorde enligt uppgift i häradsrättens utslag i målet 2 176·97 revar, därav upplåtits från $\frac{1}{4}$ mantal nr 4 Frösakull eller Fammarp, $\frac{1}{4}$ mantal nr 1 och 1 mantal nr 2 Onsjö i Vapnö socken samt $\frac{1}{2}$ mantal nr 2, 1 mantal nr 7 och 1 mantal nr 9 Onsjö i Söndrums socken 1 570·64 revar, från $\frac{1}{2}$ mantal nr 2 och $\frac{1}{2}$ mantal nr 3 Villshärad 583·45 revar samt från $\frac{1}{2}$ mantal nr 1 och 1 mantal nr 4 Eketånga 22·88 revar.

Slutligen godkändes genom beslut vid 1929 års riksdag en mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Halmstads stad, å andra sidan, träffad överenskommelse, enligt vilken den i 1860 års brev omförmälda, av staden avträdde sandplanteringen om 68 tunnland 26 kappland av kronan återlämnades till staden såsom ersättning för förluster, som staden tillskyndats genom av statsmakterna beslutad minskning beträffande organisationen av det i staden förlagda regementet.

Giltigheten av de bestämmelser, som genom förenämnda brev och kungörelser meddelats angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län.

De bestämmelser, som genom Kungl. Maj:ts förenämnda brev samt Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelser den 31 december 1861 och den 18 maj 1863 meddelats rörande städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i sagda län, äga i huvudsak alltjämt giltighet. Erinras må, att i lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) angående skyddsskogar upptagits ett särskilt övergångsstadgande, att de angående flygsandsfälten i Hallands län gällande bestämmelser skola lända till efterrättelse, till dess annorlunda varder av Kungl. Maj:t förordnat. I anslutning härtill har i 2 § 1 mom.

skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) stadgats, att de i Kungl. Maj:ts brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860 omförmälda skogar å flygsandsfälten i Hallands län äro undantagna från skogsvårdslagens tillämpning.

Sammanfattning av gällande bestämmelser angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län.

Med hänsyn till innehållet av de bestämmelser, som enligt det förut anförda gälla angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, kunna dessa fält uppdelas i fem olika grupper, i det följande benämnda I—V.

Gruppen I omfattar de flygsandsfält, som äro underkastade föreskrifterna i 1826, 1848 och 1860 års brev samt 1861 års kungörelse med däri genom 1863 års brev och kungörelse gjorda ändringar. Till denna grupp äro att hänföra Gropemöllans, Himmeslövs, Eskilstorps, Tjärby, Västra Mellby, Trottabergs, Högsereids, nr 4 Västergårdens, nr 5, 6 och 8 Harplinge, nr 3 Kulla, Skee, Skogagårds, Tönnersa och Gullbränna flygsandsfält samt det flygsandsfält om 354 tunnland 18 kappland, som vid 1852 års laga skifte å utmarken till Halmstads stad och slott, stadslägenheten Knäbilstorp samt byarna Söndrum, Eketånga och Trottaberg blivit staden tilldelat, ävensom de delar av Skummeslövs, Eketånga samt Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält, som icke ägas av kronan. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen innebära de bestämmelser, som gälla i fråga om dessa fält, i huvudsak följande. Flygsandsfältens ägare äro skyldiga att i enlighet med särskilda kulturplaner, som skola upprättas av överjägaren i länet, d. v. s. jägmästaren i Hallands revir, och sedermera i vederbörlig ordning granskas och godkännas, i viss omfattning varje år verkställa sådd och plantering å fälten, intill dess dessa blivit i sin helhet sålunda kultiverade. Den skog, som uppvuxit eller framdeles uppväxer å de särskilda fälten, skall skötas för ägarnas gemensamma räkning — denna bestämmelse gäller dock ej för Skummeslövsfältet, som undergått laga skifte — samt behandlas enligt de föreskrifter och anvisningar, som, efter det förslag därtill uppgjorts av vederbörande jägmästare, blivit i behörig ordning fastställda.¹ Fällande av träd i strid med sagda föreskrifter eller anvisningar, skadande av plantor, torvskärning eller betning med kreatur må ej äga rum å fälten. Ej heller må därå väg upptagas eller begagnas eller jakt eller höstnad bedrivs annorledes än efter tillstånd av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Uppläggning av tång å fälten må ske allenast å platser, som anvisats av vederbörande jägmästare. Med undantag för Skummeslövsfältet, med avseende varå en särskild ordning stadgats för fältets fredande, äro ägarna pliktiga att hålla stängsel omkring fälten ävensom, där så erfordras, å sanddrivorna, dock att, om stängsel finnes obehörlig beträffande vissa delar av fälten, framställning om befrielse från stäng-

¹ Enligt vad domänstyrelsen upplyst hava dylika föreskrifter eller anvisningar ej utfärdats generellt utan meddelats särskilt för varje fall, då avverkning å fälten ägt rum. Hushållningsplaner för fälten finnas ej upprättade.

selskyldigheten med avseende å dessa delar må göras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande. Överträdelse av de beträffande fälten meddelade föreskrifter medför ansvar enligt 1826 eller 1848 års brev eller 1861 års kungörelse. Den närmaste tillsynen över fälten skall utövas av särskilda planteringsvaktare, som avlönas av fältens ägare. Sådan avlöning samt kostnaderna för fältens kultiverande med mera skola i regel bestridas av ägarna efter oförmedlat hemmantal. Efter enahanda grund skola inkomsterna från fälten fördelas mellan ägarna.

Gruppen II omfattar följande i 1847 års brev omnämnda flygsandsfält, nämligen Ränneslövs och Edenberga, Eftra och Risarps samt Vässlunda och Dala flygsandsfält. I fråga om dessa fält gälla de i berörda brev upptagna föreskrifterna, att skogsplantering å fälten skall (där så erfordras) fortsättas, att betning å respektive fält ej må äga rum förrän plantering å hela fältet skett och träden vunnit den höjd, att kreaturen ej kunna toppbita dem, att hygge ej må verkställas utan efter utsyning av Kungl. Maj:ts befallningshavande samt att Kungl. Maj:ts befallningshavande skall hava uppsikt över fälten. Härförutom torde ägarna till ifrågavarande fält vara underkastade stängselskyldighet enligt 1821 års brev. Överträdelse av nyssangivna föreskrifter eller åverkan å stängseln medför ansvar enligt 1826 eller 1848 års brev.

Till *gruppen III* äro att hänföra dels de områden av Fammarps och Onsjö samt Villshärads flygsandsfält, som genom förut omförmälda rättegång återvunnits till Vapnö fideikommisssegendom, och dels flygsandsfältet Springbacken samt den sandplantering om 68 tunnland 26 kappland, som enligt beslut vid 1929 års riksdag överlåtits till staden Halmstad. Nu angivna fält, för vilkas behandling inga bestämmelser meddelats i 1847 eller 1860 års brev, torde allenast vara underkastade föreskrifterna i 1821, 1826 och 1848 års brev.

Gruppen IV omfattar samtliga övriga flygsandsfält i Hallands län, som tillhöra städer eller enskilda, med undantag av de i 1860 års brev omförmälda Haverdals och Sördals samt Hålabäcks och Skeppsås flygsandsfält. I fråga om de fält, som tillhöra denna grupp, gäller, att ägarna enligt 1847 års brev äro pliktiga att hålla stängsel omkring fälten och å sanddrivorna samt att vårda fälten, varjämte Kungl. Maj:ts befallningshavande har att öva tillsyn däröver, att fälten ej vanvårdas.

Till *gruppen V* äro att räkna Haverdals och Sördals samt Hålabäcks och Skeppsås flygsandsfält. I fråga om dessa fält har, såsom förut nämnts, i 1860 års brev förklarats, att, sedan all fara för flygsand å fälten, liksom Kungl. Maj:ts befallningshavandes befattning med dem, upphört samt fälten även till en del blivit skiftade, Kungl. Maj:t funnit någon åtgärd med avseende å fälten ej vara erforderlig. I fråga om dessa fält torde sålunda ej numera vara gällande några särskilda föreskrifter till hämmande av flygsand.

Flygsandsfältens belägenhet, areal och fördelning å olika ägoslag m. m.

Med ledning av de kartor med tillhörande beskrivningar över flygsandsfälten i Hallands län, som, på sätt förut omnämnts, fogats vid Kungl. Maj:ts befallningshavandes i länet skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1819, samt den av rikets allmänna kartverk åren 1917—1925 upprättade ekonomiska kartan över länet med därtill hörande beskrivning ävensom de å lantmäterikontoret i länet förvarade kartor och handlingar har på uppdrag av kommissionen överlantmätaren Olof Nilsson upprättat en beskrivning över belägenheten och arealen av de flygsandsfält, som äro föremål för kommissionens utredning, samt dessas fördelning å olika ägoslag m. m. I beskrivningen har följts den i det föregående omförmälda gruppindelningen av fälten, som hänför sig till dessas olika ställning i rättsligt hänseende. Beskrivningen är av följande innehåll.

I. Flygsandsfält, lydande under 1826, 1848 och 1860 års brev samt 1861 och 1863 års kungörelser.

Gropemöllans flygsandsfält. Gropemöllan nr 1, en lägenhet i Östra Karups socken, Höks härad, är belägen vid Stensån invid gränsen mot Kristianstads län.

I 1819 års akt¹ över flygsandsfälten i Hallands län redovisas för Gropemöllan en sanddriva med en areal av $1\frac{1}{2}$ tunn. eller 0'7405 hektar. Sanddrivan upptages på 1819 års karta såsom en långsträckt figur i gränsen mellan Gropemöllan samt Eskilstorps och Hemmeslövs byars flygsandsfält. Förenämnda $1\frac{1}{2}$ tunn. synes utgöra den hälft av sanddrivan, som faller inom Gropemöllan. Vid jämförelse mellan nämnda karta och ekonomiska kartbladet Båstad samt övriga i lantmäterikontoret i Hallands län förvarade kartor över Gropemöllan har framgått, att den markremsa, som motsvarar ifrågakomna sanddriva enligt 1819 års karta, icke blivit särskilt redovisad på vare sig berörda kartblad eller övriga kartor.

Eskilstorps och Hemmeslövs (Himmelslövs) flygsandsfält. Eskilstorps by samt Hemmeslövs by i Östra Karups socken, Höks härad, hava såsom ett skifteslag undergått enskifte, därå fastställelse meddelats den 29 december 1827. Vid enskiftet utslöts ett flygsandsfält såsom samfällt för skifteslaget. Flygsandsfältet sträcker sig längs havet från länsgränsen i söder till skifteslagets gräns mot Skummeslövs by i norr samt avgränsas i öster medelst en rät linje mot skifteslagets övriga ägor.

¹ Härmed avses de kartor med tillhörande beskrivningar över flygsandsfälten i Hallands län, som fogats vid Kungl. Maj:ts befallningshavandes i länet skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1819.

I 1819 års akt lämnas följande uppgifter om flygsandsområdena inom förevarande skifteslag. Till en början upptagas två sanddrivor under litt. a och b invid Hemmeslövs bys inägor med resp. $1\frac{1}{2}$ tunnln. och $2\frac{3}{4}$ tunnln. Vidare upptagas under litt. c och d spridda flygsandsområden inom skifteslagets dåvarande utmark med 113 tunnln. och $66\frac{1}{2}$ tunnln. Ytterligare upptagas dels under litt. e ett långsträckt sandområde med en areal av $3\frac{1}{2}$ tunnln., dels under litt. f hälften av den ovan under Gropemöllan omförmälda sanddrivan med en lika stor areal som för Gropemöllan eller $1\frac{1}{2}$ tunnln., dels ock under litt. g strandremsan, utgörande tångtäktsallmänning, med en areal av 120 tunnln., tillsammans $308\frac{3}{4}$ tunnln. eller 152·4147 hektar.

Vid jämförelse mellan 1819 års karta och 1827 års enskifteskarta framgår, att sanddrivorna under litt. a och b, delar av flygsandsområdena under litt. c och d samt sandområdet under litt. e icke ingå i det vid enskiftet utlagda flygsandsfältet utan dessa sanddrivor och områden hava ingått i skiftet och påförts respektive skifteslotter liksom annan mark. Någon redogörelse för grunderna för denna åtgärd lämnas icke i skifteshandlingarna. Man får den uppfattning, att reglering av flygsandsfältet skett i samband med enskiftet på det sätt, att ett tillräckligt område längs hela kusten utlagts såsom flygsandsfält, medan den innanför detta fält befintliga marken, ehuru även den vidkommande vissa fläckar besvärad av flygsand, intagits i skiftet.

Flygsandsfältet i fråga återfinnes på ekonomiska kartbladen Båstad och Skottorp och avgränsningen för detsamma på dessa blad överensstämmer med enskifteskartan. Enligt beskrivningen till nämnda kartblad, Östra Karups socken, däri flygsandsfältet upptages under fig. 1 såsom samfällt till Eskilstorp och Hemmeslöv, innehåller detsamma 157·9 hektar, därav 3·9 hektar åker, 1·5 hektar tomt- och vägmark, 0·2 hektar vattendrag och 152·3 hektar skogsmark. Av skogsmarken angivas 131·5 hektar utgöra produktiv skogsmark och 20·8 hektar annan mark; sistnämnda areal avser förmodligen den kala strandremsan.

Såsom av det föregående torde hava framgått, är flygsandsfältet allttjämt oskiftat, men från detsamma har avsöndrats lägenheten Stora Kalkbrottet 1¹ om 1·5550 hektar, fastställd den 16 april 1928, och avstyckats lägenheten Hemmeslövs strandbad 1¹ om 76·7000 hektar, fastställd den 21 mars 1929. Förstnämnda lägenhet är belägen invid gränsen mot Skåne och ingår i Båstads kalkindustri. Lägenheten Hemmeslövs strandbad 1¹ innefattar södra delen av flygsandsfältet. För denna lägenhet och ytterligare ett närliggande område av flygsandsfältet gälla av länsstyrelsen den 8 september 1932 fastställda utomplansbestämmelser jämte byggnadsordning. Över berörda lägenhet finnes tillika av länsstyrelsen den 23 januari 1931 godkänd avstyckningsplan. Lägenheten i fråga är avsedd till badort; inom densamma har ett flertal lägenheter för bostadsändamål avstyckats. Förvaltningen av lägenheten ombesörjes av en styrelse enligt bysamfällighetslagen, för vilken reglemente godkänts av häradsrätten den 5 juni 1928 § 171.

Av protokollet vid sammanträde med delägarna i Eskilstorps och Hemmeslövs byar den 17 april 1928 rörande frågan om ställande under förvaltning

enligt bysamfällighetslagen av omförmälda under benämningen Hemmeslövs strandbad 1¹ avstyckade område inhämtas, att för flygsandsfältet gällde Kungl. Maj:ts brev den 27 juli 1860 och den 6 mars 1863. I protokollet åberopas tillika föreskrifter, intagna i länskungörelserna den 31 december 1861 nr 419 och den 18 maj 1863 nr 203.

Till följd av berörda bestämmelser hava vid överlåtelse av »byggnadstomter» inom Hemmeslövs strandbad 1¹ i kontrakten intagits föreskrift för köpare att behandla tomtmarken på sådant sätt, att fara för uppkomst av flygsand förebygges.

Skummeslövs flygsandsfält. I 1819 års akt redovisas under Skummeslövs socken, Höks härad, följande flygsandsområden:

Litt. a en sanddriva om 3 tunnland. Denna sanddriva synes vara belägen inom Lögnäs och Rännensäs inägor i närheten av Smedjeån.

Litt. b en sanddriva om 1 $\frac{1}{2}$ tunnland, vilken synes vara belägen inom Rännensäs skogsmark vid Klintahuset.

Litt. c. »inägosand» om 18 $\frac{1}{4}$ tunnland, vilket område är beläget vid Rännensäs väster om Smedjeån.

Litt. d ett område, som är beläget väster om litt. c inom Rännensäs skogsmark vid Krokhuset. Rörande detta område heter det: »intäkt, som är till en del uppfylld med sandkullar, men för trevligt uppväxande björk förtjänar att fredas, innehåller 64 tunnland, som flygsand ungefär $\frac{1}{8}$ del». För detta område har sålunda endast upptagits 8 tunnland.

Litt. e sanddriva om 13 $\frac{1}{2}$ tunnland. Denna sanddriva, som bildar en båge vid Skummeslövs bys ursprungliga inägor, är belägen väster om Olofslund och Allarp.

Litt. f sandkullar om 5 tunnland. Det åsyftade området är beläget söder om Nygård och sträcker sig fram till Stensån.

Litt. g strandremsa vid havet 38 $\frac{1}{4}$ tunnland, vilken remsa synes i huvudsak motsvara nuvarande tångallmännigen.

Litt. h ett större flygsandsfält. Fältet, sådant det upptages på 1819 års karta, sträcker sig från gränsen mot Eskilstorps och Hemmeslövs flygsandsfält i söder till gränsen mot Laholms socken i norr. Kartan visar, att mellan strandremsan under litt. g och förevarande fälts västra gräns funnos redan då de torplägenheter, som äro upptagna på ekonomiska kartbladet Skottorp. Fältets östra gräns upptages på 1819 års karta med en mycket oregelbunden linje. Arealen upptages till 495 tunnland.

Förestående flygsandsområden skulle alltså innehålla tillsammans 582 $\frac{1}{2}$ tunnland.

Skummeslövs bys skifteslag har undergått laga skifte, som fastställdes den 27 juni 1834. Skiftet inneslöt all den mark, inom vilken de i 1819 års akt redovisade flygsandsområdena skulle vara belägna. Någon reglering av dessa flygsandsområden verkställdes icke i samband med skiftet. All mark skiftades utan hänsyn därtill, att vissa områden utgjorde flygsandsfält. Vid skiftet avsattes för gemensamt behov till tångtäktsallmänning en remsa längs stranden om 124 tunnland 68 kappl. eller 61·3176 hektar.

Tångtäktsallmanningen, som fortfarande är oskiftad, upptages på ekonomiska kartbladet Skottorp och redovisas i tillhörande beskrivning över Skummeslövs socken under fig. 17 med en areal av 64·1 hektar.

Sedan ryttmästaren Peter von Möller på Skottorp såsom ägare till ett flertal hemman inom Skummeslövs skifteslag förklarar sig vilja avstå från de flygsandsfält, som hänförde sig till hans hemman, och Kungl. Maj:t genom breven den 9 mars 1866 antagit detta erbjudande, blevo dessa områden bestämda till sin omfattning genom en lantmäteriförrättning år 1868. I akten till denna förrättning redovisas ifrågakomna till kronan överlätna områden såsom två flygsandsfält under Skummeslöv nr 6, 8—11 och Lögnäs nr 1, det ena beläget invid gränsen mot Laholms socken och det andra invid gränsen mot Östra Karups socken, med en sammanlagd areal av 223 tunnland. 12·2 kappl. eller 110·2710 hektar. Lägenheten i fråga upptages i jordeboken under beteckningen Skummeslöv nr 14, ett flygsandsfält, krono under allmän disposition. I jordregistret upptages lägenheten med nyss angivna areal 110·2710 hektar. Lägenhetens båda skiften återfinnas på kartbladet Skottorp under beteckningen (Skummeslöv) 14¹ med en sammanlagd areal av 113·3 hektar.

De återstående flygsandsområdena inom Skummeslövs by hava, enligt vad framgår av en av jägmästaren C. G. Noréen år 1861 upprättad karta, blivit reglerade på det sätt, att såsom flygsandsfält skall anses den skogsmark, som är belägen mellan de båda flygsandsfälten, vilka utgöra lägenheten Skummeslöv 14¹. Med hänvisning till kartbladet Skottorp omfattar alltså förenämnda enskilda flygsandsfält skogsmarken inom strandområdet från gränsen mot 14¹ vid »Vaktstugan» i söder till gränsen mot 14¹ i norr och sträcker sig österut till »Sandhuset». Såsom framgår av kartbladet är marken skiftad mellan ett flertal hemmanslotter. Uppgift på arealen av det sålunda reglerade flygsandsfältet har icke kunnat erhållas av granskade akter.

Inom Skummeslövs bys strandområde mellan kronans flygsandsfält har under senare år förekommit en ganska livlig bebyggelse; området företer tydlig tendens att utvecklas till badort. Inom den mark, som enligt 1861 års karta anses utgöra flygsandsfält, har upplåtits byggnadslägenheter på samma sätt som inom angränsande mark. Länsstyrelsen har med hänsyn till den livliga bebyggelsen dels den 15 juni 1935 meddelat avstyckningsförbud i avbidan på planläggning av ifrågavarande strandområden och dels den 16 april 1936 utfärdat nybyggnadsförbud för visst område, som är avsett att läggas under byggnadsplan.

Västra Mellby flygsandsfält. Enligt 1819 års akt skulle under Mellby by i Laholms socken, Höks härad, finnas ett av flygsand besvärat område, beläget invid Mellby bys nägor. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Laholm har framgått, att området är beläget inom Västra Mellby bys skogsmark väster om de invid Smedjeån belägna nägorna. I 1819 års akt är antecknat: »Hela detta fältet innehåller 52 tunnland, varav numera såsom flygsand betraktad hälften må uppföras med 26 tunnland.»

Västra Mellby nr 1 och 2 hava såsom ett skifteslag undergått laga skifte, som fastställdes den 4 september 1855. Det ovan omnämnda av flygsand be-

svärade området om 52 tunnland ingick i skiftet, dock utan gradering. I beskrivningen benämnes området »Flygsandsplantering» och upptages med en areal av 60 tunnland 26·4 kappland. Genom skiftet uppdelades detsamma i två ungefär lika stora lotter. Området i fråga återfinnes på kartbladet Laholm, å vilket den norra lotten betecknas såsom fig. 1 och redovisas i beskrivningen såsom samfälld till Västra Mellby 1¹, 2³ och 2⁴ med en areal av 15·5 hektar, varav 15·4 hektar skogsmark och 0·1 hektar vägar. Den södra lotten, som jämväl i huvudsak utgöres av skogsmark, ingår i Västra Mellby 2²³ och är alltså icke särskilt redovisad på kartbladet.

Tjärby flygsandsfält. De i 1819 års akt upptagna flygsandsfält om 260 tunnland inom Tjärby socken, Höks härad, hava blivit reglerade genom dels laga skiften och dels en rågångsförrättning.

Tjärby by har undergått laga skifte, som faststälts den 9 februari 1837. I beskrivningarna redovisas såsom samfälldt under litt. N och O två flygsandsområden och en därinom belägen sjö med en sammanlagd areal av 293 tunnland 28 ¹/₄ kappland. Vilka delar av dessa områden utgöra under allmän kontroll ställda flygsandsfält klarlägges icke i laga skiftesakten.

År 1887 verkställdes utstakning av gränserna omkring flygsandsfälten, sådana de enligt vad handlingarna angiva blivit bestämda. Vid förrättningen var jägmästaren C. G. Noréen närvarande för bevakande av »den under kronans vård stående s. k. kronoplanterings» rätt och bästa. Förrättningen vann laga kraft enligt bevis den 29 augusti 1888. Kartan utvisar två flygsandsfält, ett mindre och ett större, avdelade genom ett område under Kärragård, båda belägna invid gränsen mot Tönnersa flygsandsfält.

Flygsandsfälten i fråga, som fortfarande äro oskiftade, återfinnas på ekonomiska kartbladet Laholm under fig. 2 och redovisas i tillhörande beskrivning över Tjärby socken med en areal av 89·0 hektar, varav 88·5 hektar produktiv skogsmark och 0·5 hektar vägar.

Hemmanet Kärragård nr 1 har undergått laga skifte, som faststälts den 29 oktober 1836. Vid skiftet undantogs såsom samfälldt ett område mellan Tjärby bys båda flygsandsfält invid gränsen mot Tönnersa bys flygsandsfält, vilket område benämnes »sandplanteringen», innehållande 31 tunnland 24 kappland eller 15·6734 hektar. I skifteshandlingarna har någon uppgift, att denna sandplantering skulle stå under myndighets inseende, icke påträffats. Ej heller har uppgift härom erhållits i sekundära akter, som berört området i fråga. Av innehållet i ovanberörda 1888 års akt angående utstakning av gränserna för Tjärby bys flygsandsfält synes dock framgå, att förevarande flygsandsområde haft samma karaktär som angränsande Tjärby bys flygsandsfält. Att så är förhållandet synes även helt naturligt, enär Kärragårds flygsandsfält är beläget mellan berörda två flygsandsfält, som tillhöra Tjärby by. Enligt uppgift av jägmästaren i Hallands revir ingår Kärragårds flygsandsfält bland de fält, som anses stå under jägmästarens uppsikt.

Kärragårds flygsandsfält, som fortfarande är oskiftat, återfinnes på kartbladet Laholm och redovisas i tillhörande beskrivning över Tjärby socken

under Kärragård fig. 1 med en areal av 17·4 hektar, varav 17·1 hektar produktiv skogsmark och 0·3 hektar vägar.

Tönnersa flygsandsfält. Tönnersa by i Eldsberga socken, Tönnersjö härad, har undergått laga skifte, som fastställdes den 31 december 1840. Därvid blev den del av byns utmark, som var instängd till »sandplantering», utesluten från skiftet, dock med det förbehåll (9 § förrättningsprotokollet), »att i den mån sandplanteringsmarken undergår förändring att vinna stadga till flygsanden, förbättring till skogsväxt, användbarhet till bete eller annat förmånligt begagnande, sådana förändringar må föranleda till öppen frihet att i framtiden även skifta planteringsfältet, om nyttan därav finnes erfordra verkställighet». I beskrivningen över samfälligheter redovisas flygsandsplanteringen såsom två skilda områden, »flygsandsplanteringen uti inägorna», innehållande i areal 53 tunnland 15 kappland eller 26·3948 hektar, och »flygsandsplanteringen i utmarken» innehållande 1 035 tunnland 18 kappland eller 511·2062 hektar, tillsammans alltså 1 089 tunnland 1 kappland eller 537·6010 hektar.

Ifrågavarande båda flygsandsfält hava under åren 1908—1915 undergått laga skifte, därå fastställelse meddelats den 29 december 1915. Sådana flygsandsfälten blivit upptagna på laga skifteskartan återfinnas de på ekonomiska kartbladen Laholm och Trönninge. Det mindre fältet är beläget norr om Genevadsån invid gränsen mot Gullbranna bys ägor och är till huvudsaklig del upptaget på ekonomiska kartbladet Laholm, endast en mindre del ingår på kartbladet Trönninge. Det större fältet sträcker sig längs havsstranden från Genevadsån i norr till gränsen mot Snapparp i söder samt angränsar i öster Tjärby bys och Kärragårds flygsandsfält samt i norr Tönnersa bys inägor. Detta fält är helt upptaget på kartbladet Laholm.

Vid laga skiftesakten finnas fogade Kungl. Maj:ts brev den 27 juli 1860 och länsstyrelsens kungörelse den 31 december 1861 rörande vården av flygsandsfälten.

Den 2 november 1908 påbörjades laga skiftet. Sedan åtskilliga delägare bestritt förrättningens företagande, avgåvo förrättningsmännen utlåtande i saken den 28 november 1908, däri de under åberopande av vissa bestämmelser i skiftesstadgan förklarade sig anse, att delningen å flygsandsfältet i sin helhet borde äga rum eller, om detta icke kunde bifallas, å så stor del därav, som i areal översköte de under Kungl. Maj:ts och kronans kontroll stående 857 tunnland. Efter underställning förklarade ägodelningsrätten i utslag den 3 mars 1909, att det sökta skiftet av hela ifrågavarande flygsandsfält skulle äga rum. Genom utslag den 27 oktober 1909 fastställde Kungl. Maj:t det slut, ägodelningsrättens utslag innehöll.

Arealuppgiften 857 tunnland är hämtad från 1819 års akt. I skiftesprotokollet förklaras skillnaden mellan denna arealuppgift och arealuppgiften enligt 1840 års laga skifte bero därpå, att vissa sandområden icke inräknats i 1819 års arealuppgift. Det torde böra antecknas, att arealuppgifterna i 1819 års akt tydligen äro av approximativ natur.

Skiftet utfördes på det sätt, att av det större fältet avskildes ett bälte längs stranden, som upptogs såsom avrösningsjord, medan den övriga marken — förutom en relativt obetydlig åkerareal — upptogs såsom odlingsmark. Delägarna erhöilo envar sin andel dels i berörda strandbälte och dels i den övriga marken. Strandbältet skulle fortfarande anses som eventuellt skydd mot flygsanden, under det att den övriga marken skulle anses lämplig för högre kultur.

Sedan tvist uppstått rörande frågan om ståndskogslikvid skulle verkställas eller icke, meddelade förrättningsmännen utlåtande härom den 30 december 1910, varigenom bestämdes, att sådan likvid skulle verkställas, dock först efter det skiftet blivit fastställt.

Efter det skiftet blivit avslutat, anfördes besvär rörande, bland annat, beslutet om ståndskogslikviden. Ägodelningsrätten fann i utslag den 15 december 1911 ej skäl föreskriva ändring i förrättningsmännens utlåtande rörande ståndskogslikviden. Målet fullföljdes till Kungl. Maj:t, som i utslag den 17 mars 1915 prövade lagligt — under hänvisning till Kungl. Maj:ts brev den 27 juli 1860, länsstyrelsens beslut den 31 december 1861 och lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, enligt vilken lag de rörande flygsandsfälten i Hallands län gällande bestämmelser skola lända till efterrättelse till dess anorlunda varder av Kungl. Maj:t förordnat — »att, med upphävande av ägodelningsrättens utslag härutinnan samt förrättningsmännens utlåtande, förklara, att ståndskogslikvid för närvarande icke skall äga rum; dock att, för den händelse antingen ägarna skulle erhålla fri dispositionsrätt till Tönnersa flygsandsfält eller någon del därav eller ock ändrade föreskrifter i avseende å fältets begagnande eljest skulle meddelas, det skall vara delägarna obetaget att utverka den förrättning för verkställande av ståndskogslikvid, vartill förhållandena må föranleda».

Enligt beskrivningarna över laga skiftet innehåller inägoflygsandsfältet 28·0570 hektar och utmarksflygsandsfältet 534·8830 hektar, tillsammans 562·9400 hektar, därav åker 2·4730 hektar, odlingsmark 412·1420 hektar och avrösningsjord 148·3250 hektar. Såväl odlingsmarken som avrösningsjorden äro i sitt nuvarande skick att anse såsom skogsmark.

Gullbranna (Gullbränna) flygsandsfält. I 1819 års akt upptages Gullbranna bys flygsandsfält med en areal av 144 tunnland. Kartan visar fältets läge utmed havsstranden från Genevadsåns utlopp i söder till sockengränsen i norr.

Gullbranna by i Eldsberga socken, Tönnersjö härad, har undergått laga skifte, som faststälts den 13 september 1850.

I skiftesprotokollet för den 9 oktober 1849 § 11 är antecknat: »Den med allmänt bidrag av utmarken instängda flygsandsplanteringen, vilken ej kan till delning ifrågakomma, upptages i kartan och skifteshandlingarna till dess gränser och innehåll, vartill framtida äganderätten förbehålles.» Den åsyftade flygsandsplanteringen finnes utlagd på skifteskartan längs havsstranden under fig. 200. Men på kartan finnes dessutom invid gränsen mot Tönnersa

norra flygsandsfält ett område upptaget, som ävenledes betecknas »flygsandsplantering». Detta område är upptaget under fig. 199. I taxeringslängden betecknas fig. 199 »Flygsandsdrivan, oduglig» och fig. 200 »Flygsandsmark, avsatt till plantering och infredad på allmän bekostnad». I beskrivningen redovisas fig. 199 med en areal av 6 tunnland 13 kappland eller 3·1624 hektar och fig. 200 med en areal av 144 tunnland 4 kappland eller 71·1474 hektar.

Sistnämnda område överensstämmer i avseende på arealen i det närmaste med det i 1819 års akt upptagna flygsandsfältet. Det mindre området är icke redovisat i 1819 års akt. På kartan är emellertid en sanddriva markerad vid ett ställe, som synes motsvara läget för detta område.

Förevarande flygsandsfält, som fortfarande äro oskiftade, återfinnas på ekonomiska kartbladen Laholm och Trönninge. I tillhörande beskrivning över Eldsberga socken redovisas dessa fält under Gullbranna by, det större under fig 1 med en areal av 70·8 hektar, därav 2·7 hektar äng, 67·4 hektar skogsmark, 0·6 hektar vägar och 0·1 hektar vattendrag, det mindre under fig. 2 med en areal av 3·0 hektar produktiv skogsmark. Av den under fig. 1 upptagna skogsmarken utgör 56·2 hektar produktiv skogsmark och 11·2 hektar annan mark.

Vissa Halmstads stad tilldelade flygsandsfält. Västra utmarken till Halmstads stad, stadslägenheten Knäbilstorp, Halmstads slott samt Eketånga, Söndrums och Trottabergs byar har undergått laga skifte, som fastställts den 23 december 1852.

Vid detta laga skifte erhöll Halmstads stad för 4¹/₂ mantal två skiften »framskiftet» och »utskiftet».

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 27 juli 1860 finnas inom nyssnämnda till Halmstads stad utlagda skiften följande flygsandsområden, nämligen avrösningsjord i framskiftet 33 tunnland 16 kappland, avrösningsjord i utskiftet 1 tunnland 31 kappland och sandplantering 319 tunnland 3 kappland, tillsammans 354 tunnland 18 kappland.

Förstnämnda avrösningsjord om 33 tunnland 16 kappland innehåller rätteligen enligt skiftesbeskrivningen 33 tunnland 16·5 kappland eller 16·5450 hektar. Med hänvisning till ekonomiska kartbladen Halmstad och Tyludden återfinnes den åsyftade marken inom en trakt, belägen invid havsstranden mellan slottsjorden och gränsen mot Söndrums socken. Marken i fråga är icke särskilt avgränsad utan utgöres av spridda områden inom nämnda trakt.

Avrösningsjorden om 1 tunnland 31 kappland eller 0·9719 hektar är belägen på kartbladet Tyludden vid torpet Karlstorp under fig. 94 b mellan torpets inägor och Nyrebäcken.

Sandplanteringen om 319 tunnland 3 kappland upptages i skiftesbeskrivningen med en areal av 319 tunnland 3·5 kappland eller 157·5286 hektar och återfinnes på kartbladet Tyludden vid Tylösands havsbad under fig. 94 a och c, vilka områden redovisas i beskrivningen över Halmstads stad med en sammanlagd areal av 161·5 hektar, varav 0·4 hektar åker, 0·2 hektar äng, 148·4 hektar produktiv skogsmark, 0·9 hektar mossar och kärr, 2·1 hektar vägar, 0·1 hektar vatten och 9·4 hektar improduktiv mark.

Förenämnda med fig. 94 a, b och c i ekonomiska kartverket betecknade områden bilda tillsammans det ovan omförmälda vid 1852 års skifte för Halmstads stad utlagda utskiftet. Detta skifte har genom Kungl. Maj:ts brev den 27 mars 1925 överflyttats i administrativt m. fl. hänseenden från Halmstads stad till Söndrums socken, och kammarkollegiet har den 19 maj 1927 förordnat, att området skall upptagas i jordeboken för nämnda socken under beteckningen Tylösand nr 2.

Inom denna fastighet och angränsande fastigheterna Tylösand nr 1 och Tyludden nr 1 har under senare åren uppstått badorten Tylösand. Bebyggelsen och jordstyckningen äro reglerade medelst av Kungl. Maj:t den 25 januari 1929 utfärdade föreskrifter med avseende på byggnadsverksamhetens ordnande, och länsstyrelsen har den 30 december 1927 godkänt plan för vissa delar av Tylösandsområdet.

Tyludden nr 1 är, såsom framgår av kartbladet Tyludden, belägen utanför Tylösand nr 2. Det område, som bildar denna lägenhet, utlades vid 1852 års laga skifte till Halmstads slott. Området har utgjort kronopark intill år 1922, då området enligt av domänstyrelsen den 23 mars 1922 utfärdat köpebrev överläts till Halmstads stad. Av utredningen, som låg till grund för denna överlåtelse, inhämtas, att enligt uttalande av domänstyrelsen några särskilda inskränkningar i köparens dispositionsrätt icke behöfve föreskrivas, »då flygsand ej förekomme annat än å några obetydliga fläckar och vanskötsel icke syntes behöva befaras».

Några bestämmelser angående hämmande av flygsand torde sålunda icke gälla för Tyludden nr 1.

Trottabergs och Eketånga flygsandsfält. I 1819 års akt upptagas inom Söndrums m. fl. byar i Söndrums socken, Halmstads härad, följande flygsandsområden, nämligen

litt. a flygsandsmark om 124 tunnland,

» f ett område om 13 tunnland, varav $\frac{1}{4}$ upptagits eller $3\frac{1}{4}$ tunnland, samt

» b stora sandfältet om $419\frac{1}{2}$ tunnland, tillsammans $546\frac{3}{4}$ tunnland eller 269·9035 hektar.

Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Tyludden har framgått, att området under litt. a utgöres av en strandremsa, sträckande sig från stadens gräns till Långenäs, att området under litt f är beläget i närheten av stenbrottet och att området under litt b synes motsvara Eketånga, Söndrums och Trottabergs flygsandsfält samt huvudsakliga delen av den utanför sistnämnda fält belägna tångtäktsallmänning ävensom Tylösandsområdet.

De båda områdena under litt. a och f om tillsammans $127\frac{1}{4}$ tunnland eller 62·8170 hektar synas ingå i den i ekonomiska beskrivningen över Söndrums socken under Eketånga by såsom samfälld för Eketånga m. fl. byar under fig. 2 upptagna tångtäkt om 83·2 hektar, vilken areal fördelas i 6·7 hektar åker, 0·1 hektar äng, 75·2 hektar skogsmark, 0·5 hektar mossar och kärr, 0·6 hektar tomter och vägar samt 0·1 hektar vatten.

Eketånga kronoflygsandsfält nr 1 innefattade ursprungligen ett av hela Eketånga by till kronan överlåtet område om 5·5 hektar. Enär emellertid i denna överlåtelse ingingo andelar för till Vapnö fideikommiss hörande hemmanen Eketånga nr 1 och 4, återvunnos dessa andelar till fideikommisset enligt Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886, varefter berörda andelar blevo utbrutna genom en skiftesförrättning, som fastställdes den 19 december 1891. I enlighet härmed redovisas i ekonomiska beskrivningen över Söndrums socken kronoflygsandsfältet med en areal av 3·9 hektar samt det till Eketånga nr 1 och 4 hörande flygsandsfältet med en areal av 1·6 hektar, utgörande produktiv skogsmark.

Söndrums kronoflygsandsfält nr 1 upptages i ekonomiska beskrivningen med en areal av 15·1 hektar.

Trottabergs flygsandsfält upptages i ekonomiska beskrivningen under fig. 8 med en areal av 107·2 hektar, därav 103·9 hektar produktiv skogsmark, 0·8 hektar vägar och 2·5 hektar improduktiv mark.

Den utanför sistnämnda flygsandsfält belägna tångtäktsallmanningen upptages i ekonomiska beskrivningen under fig. 7 med en areal av 32·2 hektar, varav 0·1 hektar åker, 0·8 hektar vägar och 31·3 hektar skogsmark.

Om förestående arealuppgifter ($62·8 + 3·9 + 1·6 + 15·1 + 107·2 + 32·2$) sammanställas, erhålles en arealsumma av 222·8 hektar. Av de i 1819 års akt upptagna 269·9 hektar skulle alltså återstå 47·1 hektar. Vid denna beräkning har hela tångtäktsallmanningen under fig. 7 medtagits, vilket enligt jämförelse mellan kartorna knappast är riktigt. Berörda brist 47·1 hektar och det överskott, som kan förefinnas i den för tångtäkten upptagna arealen 32·2 hektar, hänföra sig enligt vad 1819 års karta visar till det i det föregående under vissa Halmstads stad tilldelade flygsandsfält upptagna Tylösandsområdet. Det må ihågkommas, att arealuppgifterna i 1819 års akt äro grundade på dels sammanställning av äldre kartor och dels approximativa beräkningar. Att åstadkomma fullständig förklaring över ifrågavarande divergerande arealuppgifter synes ej vara möjligt.

Ovan upptagna enskilda flygsandsfält äro fortfarande samfälda för resp. hemman.

Högsereds, nr 4 Västergårdens, nr 5, 6 och 8 Harplinge, nr 3 Kulla samt Skee och Skoegårds (Skogagårds) flygsandsfält. För Högsered, varmed menas Harplinge nr 3, upptages i 1819 års akt dels en sanddriva vid inägorna om 1 tunnland., dels under litt. a ett större flygsandsfält om 91 tunnland och dels under litt. b små sandkullar och sandsträckor, varav $\frac{1}{3}$ eller 1 tunnland upptages såsom flygsandsfält, tillsammans 93 tunnland.

Sanddrivan och sandområdet under litt. b om tillsammans 2 tunnland hava, enligt vad 1856 års laga skifte i Harplinge by utvisar, ingått i skiftet liksom annan mark. Det område, som motsvarar sanddrivan, är beläget, se ekonomiska kartbladet Haverdal, väster om landsvägen vid skolhuset i närheten av Fjälldalen. Området under litt. b återfinnes söder om landsvägen vid Sandhem.

Förenämnda flygsandsfält under litt. a om 91 tunnland eller 44·9222 hektar samt det i 1819 års akt för Skee och Skoegård under litt. a upptagna sandområde om 26 tunnland eller 12·8349 hektar hava enligt 1856 års laga skifte blivit reglerade och utgöras av ett område, som återfinnes på kartbladet Haverdal under Harplinge fig. 16 samt redovisas i beskrivningen såsom flygsandsplantering med en areal av 41·0 hektar, varav 4·0 hektar åker, 32·5 hektar produktiv skogsmark, 0·4 hektar vägar och tomter, 0·1 hektar vatten samt 4·0 hektar improduktiv mark. Detta flygsandsfält är samfällt för Harplinge nr 3—8 och 11, Kulla nr 1 och Skee eller Skoegård nr 2. Från området har genom en förrättning enligt ensittarlagen år 1932 avskilts ett område om 4·4 hektar, därav 4·0 hektar åker och 0·4 hektar skogsmark. Såsom synes förefinnes en skillnad mellan den i 1819 års akt upptagna arealen 44·9222 + 12·8349 = 57·7571 hektar och i ekonomiska beskrivningen upptagna arealen 41·0 hektar av 16·7571 hektar. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och 1856 års laga skifteskarta framgår, att nämnda areal 16·7571 hektar, som skiftats liksom annan mark, är belägen öster om det reglerade flygsandsfältet.

Vidare upptages i 1819 års akt ett flygsandsfält om 26 tunnland eller 12·8349 hektar för Västergård nr 4 med flera hemman. Detta område har ingått i laga skiftet på det sätt, att huvudsakliga delen skiftats mellan hemmansdelar inom Harplinge Västergård nr 4, medan återstående delen ingår i tångallmanningen vid Tångvik.

För Skee och Skoegård upptagas under litt. a sandområde om 26 tunnland = 12·8349 hektar, under litt. b sandkullar och sandmark, varav beräknas $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{2}$ tunnland = 0·2468 hektar, samt under litt. c sandmark vid havet med 27 tunnland = 13·3285 hektar, tillsammans 53 $\frac{1}{2}$ tunnland eller 26·4102 hektar.

Det under litt. a upptagna området ingår, på sätt ovan blivit anförd, i den under fig. 16 på kartbladet Haverdal upptagna flygsandsplanteringen.

Området under litt. b ingår i ovan omförmälda område söder om landsvägen vid Sandhem.

Området under litt. c är beläget vid havet norr om flygsandsplanteringen fig. 16 och ingår dels i Skee 1³:s ägoområde och dels i tångallmanningen. Denna allmanning är icke skiftad utan utgör fortfarande en samfällighet för Harplinge skifteslag.

Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält. I 1819 års akt upptagas för Gullbrandstorp nr 1 och Lynga nr 1—3 i Harplinge socken, Halmstads härad, dels den inre hälften av en flygsandsdriva invid inägorna med därtill beläget flygsandsområde om tillsammans 43 $\frac{1}{4}$ tunnland, dels ock den yttre hälften av nämnda sanddriva med angiven areal av 7 tunnland samt ett flygsandsfält inom utmarken vid havet om 273 $\frac{1}{4}$ tunnland, vilka båda sistnämnda arealbelopp emellertid utförts med 280 tunnland. Inom förenämnda byars ägor skulle således finnas sammanlagt 323 $\frac{3}{4}$ tunnland flygsandsmark.

Lynga by nr 1—3 har undergått laga skifte, som fastställts den 12 juli 1832. I detta skifte ingick även Gullbrandstorp nr 1 i avseende på utmarken vid

havet. Såsom flygsandsfält upptagas i laga skiftesakten under fig. 1—9 hela området vid havet väster om bäcken Skintan samt även det söder om bäcken belägna området, som österut bildar en spetsig triangel (jämför ekonomiska kartbladet Haverdal). Arealen för dessa områden upptages till sammanlagt 284 tunnland $4\frac{1}{4}$ kappland. Områdena motsvara det i 1819 års akt upptagna flygsandsfältet om $273\frac{3}{4}$ tunnland. Vidare upptagas sanddrivorna vid inägorna under fig. 12 och 13 med en sammanlagd areal av 12 tunnland 20 kappland. Den övriga enligt 1819 års akt därstädes befintliga flygsandsmarken upptages icke såsom sådan i 1832 års akt, ehuru en del invid berörda sanddrivor upptagna figurer anges utgöra sandområden. Det ställer sig alltså på det sätt, att av den i 1819 års akt upptagna arealen i denna trakt $43\frac{3}{4} + 7 = 50\frac{1}{4}$ tunnland endast de egentliga sanddrivorna upptagits, medan återstående arealen 50 tunnland 8 kappland — 12 tunnland 20 kappland = 37 tunnland 20 kappland icke upptagits såsom flygsandsmark.

Vid skiftet utlades till $\frac{3}{16}$ mantal Lynga 1² och Lynga 2² gemensam ägodel, innefattande av flygsandsmarken ett skifte i strandmarken intill gränsen mot Villshärads by och inneslutande ovan berörda spetsiga triangel samt dessutom sanddrivorna vid inägorna, tillsammans 60 tunnland 13 kappland. Vidare utlades för $\frac{3}{16}$ mantal Lynga 1³ och Lynga 2³ ett gemensamt skifte i strandmarken norr om föregående med en areal av 50 tunnland 25 kappland, för $\frac{1}{8}$ mantal Lynga 2⁴ ett skifte i strandmarken norr om föregående med en areal av 30 tunnland 7 kappland, för $\frac{1}{4}$ mantal Lynga 3¹ ett skifte i strandmarken norr om föregående med en areal av 28 tunnland 26 kappland, och slutligen för 1 mantal Gullbrandstorp nr 1 ett skifte i strandmarken norr om föregående och intill gränsen mot Harplinge nr 3 (Högsered) med en areal av 126 tunnland $17\frac{1}{4}$ kappland.

Förstnämnda laga skifteslott $\frac{3}{16}$ mantal Lynga 1² och 2² har undergått hemmansklyvning, som fastställdes den 7 september 1863. Därvid delades nämnda skifteslott i två lotter, $\frac{11}{64}$ mantal Lynga 1⁴ och 2⁵ med A. E. Bexell såsom ägare och $\frac{1}{64}$ mantal Lynga 1⁵ och 2⁶ med Carl Haberman såsom ägare. Förstnämnda lott erhöll hela det till laga skifteslotten utlagda skiftet i flygsandsfältet vid havet ävensom huvudsakliga delen av sanddrivorna vid inägorna, den Haberman tillhöriga lotten erhöll blott en mycket ringa del av sanddrivorna vid inägorna.

Genom köpeavtal den 4 juni 1862 har Kungl. Maj:t och kronan från $\frac{3}{16}$ mantal Lynga 1³ och 2³, $\frac{1}{8}$ mantal Lynga 2⁴ och $\frac{1}{4}$ mantal Lynga 3¹ förvärvat de till dessa hemmansdelar vid laga skiftet utlagda skiftena i flygsandsfältet vid havet om tillsammans $50:25 + 30:7 + 28:26 = 109$ tunnland 26 kappland. Genom köpeavtal den 1 november 1871 har kronan från $\frac{11}{64}$ mantal Lynga 1⁴ och 2⁵ förvärvat ett område om 45 tunnland 8³ kappland av nämnda flygsandsfält, utgörande detta område det skifte i strandmarken, som stamhemmanet $\frac{3}{16}$ mantal Lynga 1² och 2² erhöll vid laga skiftet. De sålunda förvärvade områdena upptagas i ekonomiska kartverket under beteckningarna Lynga kronoflygsandsfält 1¹ resp. 2¹. Vidare har kronan förvärvat det vid 1832 års laga skifte till Gullbrandstorp nr 1 utlagda skiftet i flygsandsfältet

vid havet. Detta område upptages i ekonomiska kartverket under beteckningen Gullbrandstorp 1³⁷.

Emellertid hava flygsandsfälten Lynga kronoflygsandsfält 1¹ och Gullbrandstorp 1³⁷ undergått reglering i avseende på östra gränsen genom en lantmäteriförrättning år 1864. Genom förening den 11 juni 1864 blev gränsen bestämd med den sträckning, som finnes återgiven på ekonomiska kartbladet Haverdal. Föreningen är fastställd av länsstyrelsen den 15 augusti 1864 och efter vederbörlig framställning från förrättningsmannen intagen i domboken den 21 december 1864.

I föreningen förekommer fullständig beskrivning över gränsens sträckning, varefter det heter: »Härigenom tillfaller hela flygsandsfältet väster om sålunda stadgade rågången Kungl. Maj:t och Kronan med begränsning i norr av hemmanet Högsereds ägor, i söder av ägorna till litt. A nr 1 och 2 Stora Lynga samt i väster av havsstranden, varemot den öster om nu stadgade rågången liggande flygsands- och övriga marken tillfaller Gullbrandstorp, nr 1 och 2 Stora samt nr 1 Lilla Lynga». Nr 1 Lilla Lynga betecknas numera Lynga nr 3. Med litt. A nr 1 och 2 Stora Lynga avses det genom 1871 års köpeavtal från $11\frac{1}{64}$ mantal Lynga 1⁴ och 2⁵ av kronan förvärvade området, som betecknas Lynga kronoflygsandsfält 2¹.

Det sålunda reglerade flygsandsfältet upptages i 1864 års akt med en areal av 192 tunnland 22·8 kappland. Vid jämförelse med den i 1832 års laga skifte upptagna arealen $50:25 + 30:7 + 28:26 = 109:26 + 126:17\frac{1}{4} = 236$ tunnland $11\frac{1}{4}$ kappland framgår, att $(236:11\frac{1}{4} - 192:22\cdot8)$ 43 tunnland 20·4 kappland frångått det ursprungliga flygsandsfältet. Denna areal utgöres, se ekonomiska kartbladet Haverdal, av den mark, som är belägen mellan den genom ovanberörda förening bestämda gränsen och bäcken Skintan. Såsom framgår av kartbladet är denna mark till huvudsakliga delar numera odlad.

Genom vad sålunda blivit anført är klarlagt, att såväl Gullbrandstorps kronoflygsandsfält som Lynga kronoflygsandsfält äro till sina gränser rätt upptagna på kartbladet Haverdal, samt att de flygsandsområden, som äro belägna öster om dessa fält inom Lynga by, äro av enskild natur. Flygsandsmarken inom dessa områden utgöres numera huvudsakligen av de höga, med skog bevuxna sanddrivor, vilka äro belägna inom det skogsmarksområde, som, se ekonomiska kartbladet Haverdal, utgår från gränsen vid skolhuset i närheten av Fjälldalen och sträcker sig söderut längs gränsen mot inägorna under Lynga 1⁴ och 2⁵ och vidare förbi Lynga kvarn längs västra kanten av inägorna under Lynga 1⁴ och 2⁵c samt 1⁵ och 2⁶ fram till gränsen mot Villshärad's kronoflygsandsfält. Enligt 1832 års laga skiftesakt, skulle, såsom förut blivit omnämnt, berörda sanddrivor innehålla 12 tunnland 20 kappland eller 6·2323 hektar. Enligt 1819 års akt, som förutom sanddrivorna upptager även därintill belägna flygsandsområden, skulle hela ursprungliga flygsandsmarken i denna trakt innehålla $50\frac{1}{4}$ tunnland eller 24·8060 hektar.

II. Flygsandsfält, som enligt 1847 års brev äro underkastade bestämmelser om stängselskyldighet, utsyning och betesförbud m. m.

Ränneslövs flygsandsfält. I 1819 års akt upptages för Ränneslövs by i Ränneslövs socken, Höks härad, »gatumark på flygsandsbotten», bestående av »branta lider samt slätter» jämte sanddrivor med en areal av 36 tunnland, varav såsom flygsand beräknas endast hälften eller 18 tunnland eller 8·8857 hektar.

Vid 1851 års laga skifte i Ränneslövs by avsattes för delägarnas gemensamma behov ett sammanhängande område invid allmänna vägen öster om byn dels såsom »sandplantering» och dels till »skolhusbyggnad och plantering m. m.»

Denna samfällighet, som i huvudsak synes motsvara det i 1819 års akt angivna området, återfinnes på ekonomiska kartbladet Ränneslöv vid Solhem och redovisas i beskrivningen under Ränneslövs skifteslag fig. 5 med en areal av 7·7 hektar, varav 0·6 hektar åker, 6·4 hektar produktiv skogsmark, 0·6 hektar tomter och 0·1 hektar improduktiv mark.

Edenberga flygsandsfält. I 1819 års akt upptagas dels under litt. a ett sandområde om 129 tunnland, dels under litt. b ett område om 21 tunnland, dels ock under litt. c ett område om 79 tunnland. Med hänsyn till sistnämnda områdes beskaffenhet har uppförts blott omkring $\frac{1}{20}$ därav eller 4 tunnland, tillsammans alltså 154 tunnland eller 76·0222 hektar. Området i sin helhet är beläget söder om Edenberga by. Detsamma återfinnes på ekonomiska kartbladet Ränneslöv under beteckningarna Västra furet och Östra furet. Områdena under litt. a och litt. b motsvara Västra furet och området under litt. c Östra furet.

Marken i fråga är skiftad och redovisas sålunda icke särskilt i ekonomiska beskrivningen. Vid undersökning i skifteshandlingar och efter jämförelse med uppgifter för resp. hemman i ekonomiska beskrivningen har emellertid framgått, att området i sin helhet innehåller 66·1 hektar produktiv skogsmark och 0·4 hektar improduktiv mark. Denna areal understiger sålunda den i 1819 års akt upptagna med omkring 10 hektar, en skillnad, som torde få hänföras till osäker uträkning av arealuppgifterna i 1819 års akt.

Eftra flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad. 1819 års akt upptager två flygsandsområden inom Eftra bys utmark om resp. 7 tunnland och 28 tunnland, tillsammans 35 tunnland eller 17·2777 hektar.

Eftra by har undergått laga skifte, som fastställdes den 30 december 1851. Vid skiftet avsattes såsom samfälld den så kallade »Planterhagen inom de gränser och efter den vidd den före laga skiftet innehaft». Arealen upptages till 33 tunnland 11 kappland eller 16·4601 hektar. Planterhagen har undergått laga skifte, som fastställdes den 5 maj 1919. I denna skiftesakt, genom vilken planterhagen delades mellan ett flertal hemmanslotter, redovisas densamma med en areal av 16·7340 hektar, varav 16·4860 hektar skogsmark och

0·2480 hektar vägar. Vid skiftet verkställdes skogslikvid i vanlig ordning. Efter jämförelse mellan 1819 års karta, sistnämnda laga skifteskarta och kartbladet Slöinge har framgått, att det i 1819 års akt upptagna flygsandsområdet om 28 tunnland just motsvarar nämnda planterhage. Området i fråga är beläget sydväst om Eftra 3^s:s skogsskifte och sträcker sig sydväst ut till det Eftra 3^s, 2° och 2° tillhöriga åkerområdet. Det må i samband härmed antecknas, att berörda Eftra 3^s:s skogsskifte, enligt vad 1851 års laga skiftesakt tydligt angiver, icke kan anses såsom flygsandsområde. Återstående flygsandsområde om 7 tunnland redovisas icke i skiftesakterna såsom flygsandsområde. Detsamma är beläget invid en bäck inom utmarken till Eftra 2° och 2°, mellan vilka det skiftats liksom annan mark.

Risarps flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad, utgör enligt 1819 års akt två skilda områden, ett om 14 tunnland, som angränsar det ovan omförmälda större fältet inom Eftra by, och ett om 9 tunnland invid en bäck i närheten av havet, tillsammans 23 tunnland eller 11·3539 hektar.

Risarps by har undergått laga skifte, som fastställdes den 15 maj 1857. Vid skiftet avsattes såsom samfälld »Flygsandsplanteringen» med en areal av 14 tunnland 17·2 kappland eller 7·1764 hektar. Denna flygsandsplantering har undergått laga skifte, som fastställdes den 19 juli 1919, därvid densamma skiftats mellan ett flertal hemmanslotter. Flygsandsplanteringen innehåller enligt sistnämnda laga skiftesakt 7·4500 hektar skogsmark och motsvarar det i 1819 års akt upptagna flygsandsområdet om 14 tunnland samt angränsar, se kartbladet Slöinge, den ovan under Eftra by upptagna planterhagen. Vid skiftet verkställdes skogslikvid i vanlig ordning. I skiftesakterna nämnes intet om det i 1819 års akt upptagna flygsandsområdet om 9 tunnland eller 4·4428 hektar. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och kartbladet Slöinge framgår, att detsamma är beläget invid en bäck i närheten av havet inom Risarp 1^b.

Vässlunda och Dala flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad. I 1819 års akt upptagas dels en sanddriva invid Dala och Vässlunda byars inägor om 14 tunnland med invid denna sanddriva upptagna två flygsandsområden om tillsammans 23 1/2 tunnland, dels sammanhängande områden invid Suseån om 171 1/2 tunnland, dels ock ett område vid havet om 119 tunnland, tillsammans 328 tunnland eller 161·9175 hektar. Med hänvisning till ekonomiska kartbladet Slöinge återfinnas förstnämnda områden 14 + 23 1/2 + 171 1/2 = 209 tunnland inom den till Dala och Vässlunda hörande skiftade skogsmark vid Dala och vid Suseån. Området om 119 tunnland eller 58·7444 hektar utgöres av tångallmanning om 31·0 hektar icke produktiv skogsmark och den nordost om denna allmanning belägna till Vässlunda hörande skiftade skogsmarken om 27·7444 hektar, vilken areal till huvudsaklig del utgöres av produktiv mark.

Vässlunda by samt utmarken till hemmanet Dala hava undergått laga skifte, därå fastställelse meddelats den 9 september 1854. Från skiftet uteslöts det ovan omförmälda flygsandsområdet i trakten vid Suseån om 171 1/2 tunn-

land, varemot flygsandsområdet vid havet om 119 tunnland ingick i skiftet och skiftades — med undantag av den såsom samfällad avsatta tångallmänningen — mellan Vässlunda 2³, 4¹, 5² och 5⁴ på sätt närmare framgår av kartbladet Slöinge. Tillika ingick i 1854 års skifte den sanddriva och därinvid befintliga flygsandsområden om tillsammans 37 1/2 tunnland eller 18·5119 hektar, som äro belägna i östra delen av Dala skogsskifte. Nämnda areal utgöres av produktiv mark. Det från nämnda laga skifte uteslutna flygsandsområdet har undergått laga skifte, som fastställdes den 18 juni 1904. Området, som enligt skiftesakten innehåller 211 tunnland 13·3 kappland eller 104·8655 hektar skogsmark, blev genom skiftet uppdelat mellan Dala nr 1 och samtliga hemmansdelar i Vässlunda by. Efter det skiftet vunnit laga kraft verkställdes skogslikvid på vanligt sätt. Skillnaden mellan arealuppgifterna 171 1/2 tunnland och 211 tunnland 13·3 kappland kan icke förklaras annorlunda än att uppgiften i 1819 års akt är approximativt beräknad.

III. Flygsandsfält, lydande under 1821, 1826 och 1848 års brev.

Knäbilstorps flygsandsfält, tillhörigt Halmstads stad. Västra utmarken till Halmstads stad, stadslägenheten Knäbilstorp och Halmstads slott samt Eketånga, Söndrums och Trottabergs byar har undergått laga skifte, som fastställdes den 23 december 1852.

Vid detta laga skifte erhöll stadslägenheten Knäbilstorp två skiften, »gårds-skiftet» och »avrösnings-skiftet».

Sistnämnda skifte har genom 1860 års brev överlåtits till kronan men genom Kungl. Maj:ts brev den 6 juni 1929 återgått till Halmstads stad. Skiftet, som enligt skifteshandlingarna innehåller 68 tunnland 26·5 kappland eller 33·9771 hektar, återfinnes på ekonomiska kartbladet Tyludden under fig. 95 och redovisas i beskrivningen över Halmstads stad med en areal av 40·9 hektar, varav 35·0 hektar produktiv skogsmark, 0·3 hektar mossar och kärr, 0·2 hektar vägar och 5·4 hektar improduktiv mark.

Förevarande skifte eller område har genom Kungl. Maj:ts brev den 27 mars 1925 överflyttats i administrativt m. fl. hänseenden från Halmstads stad till Söndrums socken, och kammarkollegiet har den 19 maj 1927 förordnat, att området skall upptagas i jordeboken för nämnda socken under beteckningen Tylösand nr 1.

Fastigheten i fråga ingår i det område, som numera utgör badorten Tylösand.

Flygsandsfältet Springbacken inom Halmstads stad. I 1819 års akt upptages under Halmstads stad ett flygsandsområde vid havet väster om Nissans utlopp. Området anges innehålla 72 1/2 tunnland, varav emellertid endast 43 1/2 tunnland upptages såsom verkligt flygsandsområde.

Enligt det år 1852 fastställda laga skiftet inom västra utmarken till Halmstads stad, stadslägenheten Knäbilstorp och Eketånga m. fl. byar har den

mark, som innesluter förenämnda flygsandsområde, dels upptagits bland samfälligheter såsom hamnplats, dels påförts Halmstads stad och Halmstads slott.

År 1855 gjordes flygsandsområdet till föremål för reglering. Den därvid av kommissionslantmätaren A. S. Paulsson upprättade kartan med beskrivning upptager:

litt A Halmstads stads »flygsandsandel»	3 tunnland	27 kappland
» B Slottets	» 27	» 7 »
» C Hamnplatsens	» 10	» 12 »

—————
summa 41 tunnland 14 kappland

eller 20·4556 hektar. Kartan är försedd med påskrift om godkännande av landshövdingen P. A. Lewenhaupt »å egna och hamndirektionens vägnar» samt av borgmästaren B. Petersson »för stadens del». Områdena under litt. A och B sträcka sig längs en på kartan upptagen smal remsa vid havet, som betecknas tångallmanning. Området under litt. C sträcker sig längs Nissans utlopp upp till »magasinsjorden».

Vid jämförelse mellan nämnda karta och kartbladet Tyludden framgår, att områdena litt. A och B motsvara den under benämningen Springbacken i beskrivningen över Halmstads stad upptagna fig. 85, innehållande 15·1 hektar, varav 0·8 hektar åker, 14·1 hektar produktiv skogsmark och 0·2 hektar tomter och vägar, samt att området litt. C utgöres av den del av fig. 90 »Halmstads hamns område», som är belägen väster om Nissan. Särskild arealuppgift för denna del lämnas icke i sistnämnda beskrivning, men arealen torde utgöra den i 1855 års beskrivning upptagna 10 tunnland 12 kappland eller 5·1216 hektar. Att denna areal tillsammans med den för fig. 85 upptagna icke fullt överensstämmer med arealuppgiften 20·4556 hektar i 1855 års beskrivning, torde sakna betydelse.

Fammarps och Onsjö flygsandsfält. De andelar i Fammarps och Onsjö ursprungliga kronoflygsandsfält, som, tillhörande vissa hemman under Vapnö fideikommiss, genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 frånvunnits kronan och återgått till fideikommisset, hava blivit utbrutna genom en skiftesför rättning, som fastställdes den 19 december 1891.

Vid detta skifte utlades under litt. Ab till det under fideikommisset hörande hemmanet Fammarp Frösakull 4¹ i Söndrums socken, Halmstads härad, ett skifte om 18·4244 hektar. Det sålunda utlagda flygsandsfältet återfinnes på ekonomiska kartbladen Halmstad och Haverdal men är icke särskilt redovisat i ekonomiska beskrivningen utan ingår tillsammans med den till hemmanet i fråga i övrigt hörande marken. Av de uppgifter om hemmanets ägo innehåll, som finnas i ekonomiska beskrivningen, synes emellertid framgå, att den ovan upptagna arealen om 18·4244 hektar utgör produktiv skogsmark.

Vid samma skifte utlades under litt. Bb till de under fideikommisset hörande hemmanen Onsjö 2¹, 7¹ och 9¹ i Söndrums socken samt Onsjö 1¹ och 2¹ i Vapnö socken ett skifte om 99·0937 hektar. Erinras må, att sistnämnda hemman Onsjö 1¹ och 2¹ genom Kungl. Maj:ts brev den 11 november 1927

överflyttats från Vapnö socken till Söndrums socken samt att de jämlikt kammarkollegiets förordnande äro upptagna i jordeboken för sistnämnda socken under beteckningarna Onsjö 11¹ och 12¹.

Flygsandsfältet i fråga återfinnes på kartbladen Halmstad, Tyludden och Haverdal samt redovisas i beskrivningen över Söndrums socken under Onsjö litt. k med en areal av 100·8 hektar, varav 77·9 hektar produktiv skogsmark, 0·8 hektar mossar och kärr, 0·5 hektar vägar, 0·6 hektar vatten och 21·0 hektar improduktiv mark. Inom detta flygsandsfält har på senare år uppstått en bebyggelse, som giver vid handen, att en badort därstädes kommer att utvecklas.

Förenämnda båda flygsandsfält innehålla tillsammans enligt laga skiftesbeskrivningen 117·5 hektar eller 1 333·1 kv.revar. Den i häradsrättens utslag i förenämnda rättegång lämnade uppgiften, att dessa fält skulle innehålla 1570·64 kv.revar, synes icke kunna fullständigt förklaras. Ur en lantmäteriakt av år 1864 rörande uppmätning av flygsandsområdena inom Fammarps och Onsjö byar må emellertid antecknas, att flygsandsområdena befunnits innehålla, icke den i 1860 års brev uppgivna arealen av 745 tunnland utan endast 649 tunnland 17 kappland, alltså 95 tunnland 15 kappland mindre än den i berörda brev angivna. Det må antagas, att denna skillnad även inverkat på den till Vapnö fideikommiss utbrutna arealen.

Villshärads flygsandsfält. Vid laga skifte inom Villshärads by, som fastställdes den 24 november 1838, utlades till vardera av hemmanen Villshärad nr 2 och 3 i Söndrums socken, vilka hemman tillhörde Vapnö fideikommiss, ett sandskifte vid havet, det till nr 2 med en areal av 52 tunnland $8\frac{3}{8}$ kappland och det till nr 3 med en areal av 52 tunnland 22 kappland, tillsammans alltså 104 tunnland $30\frac{3}{8}$ kappland eller 587·72 kv.revar. I en akt rörande uppmätning av Vapnö fideikommissegendomar, upprättad åren 1887—1891, upptagas förenämnda båda sandskiften med en areal av 583·45 kv.revar eller 51·4322 hektar.

Genom köpeavhandling den 30 september 1861 överläto samtliga delägare i Villshärads skifteslag till Kungl. Maj:t och kronan de inom deras hemman förefintliga flygsandsområden. Genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 återvunnos till fideikommissen de från Villshärad nr 2 och 3 överlåtna områdena. Det återstående kronan tillhöriga flygsandsfältet upptages i jordregistret för Harplinge socken under beteckningen Villshärads kronoflygsandsfält nr 1 med en areal av 102·1476 hektar.

De till Vapnö fideikommiss återvunna områdena under Villshärad nr 2 och 3 hava icke påkallat någon utbrytning, enär områdena, såsom ovan blivit visat, redan särskilt utlagts vid fastställt skifte.

Vad angår redovisningen av nämnda kronoflygsandsfält i ekonomiska kartverket har konstaterats den felaktighet, att flygsandsfältet, sådant det upptages på ekonomiska kartbladet Haverdal, innesluter ovan omförmälda till Villshärad nr 2 och 3 hörande skiften om tillsammans 51·4 hektar. De båda skiftena utgöra ett sammanhängande område, beläget vid havet invid gränsen

mot Lynga kronoflygsandsfält. Området har en bredd längs havsstranden av omkring 680 meter, en längd från havsstranden längs gränsen mot Lynga kronoflygsandsfält av omkring 740 meter, östra gränsen utgör omkring 730 meter och södra gränsen omkring 740 meter.

IV. Flygsandsfält, för vilka enligt 1847 års brev allenast gäller, att ägarna äro stängsel- och vårdnadsskyldiga samt att fälten skola stå under uppsikt av länsstyrelsen.

Hishults flygsandsfält i Hishults socken, Höks härad, innehåller enligt 1819 års akt 3 tunnland = 1·4809 hektar. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Hishult återfinnes området i fråga på nämnda kartblad väster om Hishults kyrka under fig. 11 och redovisas i beskrivningen över Hishults socken såsom skiftat sandtag och flygsandsplante-ring med en areal av 1 hektar produktiv skogsmark. Området har undergått laga skifte, som fastställts den 21 mars 1900.

Knäreds flygsandsfält i Knäreds socken, Höks härad. Enligt 1819 års akt skulle fältet innehålla 16 tunnland = 7·8984 hektar. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Knäred återfinnes området på nämnda kartblad på norra sidan av Lagan, där det bildar en smal remsa längs Lagan från en punkt omkring 150 meter väster om landsvägsbron över Lagan vid järnvägsstationen förbi nämnda bro och vidare fram till Krokån. Området har ingått i 1870 års laga skifte inom Knäreds skifteslag, och det-samma har därvid skiftats mellan de hemmanslotter, som erhöilo sina ägo-skiften i denna trakt. Området utgöres av skogsmark.

Fyllinge flygsandsfält i Snöstorps socken, Tönnersjö härad. I 1819 års akt upptages ett flygsandsområde om 67 tunnland = 33·0746 hektar. Jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Trönninge visar, att om-rådet utgöres av den skogstrakt, som är belägen söder om Fyllinge kvarn. Området har ingått i 1836 års laga skifte inom Fyllinge by. Enligt ekono-miska beskrivningen över Snöstorps socken utgöres området, som skiftats mellan Fyllinge 1⁵, 6¹, 7² och 7³, av produktiv skogsmark.

Snöstorps flygsandsfält i Snöstorps socken, Tönnersjö härad. 1819 års akt upptager ett flertal större och mindre flygsandsområden, belägna på spridda ställen inom det område, som utgjort Snöstorps skifteslag. Sammanlagda arealen av dessa flygsandsområden upptages till 365½ tunnland. I 1860 års brev upptages emellertid endast 49½ tunnland eller 24·4356 hektar. Uppgift om detta områdes läge saknas i nämnda brev. 1852 års laga skiftesakt över Snöstorps skifteslag redovisar icke något flygsandsområde, som kan anses motsvara berörda i 1860 års brev upptagna område. Möjligen kan det ifråga-komma området motsvaras av ett skogsmarksbälte litt. a om 10·0 hektar under Köpenhamn nr 1 och litt. x om 24·0 hektar under Snöstorps by invid den för

skifteslaget avsatta tångtäktsallmänning, se ekonomiska kartbladen Trönninge och Tyludden. Antecknas må, att hela området av Snöstorps skifteslag längs havet från Fylleån till Nissan införlivats med Halmstads stad.

Påarps flygsandsfält i Trönninge socken, Tönnersjö härad, upptages i 1819 års akt såsom tre skilda områden invid havet med en sammanlagd areal av $46\frac{1}{2}$ tunnland = 22·9547 hektar. Jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Trönninge utvisar, att berörda områden äro belägna inom Påarps by. Områdena ha liksom annan byns mark ingått i 1846 års laga skifte inom Påarp. Den trakt, där områdena äro belägna, utgör numera Laxviks havsbad. Bebyggelsen regleras genom avstyckningsplaner, som godkänts av länsstyrelsen den 19 december 1934 och den 30 mars 1936.

Trönninge flygsandsfält i Trönninge socken, Tönnersjö härad, utgör enligt 1819 års akt ett område om 27 tunnland = 13·3285 hektar, beläget vid havet. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Trönninge har framgått, att området i fråga är beläget inom Trönninge bys tångtäktsallmänning invid gränsen mot Påarps by. Berörda allmänning betecknas på nämnda kartblad fig. 5. Det ifrågakomna flygsandsområdet synes enligt beteckningar på kartbladet utgöras dels av kal mark och dels av ängsmark.

Flygsandsfältet vid Stjärnarps pappersbruk. Ifrågavarande fastighet är identisk med Möllan nr 1 i Tönnersjö socken, Tönnersjö härad. Möllan nr 1 återfinnes på ekonomiska kartbladet Trönninge. 1819 års akt upptager icke något flygsandsfält i förevarande trakt. Vid granskning av de å lantmäterikontoret i Hallands län förvarade akter rörande Möllan nr 1 och angränsande fastigheter inom Perstorps by i Eldsberga socken har emellertid framgått, att det åsyftade flygsandsfältet är beläget vid sydvästra hörnet av Möllan nr 1 på det sätt, att en mindre del faller inom Möllan nr 1, medan en större eller den huvudsakliga delen faller inom Perstorp 2¹⁰. I 1813 års storskiftesakt över utmarken till Perstorp m. fl. byar upptages ifrågavarande flygsandsområde med en areal av 17 tunnland $21\frac{1}{4}$ kappland eller 8·7200 hektar. På sätt området ovan blivit beskrivet återfinnes detsamma på kartbladet Trönninge. Området utgöres huvudsakligen av skogsmark.

Stensjö säteris flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad, utgöres enligt 1819 års akt av två skilda områden, inom vilka såsom flygsandsmark upptagits resp. $23\frac{1}{2}$ tunnland och 8 tunnland, tillsammans $31\frac{1}{2}$ tunnland eller 15·5500 hektar. Berörda områden återfinnas på ekonomiska kartbladet Steninge vid Glassvik och Stensjöhamn. Området vid Glassvik om $23\frac{1}{2}$ tunnland eller 11·6008 hektar, utgöres av dels kal mark och dels skogsmark. Området angränsar Skipås flygsandsfält i Steninge socken och sträcker sig från havsstranden längs sockengränsen upp till en punkt mitt emot lägenheten »Röda Berg». Området vid Stensjöhamn om 8 tunnland eller 3·9492 hektar, utgöres av kal mark och ingår i den trakt, som vid nämnda hamn omsluter den därstädes framrinnande bäcken. Båda områdena tillhöra Stensjö 1³.

Ugglarps flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad, upptages i 1819 års akt med en areal av $14\frac{3}{4}$ tunnland = 7·2813 hektar. Detta flygsandsområde återfinnes på ekonomiska kartbladet Steninge vid lägenheten Parkudden under fig. 2 och redovisas i ekonomiska beskrivningen över Eftra socken under Ugglarps by såsom samfällid planterhage med en areal av 7·5 hektar, varav 6·6 hektar produktiv skogsmark, 0·6 hektar åker eller trädgård och 0·3 hektar tomter.

Ullarps flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad, upptages i 1819 års akt såsom spridda områden med en sammanlagd areal av 14 tunnland = 6·9111 hektar. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Steninge framgår emellertid, att områdena i fråga numera äro belägna icke inom Ullarp utan inom Skällentorp. Områdena återfinnas på nämnda kartblad såsom icke färglagda fläckar inom Skällentorps utmark invid det ovan under Ugglarp upptagna flygsandsfältet. Områdena äro skiftade mellan hemmanslotter inom Skällentorp nr 3. Att områdena i 1819 års akt benämnas Ullarps flygsandsfält torde bero därpå, att den utmark, å vilken områdena äro belägna, då var gemensam för Ullarps och Skällentorps byar. Dessa byar undergingo år 1856 gemensamt laga skifte, därvid Skällentorp erhöi nyss angivna utmark.

Nedre och Övre Skällentorps flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad. I 1819 års akt beräknas flygsandsområden, belägna på skilda ställen inom Skällentorps utmark, till sammanlagt 5 tunnland eller 2·4682 hektar. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladen Steninge och Slöinge synes framgå, att den åsyftade flygsandsmarken är belägen, 1 tunnland inom utmarken till Skällentorp 3^s och 4 tunnland inom utmarken till Skällentorp 7^s och 7^t. Sistnämnda område angränsar Eftra flygsandsfält.

Uddaveka flygsandsfält i Eftra socken, Årstads härad, innehåller enligt 1819 års akt endast $1\frac{1}{2}$ tunnland eller 0·7405 hektar. Området är beläget i nordöstra hörnet av Uddavekas skogsmark invid Suseån och angränsar det under Vässlunda och Dala upptagna flygsandsområdet vid Suseån. Se ekonomiska kartbladet Slöinge.

Bobergs och Lynga flygsandsfält i Skrea socken, Årstads härad. I 1819 års akt upptagas dels flygsandsmark invid Bobergs by, beräknad till 6 tunnland, dels två områden vid havet om sammanlagt $8\frac{1}{2}$ tunnland, dels ock två mindre områden söder om Smörkullen vid gränsen mot hemmanet Veka om sammanlagt 1 tunnland, tillsammans $15\frac{1}{2}$ tunnland eller 7·6516 hektar. Med hänvisning till ekonomiska kartbladet Slöinge synes området 6 tunnland numera utgöra odlad mark inom Boberg 2^s och 6^s, belägen omkring det med fig. 2 betecknade området vid Suseån. Områdena om $8\frac{1}{2}$ tunnland utgöras dels av ett område om 5 tunnland i östra delen av den under fig. 12 upptagna tångallmanningen och dels av ett område om $3\frac{1}{2}$ tunnland invid västra delen av fig. 11. Sistnämnda område synes numera vara odlad. Områdena om 1 tunnland invid gränsen mot Veka synes utgöra skogsmark inom Boberg 3^e.

Brogårds flygsandsfält i Skrea socken, Årstads härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 18 tunnland = 8·8857 hektar. Området är beläget vid havet invid Suseåns utlopp och utgöres av skogsmark. Se ekonomiska kartbladet Slöinge.

Veka flygsandsfält i Skrea socken, Årstads härad, utgöres av två områden, ett om $16\frac{1}{2}$ tunnland vid havet och ett om $1\frac{3}{4}$ tunnland vid gränsen mot Boberg, tillsammans $18\frac{1}{4}$ tunnland eller 9·0091 hektar. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Slöinge har framgått, att det större området utgöres dels av en tångplats och dels ingår i angränsande skogsmark under Veka 1⁵, 1⁶ och 1³, samt att det mindre området ingår i den skogsmark inom Veka 1³, som angränsar Boberg 3⁵ söder om Smörkullen.

Skrea flygsandsfält i Skrea socken, Årstads härad, angives i 1819 års akt innehålla 104 tunnland = 51·3397 hektar. Denna areal fördelar sig på följande områden, som återfinnas på ekonomiska kartbladen Slöinge och Falkenberg, nämligen ett område om 60 tunnland, som utgöres av kal tångallmanning, skogsmarksområden om tillsammans 25 tunnland inom den skiftade strandmarken under Skrea 7⁵, 11², 11⁵ och 11⁴, ett skogsmarksområde om 4 tunnland vid »Högalund» invid järnvägen, ett skogsmarksområde om 8 tunnland öster om »Furulund», ett område om 1 tunnland inom Skrea 1⁵ b invid gränsen mot »Backen» — detta område synes till viss del vara odlat — samt slutligen ett skogsmarksområde om 6 tunnland, beläget till huvudsaklig del norr om landsvägen vid »Björket» och till mindre del söder om landsvägen invid gränsen mot Källstorp. Sistnämnda område angives i 1819 års akt såsom sanddriva, vilken fortsätter västerut inom Källstorps by.

Nabolagets flygsandsfält i Skrea socken, Årstads härad. Med »Nabolaget» menas skifteslaget Källstorp, Hjortsberg, Ågård och Herting. Herting har inkorporerats med Falkenbergs stad. Ifrågavarande flygsandsfält upptagas i 1819 års akt med en areal av 462 tunnland = 228·0666 hektar. Denna areal utgöres av följande områden — se ekonomiska kartbladen Falkenberg och Slöinge — nämligen ett relativt smalt skogsområde (sanddriva) om $52\frac{1}{2}$ tunnland, sträckande sig från landsvägen vid Källstorp genom planterings-hagen Källstorp 1¹¹ och vidare genom skogsmark till Källstorp 1³, Hjortsberg 1⁸ m. fl. fastigheter till »Grönedal», ett skogsområde om $175\frac{1}{2}$ tunnland, som sträcker sig från gränsen mot Skrea förbi »Lunnaberg» och vidare på båda sidor om järnvägen fram till parken vid Ätran inom Falkenbergs stad, samt ett område om 234 tunnland, bestående dels av en remsa längs havet, avsedd till tångtäkt, och dels av innanför denna remsa befintlig sandmark, av vilken emellertid stora områden numera äro odlade. Sistnämnda område om 234 tunnland, som enligt 1819 års karta begränsas österut av en mycket oregelbunden linje, sträcker sig över det till Falkenbergs stad hörande Hertingområdet fram till Ätran.

Inom förevarande strandområde har under senare år förekommit en livlig bebyggelse; det är sannolikt, att badorter därstädes komma att uppstå. Vad

angår strandmarken inom Hjortsberg och Ågård har länsstyrelsen genom resolution den 29 maj 1935 meddelat avstyckningsförbud i avbidan på planläggning. Inom stadens strandmark vid Herting finnes badorten »Skreastrand».

Falkenbergs stads flygsandsfält upptages i 1819 års akt med en areal av 27 tunnland = 13·3285 hektar. Området återfinnes på ekonomiska kartbladet Falkenberg (och Marsten) såsom en kal strandremsa vid havet invid Ätrans utlopp.

Vinbergs flygsandsfält i Vinbergs socken, Faurås härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 26 tunnland = 12·8349 hektar. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Långås framgår, att området ingår i den norr om Vinbergs by belägna, till Vinberg 2² hörande skogstrakt. I 1855 års laga skiftesakt över Vinbergs by angivas delar av området i fråga såsom »öppen flygsand» resp. »vallad flygsand».

Smedjeholmens, Eneskogstorps (Skogstorps) m. fl. flygsandsfält i Stafsinge socken, Faurås härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 17 tunnland = 8·3920 hektar. Jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Långås utvisar, att området, som bildar en långsträckt figur, är beläget i västra kanten av Karlsmosse och utgöres till huvudsaklig del av skogbeväxt mark. Marken har skiftats mellan hemmansdelar i Smedjeholmen, Eneskogstorp, Olofsbäck och Holmarör.

Björnhults flygsandsfält i Stafsinge socken, Faurås härad, om 3 tunnland eller 1,4809 hektar, skall enligt 1819 års beskrivning utgöra fortsättning på föregående flygsandsfält och sträcka sig med sandkullar in på Björnhults ägor. Området ansågs enligt nämnda beskrivning ej påkalla kartläggning. Enligt vad ekonomiska kartbladet Långås utvisar, synes marken nu vara odlad.

Olofsbo flygsandsfält i Stafsinge socken, Faurås härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 25 tunnland eller 12·3412 hektar, därav ett område om 23 tunnland eller 11·3539 hektar vid havet och ett område om 2 tunnland eller 0·9873 hektar på ett kort avstånd österut från föregående. Områdena återfinnas på ekonomiska kartbladen Långås och Glommen; det större området utgöres dels av fig. 26, samfällid tångallmanning, och dels av en del av den öster därom belägna i smala tegar skiftade marken, det mindre området synes ingå i den till Olofsbo 3¹⁴, 3¹⁵ och 3¹⁶ hörande skogsmark. Tångallmanningen utgöres av kal mark. Den därtill belägna i smala tegar skiftade marken är till huvudsakliga delar odlad.

Munkagårds flygsandsfält i Morups socken, Faurås härad. I 1819 års akt angives ett flygsandsområde, som enligt uppgift på kartan innehåller 32 tunnland men varav i beskrivningen upptagas endast 8 tunnland eller 3·9492 hektar. Området skulle vara beläget inom Munkagård. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Långås framgår emellertid,

att området är beläget inom den i en mängd tegar skiftade trakten mellan Backhult och Bölse ävensom möjligen inom den till Munkagårds egendom hörande hemmansdelen Backhult 1⁴. Området i fråga synes numera till huvudsakliga delar vara odlat.

Stubbilts (Stubbhults), Bölse och Esplunda m. fl. flygsandsfält i Morups socken, Faurås härad, innefattar 135 $\frac{1}{4}$ tunnland eller 66·7663 hektar. Denna areal fördelar sig på följande områden, nämligen dels sanddrivor om 7 $\frac{3}{4}$ tunnland, som skulle vara belägna, se ekonomiska kartbladet Långås, väster om landsvägen vid Bölse och Esplunda byar — den mark, som motsvarar dessa sanddrivor, är nu odlad — dels spridda sandområden om 37 $\frac{1}{2}$ tunnland öster om nämnda landsväg inom skiftade ägor till Esplunda, Långaveka och Bölse byar — dessa områden motsvaras av därstädes befintliga skogsmarksområden — dels ett område om 14 tunnland, vilket område, se ekonomiska kartbladet Glommen, ingår i tångallmanningarna under Esplunda och Långaveka byar vid Morups fyr, dels ett område om 35 tunnland, som ingår i tångtäktsområde under Lyngens och Galtås byar vid och norr om Glommens hamn, dels ett område om 38 tunnland, vilket område ingår i den under Morup, Rosendal och Brandsbol hörande skiftade skogsmarken nordost om Morups hallar, dels slutligen ett område om 3 tunnland, som synes ingå i Lynga bys skiftade delvis odlade mark mitt emot »Koggersten».

Björkängs (Björkänge) markelags flygsandsfält i Tvååkers socken, Himle härad, består enligt 1819 års akt av flygsandsområden om tillsammans 10 tunnland = 4·9365 hektar. Områdena återfinnas på ekonomiska kartbladet Spannarp invid ån Törlan, intill gränsen mot Björkängs markelags tångallmanning. Områdena utgöra skogsmark under Björkäng 1⁴ och 1⁷ a.

Galtabäcks flygsandsfält i Tvååkers socken, Himle härad, innefattar enligt 1819 års akt 10 $\frac{1}{2}$ tunnland = 5·1833 hektar och ingår, se ekonomiska kartbladet Spannarp, i fig. 6, tångallmanning under Galtabäcks by.

Borrås markelags flygsandsfält i Tvååkers socken, Himle härad, anges i 1819 års akt bestå av tre områden om resp. 18 tunnland, 1 tunnland och 23 tunnland, tillsammans 42 tunnland eller 20·7333 hektar. Uppgiften i 1819 års förteckning över flygsandsfälten, att områdena skulle innehålla 42 $\frac{1}{8}$ tunnland, överensstämmer således icke med 1819 års akt. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Tvååker framgår, att området om 18 tunnland dels utgöres av fig. 3 »sandallmanning» under Tyllered m. fl. öster om landsvägen och dels ingår i den norr därom belägna skogsmarken under Tyllered 1² och Brogård 1², att området om 1 tunnland utgöres av ett kalmarksområde vid järnvägen i södra ändan av Borrås markelags torvmosse, samt att området om 23 tunnland utgöres av den skiftade skogstrakt, som är belägen söder om Tvååkers järnvägsstation på båda sidor om landsvägen och järnvägen.

Tvååkers och Ås flygsandsfält i Tvååkers socken, Himle härad, innehåller enligt 1819 års akt dels ett flertal sammanhängande områden om tillsammans

62 $\frac{1}{4}$ tunnland och dels ett särskilt område om 4 tunnland, tillsammans 66 $\frac{1}{4}$ tunnland eller 327044 hektar. Vid jämförelse mellan 1819 års karta och ekonomiska kartbladet Spannarp framgår, att områdena om 62 $\frac{1}{4}$ tunnland ingå i ett skiftat skogsmarksområde, vilket, beläget norr om landsvägen Tvååker—Ås, sträcker sig från Liden i öster till Gunnagården i väster och synes hava en bredd, som innesluter den inom nämnda sträcka belägna sjön. Området om 4 tunnland utgöres av den till Ås 7², 8² och 8³ hörande nordost om Ås skola belägna skogsmark.

Flygsandsfält under Ås by i Tvååkers socken och *Gamla Köpstad m. fl.* i Träslövs socken, Himle härad. I 1819 års akt upptagas under förestående byar ett flertal flygsandsområden om tillsammans 38 $\frac{3}{4}$ tunnland eller 191289 hektar. Efter jämförelse med 1819 års karta återfinnas områdena på ekonomiska kartbladet Spannarp. Åtskilliga fläckar om sammanlagt 17 tunnland ingå i den inom Gamla Köpstad belägna skiftade skogsmarken vid havsviken mitt för Björsgård och innesluta jämväl tångallmanningen vid nämnda vik, två områden om resp. 2 $\frac{1}{4}$ tunnland och 4 tunnland äro belägna vid havet, det förra på södra sidan och det senare på norra sidan av Träslövs fiskeläge, två områden om tillsammans 2 $\frac{3}{4}$ tunnland äro belägna invid och i närheten av utloppet för den bäck, som utfaller i viken söder om Nygård, två områden om tillsammans 2 $\frac{1}{2}$ tunnland äro belägna vid viken nordväst om Näs by och ett område om 10 $\frac{1}{4}$ tunnland utgöres av tångallmanningen utanför Varbergs stads sydvästra utmark.

Varbergs stads flygsandsfält innehåller enligt 1819 års akt 18 tunnland = 88857 hektar. Av de flygsandsområden, som åsyftas, ingå 17 tunnland i den skiftade, till staden hörande, numera delvis odlade utmark, som är belägen vid Träslövs tångallmanning invid gränsen mot Nygård. Återstående område om 1 tunnland, som enligt 1819 års beskrivning redan då var »igenvallad» sandmark, synes ingå i den vid östra sidan av Apelviks byggnader belägna skogsmarken. Områdena återfinnas på ekonomiska kartbladen Spannarp och Varberg.

V. Flygsandsfält, beträffande vilka inga särskilda bestämmelser till hämmande av flygsand numera äro gällande.

Haverdals flygsandsfält i Harplinge socken, Halmstads härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 140 tunnland = 691111 hektar. Av nämnda akt inhämtas, att flygsandsmarken i fråga utgöres av spridda områden vid Haverdal öster om landsvägen. Efter jämförelse mellan 1819 års karta och kartbladet Haverdal framgår, att flygsandsområdet ingår i den mellan Haverdal 2⁴, 3² och 4² skiftade skogstrakt, som utbreder sig nordost och öster om »Vegahögslid».

Särdals (Sördals) flygsandsfält i Harplinge socken, Halmstads härad, upptages i 1819 års akt med en areal av 75 $\frac{1}{2}$ tunnland = 372707 hektar samt

angives bestå av dels ett område längs havsstranden om 69 tunnland och delstvenne vid landsvägen belägna fläckar om resp. $3\frac{1}{2}$ tunnland och 3 tunnland. Strandområdet sträcker sig, se ekonomiska kartbladet Haverdal, från gränsen mot Haverdal till viken vid Busör. Området, som är skiftat, utgöres av dels kalmark, dels skogsmark och dels odlad mark. Området om $3\frac{1}{2}$ tunnland är beläget på båda sidor om landsvägen vid »Slätter» och utgöres av skogsmark. Området om 3 tunnland ingår i den till Särдал 11³ hörande skogsmark, som, se ekonomiska kartbladet Steninge, är belägen öster om landsvägen vid »Ljungslätt».

Hulabäcks (Hålabäcks) flygsandsfält i Steninge socken, Halmstads härad, upptages i 1819 års akt såsom ett sammanhängande område om 55 tunnland = 27·1507 hektar. Området återfinnes på ekonomiska kartbladet Steninge och sträcker sig från viken vid Steninge glasbruk österut samt innesluter den söder om vägen Hulabäck—Steninge belägna skogsmark under Hulabäck 2⁴. Området är invid landsvägen Halmstad—Falkenberg delvis bebyggt; en badort håller på att uppstå vid Hulabäck.

Skipås (Skeppås) flygsandsfält i Steninge socken, Halmstads härad, upptages i 1819 års akt med en areal av $19\frac{1}{2}$ tunnland = 9·6262 hektar. Området är beläget invid gränsen mot Eftra socken vid Glassvik och utgöres av dels kalmark och dels skogsmark samt sträcker sig från stranden till lägenheten »Röda Berg». Området ingår i icke skiftad mark under Skipås 1³, 2³ och 3³.

Ifrågavarande flygsandsfält angränsar det ovan upptagna Stensjö säteris flygsandsfält.

Förteckning över flygsandsfälten.

På grundval av 1819 års akt samt Kungl. Maj:ts förenämnda brev angående flygsandsfälten i Hallands län ävensom omförmälda, av överlantmäta- ren Nilsson upprättade beskrivning har kommissionen uppgjort en förteckning över de flygsandsfält, som utredningen avser. I förteckningen hava fältens arealer, där ej för särskilt fall annorlunda angivits, upptagits i överensstämmelse med 1819 års akt. Erinras må, att för de flygsandsfält, varå 1860 års brev har avseende, arealerna i brevet merendels angivits i enlighet med nyssnämnda akt.

I. Flygsandsfält, lydande under 1826, 1848 och 1860 års brev samt 1861 och 1863 års kungörelser.

Härad eller stad	Socken	Flygsandsfältets namn	A r e a l	
			Tunnland	Hektar
Höks	Östra Karups	Gropemöllans	1 ¹ / ₂	0·7405
		» Hemmeslövs och Eskilstorps	308 ³ / ₄	152·4147
	Skummeslövs	Skummeslövs ¹	359 ³⁸ / ₃₂₀	177·2792
	Laholms	Västra Mellby	26	12·8349
	Tjärby	Tjärby	260	128·3492
Tönnersjö	Eldsberga	Tönnersa	857	423·0586
	»	Gullbranna	144	71·0857
Halmstads stad		De flygsandsfält, som vid 1852 års laga skifte på utmarken till Halmstads stad och slott, stadslägenheten Knäbilstorp samt byarna Söndrum, Eketånga och Trottaberg blivt staden tilldelade ^{1a}	354 ¹⁰ / ₃₂	175·0455
Halmstads härad	Söndrums	Trottabergs m. fl. ²	279 ¹⁰⁷ / ₃₂₀	137·8937
	»	Eketånga m. fl. ³	171 ²⁴⁹⁹ / ₃₂₀₀	84·7996
	Harplinge	Högsereds	93	45·9095
	»	Nr 4 Västergårdens, nr 5, 6 och 8 Harplinge och nr 3 Kulla	26	12·8349
	»	Skee och Skoegårds	53 ¹ / ₂	26·4102
	»	Lynga och Gullbrandstorps ⁴	50 ¹ / ₄	24·8060
Summa			2 984 ²⁶⁴⁹ / ₃₂₀₀	1 473 ·4622

¹ Skummeslövs flygsandsfält har i 1819 års akt upptagits till 582 ¹/₂ tunnland. Härav hava enligt Kungl. Maj:ts brev ⁹/₃ 1866 223 tunnland 12·2 kappland överlätits till kronan. Återstoden 359 tunn. 3·8 kappl. redovisas här.

^{1a} Arealen av detta flygsandsfält har upptagits i överensstämmelse med handlingarna till 1852 års laga skifte på utmarken till Halmstads stad och slott m. m.

² Söndrums, Eketånga och Trottabergs flygsandsfält har i 1819 års akt och 1860 års brev upptagits till 546 ³/₄ tunn. Vid 1852 års laga skifte hava till flygsandsplantering avsatts:
av Eketånga ägor 11 tunnland 7·7 kappland,
» Söndrums » 33 » 23·2 »
» Trottabergs » 214 » 3·4 »

Förutom dessa områden omfattar det i 1819 års akt upptagna flygsandsfältet dels en samfäld tångtäkt för Eketånga m. fl. byar om 168 tunn. 17·28 kappl. eller 83·2 hektar och dels största delen av en tångallmänning till Trottabergs m. fl. byar om 65 tunn. 7·30 kappl. eller 32·2 hektar. Av den vid skiftet avsatta flygsandsplanteringen hava enligt Kungl. Maj:ts brev ⁶/₃ 1863 Söndrums och Eketånga byamän överlätit sin andel om 44 tunn. 30·9 kappl. till kronan. Återstoden av flygsandsplanteringen, 214 ³⁴/₃₂₀ tunn., samt Trottabergs m. fl. tångallmänning, 65 tunn. 7·30 kappl., tillhopa 279 ¹⁰⁷/₃₂₀ tunn., redovisas här såsom Trottabergs m. fl. flygsandsfält.

³ Av den andel om 44 tunn. 30·9 kappl., vilken enligt Kungl. Maj:ts brev ⁶/₃ 1863 överläts till kronan av Söndrums och Eketånga byamän, har genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 ett område om 3 tunn. 7·71 kappl. fränvunnits kronan och återgått till Vapnö fideikommiss tillhöriga hemman Eketånga nr 1 och 4. Detta område samt den i not ²) omfördälda Eketånga m. fl. tångtäkt om 168 tunn. 17·28 kappl., tillhopa 171 tunn. 24·99 kappl., redovisas här såsom Eketånga m. fl. flygsandsfält.

⁴ Angående dessa flygsandsfält hänvisas till den av överlantmätaren Olof Nilsson upprättade beskrivningen.

II. Flygsandsfält, som enligt 1847 års brev äro underkastade bestämmelser om stängselskyldighet, utsyning och betesförbud m. m.

Härad	Socken	Flygsandsfältets namn	Areal	
			Tunnland	Hektar
Höks	Ränneslövs	Ränneslövs	18	8 8857
		Edenberga	154	76 0222
Årstads	Eftra	Eftra	35	17 2777
	›	Risarps	23	11 3539
	›	Vässlunda och Dala	328	161 9175
		Summa	558	275 4570

III. Flygsandsfält, lydande under 1821, 1826 och 1848 års brev.

Härad eller stad	Socken	Flygsandsfältets namn	Areal	
			Tunnland	Hektar
Halmstads stad		Knäbilstorps flygsandsfält ¹	68 ^{265/320}	33 9771
		Flygsandsfältet Springbacken ²	41 ^{14/32}	20 4556
Halmstads härad	Söndrums	Fammarps och Onsjö flygsandsfält ³	238 ^{18/320}	117 5181
	›	Villshärads flygsandsfält ⁴	104 ^{59/320}	51 4322
		Summa	452 ^{182/320}	223 3830

¹ Detta fält, som tidigare avträtts till kronan, har jämlikt beslut vid 1929 års riksdag av kronan återlämnats till Halmstads stad. Arealen av fältet har upptagits i överensstämmelse med handlingarna till 1852 års laga skifte på utmarken till Halmstads stad och slott m. m.

² Arealen av detta flygsandsfält har upptagits enligt 1860 års brev.

³ Ifrågasvarande fält utgöres av de andelar av Fammarps och Onsjö kronoflygsandsfält, som på talan av innehavaren av Vapnö fideikommiss genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 frånvunnits kronan och återgått till fideikommisset. Arealen av dessa andelar, som utbrutits genom en den 19 december 1891 fastställd skiftesförrättning, har här upptagits i överensstämmelse med handlingarna till nämnda förrättning.

⁴ Detta flygsandsfält utgöres av de områden av Villshärads kronoflygsandsfält, som på talan av innehavaren av Vapnö fideikommiss genom Kungl. Maj:ts dom den 17 mars 1886 frånvunnits kronan och återgått till fideikommisset. Flygsandsfältets areal har upptagits i överensstämmelse med en i häradsrättens utslag i återvinningsmålet lämnad uppgift.

IV. Flygsandsfält, för vilka enligt 1847 års brev allenast gäller, att ägarna äro stängsel- och vårdnadsskyldiga samt att fälten skola stå under uppsikt av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Härad eller stad	Socken	Flygsandsfältets namn	A r e a l	
			Tunnland	Hektar
Höks	Hishults	Hishults	3	1·4809
	Knäreds	Knäreds	16	7·8984
Tönnersjö	Snöstorps	Fyllinge	67	33·0746
	»	Snöstorps ¹	49 1/2	24·4356
	Trönninge	Påarps	43 1/2	22·9547
	»	Trönninge	27	13·3285
	Eldsberga	Flygsandsfältet vid Stjärnarps pappersbruk ²	17 ²¹²⁵ / ₃₂₀₀	8·7200
	Årstads	Eftra	Stensjö säteris	31 1/2
	»	Ugglarps	14 3/4	7·2813
	»	Ullarps	14	6·9111
	»	Nedre och övre Skällentorps	5	2·4682
	»	Uddaveka	1 1/2	0·7405
	Skrea	Bobergs och Lynga	15 1/2	7·6516
	»	Brogårds	18	8·8857
	»	Veka	18 1/4	9·0091
	»	Skrea	104	51·3397
Falkenbergs stad	»	Nabolagets	462	228·0666
		Falkenbergs stads	27	13·3285
Faurås	Vinbergs	Vinbergs	26	12·8349
	Stafsinge	Smedjeholmens, Eneskogstorps m. fl.	17	8·3920
	»	Björnhults	3	1·4809
	»	Olofsbo	25	12·3412
	Morups	Munkagårds	8	3·9492
	»	Stubbilts, Bölses, Esplundas m. fl.	135 1/4	66·7663
Himle	Tvååkers	Björkängs markelags	10	4·9365
	»	Galtabäckes	10 1/2	5·1833
	»	Borrås markelags	42	20·7333
	»	Tvååkers och Ås	66 1/4	32·7044
	Tvååkers och Träslövs	Ås, Gamla Köpstads m. fl.	38 3/4	19·1289
	Varbergs stad	Varbergs stads	18	8·8857
Summa			1 337 ²⁹²⁵ / ₃₂₀₀	660·4616

¹ Flygsandsfältets areal har upptagits i överensstämmelse med den uppgift härom, som återfinnes i 1860 års brev.

² Detta flygsandsfält omnämnes i 1847 års brev men återfinnes ej i 1819 års akt. Flygsandsfältets areal redovisas här i överensstämmelse med den arealuppgift, som lämnats i 1813 års storskiftesakt över utmarken till Perstorp m. fl. byar.

V. Flygsandsfält, beträffande vilka inga särskilda bestämmelser till hämmande av flygsand numera äro gällande.

Härad	Socken	Flygsandsfältets namn	Areal	
			Tunnland	Hektar
Halmstads	Harplinge	Haverdals	140	69·1111
		» Sördals	75 1/2	37·2707
	Steninge	Hulabäcks	55	27·1507
		» Skipås	19 1/2	9·6262
		Summa	290	143·1587

Totala arealen för de flygsandsfält, som utredningen avser.

				Tunnland	Hektar
För flygsandsfält, tillhörande gruppen	I.....			2 984 ²⁶⁴⁹ / ₈₂₀₀	1 473·4622
» » » »	II.....			558	275·4570
» » » »	III.....			452 ¹⁶² / ₈₂₀	223·3830
» » » »	IV.....			1 337 ²⁹²⁵ / ₈₂₀₀	660·4616
» » » »	V.....			290	143·1587
	Summa			5 623 ⁷⁰⁴ / ₈₂₀₀	2 775·9225

Flygsandsfältens beskaffenhet och vegetation samt faran för sandflykt.

Såsom framgår av instrumenten över de besiktningar av ifrågavarande flygsandsfält, som företagits dels av kommissionen själv och dels, på dess föranstaltande, av länsjägmästaren i Hallands län, friherre G. A. Pfeiff, visa de utmed kusten belägna fälten med stor växling i detaljerna en framträdande lagbundenhet i de mera väsentliga dragen. Närmast havet kommer en jämn, långsluttande sandstrand, som endast är bevuxen med enstaka, spridda växter såsom sodaört (*Salsola kali*) och saltarv (*Honckenya peploides*). Dessa förekomma endast i den inre delen av detta ytterbälte, vars bredd kan växla från några tiotal till omkring hundra meter. Innanför denna kala sandstrand, som vid storm till stor del överspolas av vågorna, följer ett dynbälte. Detta är utbildat antingen i form av en sammanhängande dynvall, som kan nå en ganska betydande höjd av 6 à 10 meter, eller såsom mera isolerade dynkullar. Orsakerna till den ena eller andra utbildningsformen äro ej närmare kända men torde sammanhänga med sandtillförselns storlek. De närmsta dynbindarna utmed hallandskusten äro sandröret eller marhalmen (*Ammophila arenaria*) och strandrågen (*Elymus arenarius*). Båda arterna

och framför allt den förstnämnda torde mycket ha spritts genom kultur, då de sedan länge tillbaka använts vid bindning av flygsand. Den med havsvågorna uppkastade sanden, som vid torka blir lättrorlig, föres av vinden upp mot dynbältet men bindes där genom sandgräsens verksamhet. Dynen tillväxer på detta sätt men endast till en viss höjd, beroende av belägenheten, den innanför liggande skogens beskaffenhet samt sandgräsens förmåga att upptaga vatten ur dysanden. Överskrides den av förhållandena betingade maximala höjden, vissna sandgräsen och sanden kommer åter i drift. Innanför det yttre dynbältet finner man därför vanligen en zon utmärkt av mindre, till synes oregelbundet fördelade dynkullar, där de sandbindande växterna utgöras av krypvide (*Salix repens*), sandstarr (*Carex arenaria*), kråkris (*Empetrum nigrum*), borsttåtel (*Corynephorus canescens*) och några andra. Inom denna zon finner man stundom lyckade planteringar av bergtall (*Pinus montana*). Innanför bältet av smärre dynkullar vidtager en mera jämn, ofta något fuktig sandslätt, som stundom är ljung- eller gräsbevuxen men merendels skogbärande på grund av kultur. Skogen företer ett ganska växlande utseende allt efter markens beskaffenhet, framför allt med hänsyn till dess fuktighet. Stundom, när marken är fuktig, utgöres skogen innanför dynbältet av sälg, viden och björk, annars av fuktig, utgöres skogen innanför skogsbälte är starkt vindpåverkat. Krontaket, som i zonen närmast dynbältet föga överskrider den yttre dynens höjd, höjer sig så småningom inåt landet och når ganska snart en höjd, som tycks vara i det närmaste opåverkad av vinden men bestämd av skogens ålder och markens bonitet. Innanför det starkt vindpåverkade skogsbältet vidtager vanligen en skogbärande sandslätt, där skogen övervägande består av tall, men där det förekommer inblandning av gran, björk, al och andra lövträd. Växlingen i beståndens sammansättning tycks närmast bero av markens fuktighet, vilken stundom är så stor, att porsen (*Myrica gale*) och andra fuktighetsälskande växter (videarter) förekomma ymnigt. Här och där observerar man smärre tallbevuxna dynkullar, där markvegetationen utgöres av sandstarr (*Carex arenaria*), annars består markbetäckningen av den för våra barrskogar normala sammansättningen av ris, mossor och lavar, växlande efter skogens slutenhet och sandens större eller mindre fuktighet. Längre in mot land, där skogen gränssar till åker eller annan kulturmark, finner man ofta en ny zon av höga dyner. Dessa äro vanligen bevuxna med tall och ha en tunn markbetäckning av mossor och lavar men äro stundom mera fast bundna med inblandning av björk, ek eller andra träd. Dessa inre dyner äro ofta mycket branta, framför allt på den från havet vända sidan och kunna nå en höjd av 30—40 meter över närmast omgivande mark. Dessa dyner äro de gamla vandringsdynerna, som vid sitt framåtskridande inåt land anställde stor förödelse men som bundits genom skogsplantering, uppförande av sandgården, inplantering av sandbindande gräs etc. Deras höjd och ovanliga branthet torde delvis få tillskrivas kulturmänniskans sandbindande verksamhet.

Flygsandsfälten utmed kusten omfatta sålunda i stort sett 1) en vegetationslös, av stormvågorna överspolad sandstrand, 2) ett dynbälte med sand-

bindande gräs, 3) ett bälte eller en zon av smärre till synes oregelbundet fördelade dynkullar, stundom be vuxna med inplanterad låg bergtall, 4) ett för närvarande skogbevuxet, vanligen ganska stort område med sand av växlande beskaffenhet, utmärkt av låga dynkullar, mera jämna sandslätter och fuktigare partier i smärre sänkor, samt 5) en rad inre dyner, ofta gränsande till kulturmark. Dessa inre dyner ha i stort sett fått sitt uppbyggande material från den skogbevuxna terrängen mellan de inre och yttre dynbältena; understundom har dock dynen vandrat från stranden fram till sitt nuvarande läge. Vinden har därvid sammanfört största delen av flygsanden i den inre dynen, medan nya dyner bildats utmed kusten.

Flygsandsområdena äro nu i stort sett väl bundna och någon fara för större sandflykt föreligger ej. Det finnes emellertid två för flygsandsdrift ömtåliga områden, nämligen det yttre dynamrådet utmed kusten och det inre skogbundna, ofta gränsande mot kulturmark. För det yttre dynamrådets stabilitet spela sandgräsen en stor roll. Man bör, där de ej infinna sig av sig själva, sörja för deras inplantering liksom också för uppförande av sandbindande gården, där dynerna visa större benägenhet att komma i drift. De inre skogbevuxna dynernas stabilitet sammanhänger med en försiktig skogs-skötsel. Våldsamma ingrepp i den nuvarande skogen, såsom genom kalhuggning, kunna ge anledning till att nu bundna sandmassor komma i drift. Denna försiktighet i skogens behandling gäller ifrågavarande flygsandsfält i deras helhet, ty kalavverknningar även utanför de mer ömtåliga partierna inom fälten kunna utsätta nu skogbundna dyner för en så stark vindpåverkan, att sanden återigen kommer i drift. Även för den yttre dynzonen utmed stranden har en försiktig behandling av den innanför liggande skogen sin betydelse. Skogen verkar som en buffert, vilken även på vindsidan minskar vindhastigheten. För att bibehålla den stabilitet, som för närvarande i stort utmärker de nuvarande flygsandsfälten, måste skogen inom desamma behandlas med tanke på att oförsiktiga avverknningar åter kunna bringa sanden i drift.

De inre, längre från kusten belägna flygsandsfälten torde till större delen härstamma från den tid, då havet stod högre än nu. Där saknas naturligt nog de för kustområdena utmärkande dynbältena med sandbindande gräs, men man återfinner såväl de jämna sandfälten med mera slutna bestånd, de små, skogbundna och med sandstarr be vuxna dynkullarna, de fuktigare partierna i mindre sänkor i marken samt vanligen i lä om dessa områden högre, nu skogbevuxna vandringsdyner. Även dylika dyner kunna genom oförsiktig behandling komma i rörelse, men då vindhastigheten längre in i land är lägre än i kustbältet, är faran för sanddrift väsentligt mindre. Härtill bidrager även, att marken å ifrågavarande fält i allmänhet är bättre bunden än i kustbältet. Såväl den å fältet växande skogen som själva markbetäckningen förete i stort sett samma typ som å de omgivande, under normala förhållanden växande skogarna. Inom de inre flygsandsområdena iakttagas man stundom, att vandringsdynen framskridit över fast berg, vilket mer undantagsvis observeras å de större flygsandsfälten utmed kusten.

Tidigare framställningar om upphävande av gällande bestämmelser.

Frågan om upphävande av nu gällande bestämmelser angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län har varit aktuell under en följd av år.

Förslag om upphävande av gällande bestämmelser angående skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält.

I skrivelse till centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund den 26 februari 1931 framlade sålunda *skogsvårdsstyrelsen i Hallands län* förslag om upphävande av berörda bestämmelser såvitt angår skogar å enskildas flygsandsfält i länet samt inordnande av dessa skogar under skogsvårdslagens bestämmelser angående svårföryngrade skogar. Styrelsen anförde till stöd för förslaget i huvudsak följande:

Bestämmelserna angående flygsandsfälten hade varit behövlige och väl avvägda och uppsikten över deras vård hade lagts på rätta händer, men utvecklingen hade gått framåt. Ur de kala, rykande fälten hade uppstått skogar, som på sina håll vore mycket vackra. Markboniteten vore givetvis här som överallt i markerna mycket växlande på de olika fälten, även inom samma fält. Vissa s. k. fält eller delar därav hade helt förlorat sin ursprungliga karaktär. De gäve nämligen ett intryck av skog växande under normala förhållanden. Emellertid påträffades skogar med svag tillväxt, beroende på näringsfattig jord, men farhågor för ny sandflykt vore uteslutna. Sådan stadga hade marken vunnit under årens lopp. Å ett eller annat ställe kunde ännu påträffas en oläkt mindre sanddriva, som dock i sig icke innebure någon risk för omgivningen.

Då flygsandsbestämmelserna utformades, hade de enskilda skogarna stått utanför all lagstiftning. Detta förhållande hade ändrats. En lag funnes nu, som i sig inrymde bestämmelser för skogar, som i föryngringshänseende vore ömtåliga, och under denna borde flygsandsskogarna läggas. Styrelsen hyste icke den minsta tvekan om lämpligheten av att flygsandsbestämmelserna upphävdes och att de av desamma berörda skogarna inrymdes i allmänna skogslagen rörande de enskilda skogarna, under förutsättning dock, att de bleve förklarade svårföryngrade. Styrelsen hade nämligen då i sin hand att giva de föreskrifter rörande avverkningens utförande, som kunde befinnas nödiga.

Skogslagen vore likväl i ett avseende otillräcklig, som närmare skulle klarläggas. De nu gällande författningarna förhindrade all betning å fälten och den inskränkningen borde fortfarande bibehållas. Faran med betning låge numera icke uti att kreaturen skulle genom tramp röra upp sand, men genom betning undanröjdes i stor utsträckning möjligheten för björk att intränga, och detta trädslag vore önskvärt som markförbättrare och god ersättare för de mera allmänt förekommande tallbestånden, i den mån de borde föryngras.

Inskränkning i betes- och avverkningsrätten borde sålunda bibehållas. Däremot vore de stadganden, som gällde torvskärning, upptagandet och begagnandet av vägar och utövandet av jakt och höstnad, alldeles föråldrade, och därför ansågs de också böra slopas. Det kunde icke vara välbetänt att vidmakthålla förordningar, som det allmänna rättsmedvetandet ansågs vara otidsenliga, helst som en överträ-

delse medförde straffpåföljd i böter och rent av skulle kunna leda till förlust av äganderätten till fastigheten.

Ännu ett vägande skäl för den föreslagna författningsändringen vore, att skogsägarna nu undandrogenes de förmåner, skogslagen bjöde dem som sorterade under densamma. Ändrade bestämmelser skulle nämligen medföra kostnadsfria utsynningar och möjlighet till dikningsbidrag. Även bidrag från statens skogsodlingsanslag kunde erhållas. Denna senare bidragsform vore dock för skogarna ifråga av mindre betydelse.

En författningsändring i här antydd riktning skulle medföra, att flygsandsskogarna komma under skogsvårdsstyrelsens uppsikt. Länsstyrelsen och domänstyrelsen bleve då befriade från uppdrag, som numera torde anses onödiga, sedan skogsvårdsstyrelsen tillkommit för uppsikten över de enskilda skogarna.

Styrelsen saknade anledning att närmare ingå på frågan angående den ställning i skogslagen, som Halmstads stads flygsandsfält skulle intaga vid ändring i gällande författning, men ansåge som naturligtast, att stadens skogar på flygsandsfälten inginge under förordningen angående förvaltningen av städernas skogar.

Slutligen ville styrelsen erinra om lämpligheten av att, om flygsandsbestämmelserna bleve hävda, beslutet därom icke omedelbart borde träda i kraft utan först sedan ett år förflutit. Anledningen härtill vore, att enligt gällande lag en skog icke kunde av Konungen förklaras för svårföryngrad, med mindre framställning härom gjorts av skogsvårdsstyrelsen. Syn och undersökning skulle också föregå förordnandet. Detta borde kunna hinna ordnas på ett år.

Förslag om upphävande av gällande bestämmelser angående skogar å Halmstads stad tillhöriga flygsandsfält.

Vad angår Halmstads stads flygsandsfält hade redan före framläggandet av skogsvårdsstyrelsens nyssberörda förslag *stadens ombudsman B. Rydell* i skrivelse till drätselkammaren i Halmstad den 21 februari 1930 hemställt, att från stadens sida framställning måtte göras om upphävande av gällande bestämmelser till hämmande av flygsand beträffande de vid 1852 års laga skifte staden tilldelade två fält om resp. 68 tunnland 26½ kappland och 354 tunnland 19 kappland, vilka fält, såsom i det föregående omnämnts, i jordeboken upptagits under beteckningarna lägenheterna Tylösand nr 1 och Tylösand nr 2. Till stöd för denna hemställan anförde Rydell — efter omnämnande av de väsentligaste av de bestämmelser i 1826, 1860 och 1863 års brev samt 1861 års kungörelse, som berörde nämnda fält — i huvudsak följande:

Ifrågavarande bestämmelser vore numera så föråldrade, att de icke rimligen kunde vidare efterföljas. Områdenas karaktär av flygsandsfält kunde sägas hava fullständigt upphört, varför bestämmelserna, med vilka avsikten varit att skapa ett skydd mot flygsandsfälten, icke längre ägde berättigande. Samma vore förhållandet med bestämmelserna i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, vilken innehöller till skydd mot flygsandsfält meddelade föreskrifter, som även de utgjorde en långt större inskränkning i förfoganderätten över skogen å ifrågavarande område än som av förhållandena påkallades.

På grund härav och då det för utvecklingen av Tylösands havsbad vore nödvändigt, att de formella hinder för förfogande över skogsmarken, som nu gällande bestämmelser rörande områdena ävensom 1903 års lag om skyddsskogar innebure, undanröjdes, föresloges, att framställning måtte göras hos Kungl. Maj:t, att ifråga-

varande två staden tillhöriga områden icke vidare skulle utgöra flygsandsfält och att sålunda nu gällande bestämmelser angående sagda områden måtte upphävas.

Sedan *drätselkammaren* tillstyrkt vad stadsombudsmannen sålunda föreslagit, hemställde *stadsfullmäktige* i skrivelse till länsstyrelsen den 8 oktober 1930, att länsstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning i enlighet med stadsombudsmannens förslag.

På anmodan av länsstyrelsen avgav *jägmästaren i dåvarande Halmstads revir* över framställningen följande yttrande:

De skäl för upphävande av bestämmelserna angående flygsandsfält, som förebogs, kunde icke anses på något sätt bärande. Framför allt kunde jägmästaren icke medgiva, att bestämmelserna vore föråldrade. Visserligen finnes vissa partier av nästan varje flygsandsfält, där skogsmarken erhållit den stadga, att någon risk numera ej föreläge för flygsandens spridande. Men å andra sidan finnes alltid ett parti nära havet, där stor försiktighet borde iakttagas och där gällande bestämmelser vore synnerligen väl på sin plats. Något undantag i detta fall utgjorde icke Tylösandsområdet, som låge särskilt exponerat för havsvindarna.

Om bestämmelserna upphävdes, kvarstode visserligen beträffande Tylösandsområdet gällande bestämmelser för städernas skogar, där den kontrollerande myndigheten icke vore länsstyrelsen utan i stället domänstyrelsen. Något fritt förfogande över marken skulle alltså icke inträda för den mark, som kvarbleve i stadens hand. Men då meningen väl torde vara att sälja så stora delar som möjligt till tomter, bleve dessa enskild egendom och skulle i allmänhet knappast ens falla under den allmänna skogslagen för enskilda skogar, då byggnadstomter ej räknades såsom skogsmark.

Att bestämmelserna skulle innebära något hinder för utvecklingen av Tylösands havsbad torde vara en avsevärd överdrift. Man hade svårt att tänka sig, att den kontrollerande myndigheten, länsstyrelsen, skulle lägga hinder i vägen för denna utveckling. Tvärtom borde de bestämmelser, som utfärdades av länsstyrelsen som villkor för upplåtelse eller försäljningar, kunna vara till stort gagn och en borgen för att utvecklingen skedde enligt sunda principer.

Om det nuvarande systemet, att vissa åtgärder ovillkorligen skulle underställas länsstyrelsens prövning, ansågs lida av en viss tungroddhet, borde den saken kunna ordnas praktiskt genom utfärdandet av vissa generella bestämmelser i byggnadsstadgan för området eller på annat sätt.

Då alltså bibehållandet av nuvarande bestämmelser icke hade påvisats vara till skada eller hinder utan tvärtom måste anses vara till nytta och av behovet påkallat, kunde jägmästaren icke tillstyrka bifall till stadsfullmäktiges framställning.

Med anledning av jägmästarens yttrande anförde *statsfullmäktige* i avgivna påminnelser:

Stadsfullmäktige ville erinra, att ifrågavarande bestämmelser vore tillkomna på en tid, då Tylösandsområdena uppenbarligen väsentligen utgjorts av flygsand och då det gällt att binda sanden medelst plantering av skog. För att skydda dessa planteringar hade det då varit nödvändigt, att stränga föreskrifter meddelats till förekommande av skada å planteringen. Därför hade det varit nödigt att stadga förbud mot fällande av träd eller åverkan å plantor eller tagande av vägar över områdena. Sedan den tiden hade ju förhållandena blivit helt andra. Från att hava varit ett nyplanterat flygsandsfält hade områdena nu blivit i allt väsentligt (endast med undantag av själva dynerna vid havsstranden) en skogspark, varigenom marken erhållit tillräcklig stadga för att binda sanden. Vidare hade områdena, som vid tiden för flygsandsbestämmelsernas utfärdande icke varit föremål för någon an-

vändning alls, nu apterats för en badortsanläggning, som vore stadd i stark samhällsbildande utveckling. Bestämmelserna, som passat väl för 70 år sedan, passade icke efter nuvarande förhållanden. Utvecklingen av badorten med därmed förenad tomtförsäljning och byggnadsverksamhet inom områdena gjorde det sålunda i verkligheten omöjligt att iakttaga förbudet mot fällande av träd och skadande av plantor. Tillstånd av länsstyrelsen härtill kunde av praktiska skäl ej sökas i varje fall, då en sådan åtgärd måste vidtagas. Lika litet vore det praktiskt möjligt att numera påkalla efterlevnad av exempelvis bestämmelsen om att väg ej finge upptagas eller begagnas inom områdena utan tillstånd av länsstyrelsen. Skulle en dylik bestämmelse tillämpas, skulle det ju i verkligheten betyda avstängande av dessa områden från allmänheten. Härtill komme, att för överträdelse av bestämmelserna vore stadgat ansvar, så att var och en som bröte mot något av de stadgade förbuden gjorde sig förfallen till straff i händelse av åtal. Men icke nog därmed; det stadgades uttryckligen i bestämmelserna, att föreskrifternas efterföljande vore ett villkor för att ägaren finge behålla flygsandsfälten. Iakttog icke bestämmelserna, föreläge alltså formellt möjlighet för att staden ginge förlustig sin äganderätt till områdena ifråga.

Att i den händelse nu ifrågavarande bestämmelser upphävdes, områdena komme att vara underkastade domänstyrelsens överinseende vore ju riktigt, men detta överinseende avsåge endast skogens förvaltning för främjande av skogens framtida bestånd och högsta avkastning. I övrigt torde staden äga rätt att förfoga över områdena utan hinder av sådana drakoniska bestämmelser som de nu gällande, och sedan områdena blivit lagda under byggnadsplan kunde det med fog ifrågasättas, huruvida skogslagstiftningen överhuvud vidare kunde tillämpas å områdena.

Att bestämmelserna hittills icke utgjort något hinder för utvecklingen av badorten vore nog riktigt, men detta vore ej liktydigt med att bestämmelserna icke skulle ha vållat besvär och onödig omgång. Att bestämmelserna icke utgjort något hinder berodde väl för övrigt därpå, att de av vederbörande ansetts så antikverade, att det ej rimligen kunde komma ifråga att beivra förseelser mot desamma. Så länge bestämmelserna vore i gällande kraft, borde de ju dock efterlevas, men skulle de verkligen efterlevas, komme de att utgöra ett hinder för områdenas utnyttjande för annat än skogsbruk.

Skulle länsstyrelsen, såsom jägmästaren framkastat, ordna förhållandet genom utfärdande av vissa generella bestämmelser i byggnadsstadgan för områdena eller på annat sätt, torde det knappast kunna undvikas, att dessa generella bestämmelser bleve av sådant innehåll, att de i realiteten innebure ett upphävande av de nu gällande. Bortsett härifrån torde emellertid länsstyrelsen sakna befogenhet att genom generella bestämmelser medgiva befrielse från eller lindring i tillämpningen av föreskrifter, som meddelats av Kungl. Maj:t.

Stadsfullmäktige hemställde, att länsstyrelsen måtte, utan avseende å jägmästarens yttrande, hos Kungl. Maj:t göra framställning i enlighet med vad stadsfullmäktige i ärendet hemställt.

Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län, som av länsstyrelsen anmodats att yttra sig över stadsfullmäktiges framställning, tillstyrkte bifall till densamma under anförande av i huvudsak följande:

Mot upphävandet av bestämmelserna i fråga hade styrelsen inga erinringar att framställa, då det gällde stadens skog, enär förvaltningen av städernas skogar vore fastställd genom en särskild förordning. I och med ett upphävande av de gamla, föråldrade bestämmelserna skulle stadens skogar helt automatiskt komma under en lika effektiv men mindre betungande och mera tidsenlig skogsförfattning. Denna lämnade rum för prövning, om ett område skulle ställas helt utanför författningen, vilket förfarande väl komme att tillämpas å Tylösandskomplexet, som nu övergått

till park och villasamhälle, där helt andra principer måste följas vid skogens skötsel än de rent skogsekonomiska.

Även *länsstyrelsen i Hallands län*, som med skrivelse den 23 maj 1931 överlämnade stadsfullmäktiges framställning till Kungl. Maj:t, tillstyrkte densamma. Länsstyrelsen anförde därvid:

Någon anledning att ur skogsvårdssynpunkt bibehålla omförmälda bestämmelser för nu ifrågakarande områden finnes icke. Områdena voro i sin helhet, med undantag endast för själva dynerna vid stranden, be vuxna med skog och markens yta vore bunden genom marktäckning, så att sandflykt ej förekomme. Starka skäl talade däremot för bestämmelsernas upphävande. För dessa områden hade Kungl. Maj:t den 25 januari 1929 fastställt särskild byggnadsordning. Byggnadsplan upptagande vägar, öppna platser m. m. hade fastställts av länsstyrelsen för badortsamhället Tylösand, upptagande sydvästra delen av dessa områden. De nu återopade gamla bestämmelserna utgjorde, strängt tillämpade, ett svårt hinder för utvecklingen av denna badort, som numera vore mycket besökt och där bebyggelsen årligen kraftigt ökades.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att avgiva utlåtande i ärendet, inhämtade domänstyrelsen yttranden från överjägmästaren i södra distriktet samt chefen för statens skogsförsöksanstalt, professorn H. Hesselman.

Överjägmästaren i södra distriktet förklarade, att ringa, om någon, anledning finnes att allt fortfarande hålla flygsandsfälten i Hallands län i en särställning. Detta gällde speciellt Tylösand, där badort nu vore anlagd. Tylösand vore, med undantag av dynerna vid stranden, skogbeväxt. Någon risk för sandflykt torde ej numera föreligga.

Professorn Hesselman anförde:

Tillsammans med länsjägmästaren i Hallands län hade Hesselman den 25 oktober 1933 företagit en närmare undersökning av Tylösands flygsandsfält. Den alldeles övervägande delen av detta flygsandsfält vore numera fullständigt bunden. Endast mot själva havet bakom Tylösands badstrand finnes ännu obundna dyner. Emellertid motarbetades sanddriften inom detta dynområde genom åtgärder, som vidtoges av Halmstads skogsförvaltning, vilka åtgärder syntes betryggande för ändamålet. Man torde också kunna förutsätta, att staden även i framtiden vidtog åtgärder för att hämma sanddriften, då detta vore ett livsvillkor för den stora å Tylösand belägna badorten. Vad beträffade bebyggelsen liksom markens upplåtande till villatomter innanför de icke skogbundna dynerna, torde detta icke innebära någon större fara för att sanddriften skulle komma i gång. Det syntes dock vara nödvändigt att stipulera, att villaägare inom Tylösands område ej ägde rätt att avverka träd utan föregående utsyning av stadens skogsförvaltning och att han efter avverkning skulle vara skyldig att vidtaga de åtgärder, som skogsförvaltningen kunde finna nödvändigt att föreskriva.

Vad skötseln av skogen inom icke bebyggda delar av Tylösand beträffade vore det önskligt, att ris och annat avfall i största möjliga utsträckning finge kvarligga, då detta i sin mån bidroge till humusbildningen på den ofta torra och magra marken.

Såsom resultat av sina undersökningar finge Hesselman därför meddela, att han ej ansåge någon fara för ökad sanddrift föreligga, om gällande bestämmelser för Tylösands flygsandsfält upphävdes. Området komme då under de bestämmelser, som gällde för förvaltningen av städernas skogar. Dock ansåges det nödvändigt, att villaägares rätt till trädavverkning begränsades på sätt som förut föreslagits.

På anhållan av domänstyrelsen yttrade sig professorn Hesselman jämväl rörande spörsmålet, huruvida de särskilda bestämmelser, som gällde angående enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, borde, på sätt skogsvårdsstyrelsen i länet föreslagit, upphävas och dessa fält inordnas under den allmänna skogsvårdslagens bestämmelser angående svårföryngrade skogar. Hesselman anförde härom:

Med anledning av domänstyrelsens berörda anhållan hade Hesselman, likaledes i sällskap med länsjägmästaren i Hallands län, den 26 oktober 1933 företagit undersökning av Tönnersa och Tjärby flygsandsfält strax norr om Lagans utlopp. Den alldeles övervägande delen av dessa fält vore numera fullständigt bunden, så att någon risk för sanddrift ej föreläge. Emellertid finnes, särskilt inom Tjärbyområdet, åtskilliga skogbevuxna dyner, som efter oförsiktig avverkning kunde befaras komma i drift. Man kunde därför ej utan vidare frigiva avverkningarna inom dessa områden. Det torde emellertid vara tillräckligt att tillämpa de bestämmelser, som gällde för svårföryngrade skogar. Av flygsandsfält, som enligt gällande bestämmelser numera fölle under skogslagen angående svårföryngrad skog, kände Hesselman närmare flygsandsfälten på Fårön. Dessa hade av honom undersökts i september 1907 (se Meddelanden från Statens skogsförsöksanstalt. H. 6. 1908). Inom detta flygsandsområde finnes stora områden med skogbevuxna dyner, vilka vid oförsiktig avverkning kunde komma i drift. Såvitt Hesselman hade sig bekant, hade detta ej förekommit sedan 1907. Vid ett kort besök å flygsandsområdet i september 1926 hade det visat sig, att den stora vandringsdynen Ulla Hau numera vore fullständigt bunden och att faran för sanddrift inom denna del av flygsandsområdet vore mindre än 1907. Emellertid torde vid eventuellt upphävande av nu gällande bestämmelser angående flygsandsfälten i Hallands län böra föreskrivas, ej blott att fälten förklarades såsom svårföryngrad skog utan även att betesförbud utfärdades. Betande kreatur kunde nämligen å skogbundna dyner förorsaka avsevärd skada.

Att döma av den undersökning, som utförts å Tönnersa och Tjärby flygsandsfält, torde det sålunda ej heller innebära någon risk att upphäva de särskilda bestämmelser, som gällde för de i privat ägo varande flygsandsfälten i Hallands län, och lägga dem under de bestämmelser, som gällde för svårföryngrad skog. Dock borde i sammanhang därmed betesförbud för fälten föreskrivas. Upphävandet av särbestämmelserna för flygsandsfälten torde emellertid böra föregås av en undersökning för avgränsningen av de områden, som borde förklaras för svårföryngrad skog.

Domänstyrelsen erinrade i sitt utlåtande, att enligt förenämnda av Kungl. Maj:t den 25 januari 1929 fastställda byggnadsordning för Tyludden och Tylösand det ålège byggnadsnämnden att tillse, bland annat, att bebyggelsen i allmänhet ordnades på sådant sätt, att områdets karaktär av naturpark i görligaste mån bibehölles, samt att stadsplan jämte tillhörande särskilda bestämmelser i avseende å sättet för byggnadskvarterens användning så snart ske kunde upprättades för de delar av området, där utvecklingen det påkallade, samt underställdes Kungl. Maj:ts prövning.

Styrelsen anförde vidare i utlåtandet:

Därest Kungl. Maj:t förordnade, att de angående flygsandsfälten i Hallands län nu gällande bestämmelser, i vad de rörde staden Halmstad tillhöriga lägenheterna Tylösand nr 1 och 2, skulle upphöra att gälla, och sådant förordnande, som omförändrades i 1 § lagen angående skyddsskogar, icke bleve meddelat, torde sagda lägenheter med avseende på skogen bliva underkastade bestämmelserna i förordningen

angående förvaltningen av städernas skogar. Dessa bestämmelser syntes styrelsen erbjuda tillräcklig säkerhet för skogarnas bibehållande till skydd mot flygsandsfält. För de tomter, som försåldes från de planlagda områdena, upphörde visserligen nu åberopade bestämmelser att gälla, och för dem bleve ej heller någon annan nu gällande skogslagstiftning tillämplig. Styrelsen funne emellertid, att ovan återgivna särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande vore tillfyllest för dylikt fall.

Styrelsen ansåge således hinder ej möta mot att de angående flygsandsfälten i Hallands län nu gällande bestämmelser, i vad de rörde staden Halmstad tillhöriga lägenheterna Tylösand nr 1 och 2, bragtes att upphöra.

Centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund utlåtande den 11 juni 1934.

Till följd av remiss avgav sedermera *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* den 11 juni 1934 utlåtande över förberörda framställningar angående upphävande av hithörande bestämmelser rörande Halmstads stad tillhöriga flygsandsfält. I sagda utlåtande yttrade sig centralrådet jämväl över skogsvårdsstyrelsens i Hallands län förutnämnda framställning om upphävande av gällande bestämmelser angående de i enskild ägo varande flygsandsfälten i länet.

Centralrådet förordade, att ifrågavarande bestämmelser upphävdes beträffande samtliga nu angivna flygsandsfält samt att fälten inordnades, de förra under 1903 års förordning angående förvaltningen av städernas skogar samt de senare under 1923 års skogsvårdslags bestämmelser angående svår-föryngrade skogar. Till utveckling av sin ståndpunkt anförde centralrådet, bland annat:

Enligt centralrådets mening framginge av i ärendet verkställd utredning, att nu gällande bestämmelser om skogarna å flygsandsfälten i Hallands län vore i flera hänseenden föråldrade. Därest dessa bestämmelser upphävdes, utan att skyddsskogslagens föreskrifter i stället sattes i tillämpning, bleve skogarna å flygsandsfälten underkastade, såvitt de tillhörde Halmstads stad, förordningen angående förvaltningen av städernas skogar samt, såvitt anginge enskildas skogar, skogsvårdslagen. Dessa författningar torde i stort sett vara väl avpassade även för ifrågavarande skogar. Det måste dock övervägas, huruvida icke vissa kompletterande bestämmelser på grund av de särskilda förhållandena å flygsandsfälten behövdes.

Vad först anginge enskildas skogar syntes behov av en särskild reglering föreligga endast i fråga om skogsavverkning och betning av hemdjur. I förstnämnda hänseende torde ett tillfredsställande skydd kunna beredas genom inordnande av ifrågavarande skogar under skogsvårdslagens bestämmelser angående svår-föryngrade skogar. I sådant fall komme regelmässigt att för avverkning fordras skogsvårdsstyrelsens tillstånd, vid vars meddelande styrelsen tillika skulle föreskriva nödiga åtgärder för återväxtens betryggande. Det kunde erinras, att i samband med upphävande av lagen den 13 juni 1908 angående vård av enskildas skogar inom Gotlands län ett såsom skyddsskogsområde avsett flygsandsfält å Fårön ansetts kunna utan olägenhet inordnas under skogsvårdslagens förberörda bestämmelser. På grund härav funne sig centralrådet kunna tillstyrka, att nu gällande bestämmelser beträffande enskildas skogar å flygsandsfälten i Hallands län ersattes med skogsvårdslagens stadganden angående svår-föryngrade skogar.

Genomförandet av detta förslag föranledde upphävande av stadgandet i 2 § 1 mom. 4) skogsvårdslagen, att i kungl. brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860 omförmälda skogar å flygsandsfälten i Hallands län vore undantagna från tillämpningen av lagen. Enligt skogsvårdsstyrelsens förslag skulle inordnandet av ifrågasvarande skogar under skogsvårdslagens hithörande bestämmelser ske på det sätt, att skogarna efter förutgången syn och undersökning genom särskilda förordnanden av Kungl. Maj:t förklarades för svårföringrade. Då emellertid skogarna vore klart avgränsade från omkringliggande marker samt till allra största delen torde vara av svårföringrad karaktär, syntes lämpligare, att skogarna i sin helhet genom direkt bestämmelse i lagen, i likhet med vad som skett i fråga om skogar inom Gotlands län och på Öland, inordnades under ifrågasvarande bestämmelser. Centralrådet föreslog därför införande i 18 § 2 mom. skogsvårdslagen av ett stadgande, att hithörande skogar skulle utan särskilt förordnande vara underkastade samma bestämmelser som skogar inom Gotlands län och på Öland.

I likhet med skogsvårdsstyrelsen ansåge centralrådet, att det förbud mot betning å ifrågasvarande flygsandsfält, som av ålder varit gällande, fortfarande borde bibehållas såvitt anginge enskildas skogar därå. Enligt centralrådets mening borde därför till sistnämnda moment av skogsvårdslagen fogas ett nytt stycke innehållande, att betning med hemdjur icke vore tillåten å dessa skogar. Uptoges en dylik bestämmelse i skogsvårdslagen, torde härav följa, att däri jämväl borde meddelas föreskrifter om ansvar för överträdelse av nämnda bestämmelse. I anslutning till den ansvarspåföljd, som stadgades i lagen om ägfred för brytande mot där avsett betningsförbud, syntes straffet för överträdelse av nyss angivna bestämmelse i skogsvårdslagen lämpligen böra fastställas till dagsböter för uppsåtlig överträdelse samt till böter från och med fem till och med femtio kronor för förseelse av oaktsamhet. Ifrågasvarande straffbestämmelse torde böra upptagas i ett nytt tredje moment av skogsvårdslagens 25 §.

Vad anginge Halmstads stads skogar torde någon nämnvärd betning av hemdjur icke vara att räkna med, och i fråga om skogsavverkning torde förordningen angående förvaltningen av städernas skogar erbjuda full säkerhet för skogarnas bibehållande till skydd mot flygsandsfält. Emellertid hade, såsom den här ovan lämnade redogörelsen utvisade, å stadens område anlagts Tylösands badortssamhälle och därifrån upplättes villatomter till bebyggande av enskilda. För dessa villatomter, vilka icke kunde räknas som skogsmark, blev ingen skogslagstiftning tillämplig. Skulle villaägarna i större utsträckning börja avverka träden å sina tomter, kunde fara för sandflykt uppstå. Det låge emellertid uppenbarligen i villaägarnas eget intresse att till förebyggande av sådan fara låta den å tomterna befintliga skogen i största möjliga omfattning kvarstå. Därjämte vore att märka, att begränsning i villaägares rätt till träдавverkning kunde uppnås i annan ordning än genom direkta lagbestämmelser därom. Sålunda kunde byggnadsnämnden med stöd av byggnadsordningen för området öva tillsyn över villaägarnas sätt att ordna sina tomter. Vidare brukade staden, enligt vad centralrådet inhämtat, vid upplåtelse av tomter å ifrågasvarande område uppställa förbehåll om att fällning av träd å tomt icke finge äga rum annat än efter tillstånd och under överinseende av stadens skogsförvaltning. Då härigenom nöjaktligt skydd mot överdriven avverkning av skogen å ifrågasvarande tomter torde vinnas, tillstyrkte centralrådet, att nu gällande bestämmelser om flygsandsfält beträffande Tylösandsområdet upphävdes samt att dessa bestämmelser i fråga om den del av nämnda område, som vore att hänföra till skogsmark, ersattes med bestämmelserna i förordningen angående förvaltningen av städernas skogar.

Beträffande Halmstads stads skogar torde inga särskilda övergångsbestämmelser vara behövlige. Vid skogsvårdslagens föreslagna tillämpning å enskilda skogar inom ifrågasvarande områden erfordrades däremot vissa övergångsbestämmelser. Dessa syntes kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som skett vid tidigare utvidgningar av skogsvårdslagens tillämpningsområde.

I anslutning till vad centralrådet sålunda anfört framlade centralrådet i utlåtandet förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom., 18 § 2 mom. och 25 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923.

Över centralrådets förslag avgåvos under år 1934 infortrade yttranden av *länsstyrelsen, landstinget och hushållningssällskapet i Hallands län*. I samtliga yttranden tillstyrktes vidtagande av lagstiftningsåtgärder i enlighet med förslaget.

Behovet av revision av nuvarande bestämmelser.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår, har flertalet av de särskilda bestämmelser, som gälla angående städers och enskildas flygsandsfält i Hallands län, ägt tillämpning under mer än tre kvartssekel. Under denna tid har inom skogslagstiftningen och denna närstående lagstiftningsområden ett genomgripande reformarbete ägt rum, som väsentligen omgestaltat förut gällande rättsregler i ämnet. En naturlig följd härav är, att de särskilda bestämmelserna angående flygsandsfälten i Hallands län numera blivit i olika hänseenden föråldrade och olämpliga.

Bestämmelsernas bristande anpassning efter nutida förhållanden framgår redan därav, att vissa av dem sedan länge ej tillämpas. Detta är fallet med den för flertalet fält gällande föreskriften, att ägarna äro pliktiga att hålla fälten inhägnade. Sedan fälten till allra största delen bundits genom skog eller annan vegetation, har det nämligen ansetts obehövt att för hindrande av flygsandens utbredning uppföra och underhålla stängsel omkring dem. I enstaka fall hållas dock hägnader kring fälten för att freda dem mot betes kreatur. En annan föreskrift, som numera ej efterlevs, är bestämmelsen i 1861 års kungörelse, att särskilda planteringsvaktare skola finnas anställda för utövande av tillsyn över de i kungörelsen omförmälda fält. Med den ändrade skogliga karaktär fälten erhållit efter tillkomsten av nyssnämnda kungörelse har behovet att hålla dylika vaktare avsevärt minskats. Allenast i fråga om tre av dessa fält, nämligen Tönnersa, Tjärby och Gullbranna fält, finnes ännu särskild vaktare anställd. Beträffande övriga fält utövas tillsynen av delägarna själva, i vissa fall med biträde av vederbörande kronojägare eller annan person med skoglig utbildning.

Men ej heller de bestämmelser angående flygsandsfälten, som fortfarande tillämpas, kunna numera anses ändamålsenliga. På grund av fältens nuvarande beskaffenhet torde det sålunda vara obehövt att upprätthålla de i 1861 och 1863 års kungörelser stadgade förbud mot utövande av jakt eller höstnad eller mot uppläggande av tång. Erinras må, att länsstyrelsen beträffande ett stort antal fält lämnat tillstånd till utövande av jakt. Då torvskärning i här avsedda delar av Hallands län numera ej förekommer, torde ej heller ett bibehållande av förbudet däremot vara behövt. Även bestämmelserna om vården av den å fälten växande skogen lämna otvivelaktigt rum för befogade erinringar. I motsats till den allmänna skogsvårdslagstiftningen upptaga sistnämnda bestämmelser ej några närmare regler rörande

sättet för vårdens utövande utan överlämna åt vederbörande myndighet att efter gottfinnande härutinnan besluta. Olägenheten av en dylik ordning för reglering av de viktiga enskilda intressen, som hänföra sig till vården av skogen å fälten, ligger i öppen dag. Därjämte är uppenbarligen ej följdriktigt, att, sedan särskilda organ, skogsvårdsstyrelser, tillskapats för utövande av uppsikt över enskildas skogar, inseendet över vården av dylika skogar å flygsandsfälten i Hallands län handhaves av länsstyrelsen med biträde av vederbörande revirförvaltare. Även om fullgörandet av denna uppgift med hänsyn till skogarnas relativt ringa areal ej är alltför betungande för sistnämnda myndigheter, torde densamma dock med mindre omgång kunna fyllas av skogsvårdsstyrelsen i länet. Slutligen må erinras, att de bestämmelser, som meddelats i 1861 års kungörelse angående skötseln av skogen å där angivna fält för ägarnas gemensamma räkning samt angående den grund, enligt vilken kostnaderna för de särskilda fälten skola utgöras eller inkomsterna från dessa fördelas, numera äro obehövlige. Genom lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter hava utförliga och väl avvägda stadganden meddelats i hithörande ämnen, vilka stadganden med fördel torde kunna förlänas giltighet även beträffande nyssangivna fält, i den mån dessa lämnats oskiftade.

På grund av vad sålunda anförts finner kommissionen, att en genomgripande revision av de bestämmelser, som gälla angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, är av behovet påkallad.

Grunderna för kommissionens förslag till lagstiftning angående flygsandsfälten.

Kommissionen övergår härefter till att redogöra för de grunder, enligt vilka en ny lagstiftning angående flygsandsfälten synes böra utformas. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen rörande fältens fördelning å olika ägslag äro fälten numera till största delen skogbevuxna. Det mest betydelsefulla lagstiftningsspörsmålet torde vid sådant förhållande vara utformandet av de grunder, enligt vilka skogen å fälten bör vårdas. Av skäl, som i det följande komma att närmare beröras, böra i viss mån olika grunder vinna tillämpning för lagstiftningen rörande skogar å enskilda samt å städer tillhöriga flygsandsfält. I det följande kommer till en början att upptagas frågan, vilka grunder lämpligen böra gälla för lagstiftningen rörande förstnämnda skogar.

Vården av skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält.

Ifrågavarande skogar äro, såsom den förut lämnade redogörelsen visar, av växlande beskaffenhet. En ej oväsentlig del av dem har numera i huvudsak förlorat sin ursprungliga karaktär av flygsandsfält och förete i stort sett

samma typ som de omgivande, under normala förhållanden växande skogarna. Å andra åter har marken ännu ej omförts till bunden skogsmark utan bibehåller naturen av sandfält, som överdragits med mer eller mindre utvecklade markbetäckning. För bibehållande av dessa senare områden i sitt nuvarande skick och förebyggande av fara för ny sandflykt är uppenbarligen skogens vidmakthållande och rationella behandling av största betydelse. Skogarna av den förra typen äro i allmänhet belägna inne i landet på större eller mindre avstånd från kusten. Skogarna av den senare typen ligga däremot regelrätt i omedelbar närhet av havet. Någon bestämd gränsuppdragning mellan de två typerna med hänsyn till avståndet från havet kan dock ej göras. I enstaka fall äro skogarna utmed kusten mycket väl bundna, under det förhållandet är motsatt i fråga om de inne i landet liggande. Det är ock tydligt, att vid bedömande av frågan, huruvida markbetäckningen är tillfyllest för flygsandens bindande, hänsyn måste tagas ej blott till avståndet från havet utan även till det topografiska läget. Om skogen är starkt utsatt för vindpåverkan, böra uppenbarligen större fordringar ställas på marktäckets bindande förmåga än eljest.

Vad angår de skogar, som numera i huvudsak förlorat karaktären av flygsandsfält, synes tvekan ej kunna råda därom, att dessa böra i lagstiftningen behandlas på samma sätt som andra enskilda skogar. I enlighet härmed och då ifrågavarande skogar i allmänhet ej äro svärförygrade, torde de böra hänföras under skogsvårdslagens allmänna bestämmelser. De garantier mot överdrivna eller olämpliga avverkningar, som innefattas i dessa bestämmelser, torde vara tillfyllest även för nyssangivna skogar.

Beträffande åter de skogar, vilkas bestånd erfordras för hindrande av ny sandflykt och som sålunda äga karaktären av skyddsskogar, är ett bibehållande av särskilda skogsvårdsföreskrifter med avseende å dem alltjämt av behovet påkallat. Att i fråga om dem medgiva en så omfattande avverkningsfrihet, som åsyftas i skogsvårdslagens allmänna bestämmelser, finner kommissionen ej vara tillrådligt. En dylik frihet skulle i vissa fall kunna leda till upptagande av större kalhyggen å skogarna, varigenom risk för uppbrott av flygsand skulle uppstå. Vill man för framtiden utesluta en dylik risk, lärer en närmare reglering av skogsägarnas avverkningsrätt beträffande dessa skogar ej kunna undvaras.

Kommissionen vill erinra, att kommissionen i förenämnda den 24 februari 1936 avgivna betänkande (stat. off. utr. 1936: 19) föreslagit, att de under 1903 års skyddsskogslag lydande skogarna skola inordnas under skogsvårdslagen och därvid underkastas bestämmelser, väsentligen överensstämmande med de i skogsvårdslagen upptagna stadgandena angående svärförygrade skogar. I fråga om avverkning å skyddsskogarna innebära dessa bestämmelser — förutom att skogsvårdslagens allmänna avverkningsregler skola med vissa jämkningar äga tillämpning även å skyddsskogarna — i huvudsak följande. Avverkning för annat ändamål än husbehov må äga rum allenast med tillstånd av skogsvårdsstyrelsen, därvid ägaren är berättigad att erhålla tillstånd till avverkning på en gång i så stor utsträckning, som är med skogens återväxt för-

enlig. Vid lämnandet av tillstånd skall likväl iakttagas, dels att avverkning i den omfattning, att särskilda åtgärder erfordras för återväxtens betryggande, allenast må medgivas, om sådana åtgärder kunna företagas utan oskäligen kostnad, och dels att, därest icke avverkningen föranlåtes av skogens beskaffenhet eller eljest en god skogsvårdsfordringar, fastigheten icke genom avverkningen må komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter ortens förhållanden. Då tillstånd till avverkning lämnas, skall i allmänhet ske utsyning, som verkställas av länsjägmästaren eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad person med jägmästarutbildning. I stället för utsyning må dock, där sådant finnes vara tillräckligt, allenast anvisning äga rum av viss trakt, därå avverkningen får företagas. Lämnas sådan anvisning, skola därvid gränserna för trakten tydligt utmärkas. Finner skogsvårdsstyrelsen uppenbart, att genom avverkning, vartill tillstånd sökes, skogens återväxt icke äventyras, erfordras varken utsyning eller anvisning. I fråga om husbehovsavverkning innebära ifrågavarande bestämmelser, att, där skogsvårdsstyrelsen finner nödigt, att vissa träd överhållas såsom fröträd eller att till skydd för återväxten avverkning till husbehov inom visst område tills vidare ej må äga rum, styrelsen äger meddela föreskrift härom. De bestämmelser, som kommissionen föreslagit angående skyddsskogarna, innefatta även vissa föreskrifter om skyldighet för ägarna av dessa skogar att vidtaga åtgärder för återväxtens betryggande. Även härutinnan skola enligt kommissionens förslag skogsvårdslagens allmänna bestämmelser äga tillämpning, dock med iakttagande att, då tillstånd till avverkning å skyddsskog meddelas, skogsvårdsstyrelsen tillika skall föreskriva de åtgärder för återväxtens betryggande, med vilkas vidtagande reproduktionsskyldigheten skall anses fullgjord, ävensom den tid, inom vilken dessa åtgärder skola verkställas. Omläggning av skogsmark till annat ändamål än skogsbruk må enligt förslaget å skyddsskog ske i samma utsträckning som å svårföryngrade skogar under skogsvårdslagen. I likhet med vad som gäller för sistnämnda skogar må sådan omläggning ej företagas utan att tillstånd därtill lämnats av skogsvårdsstyrelsen.

De bestämmelser, som enligt kommissionens förslag den 24 februari 1936 sålunda äro avsedda att vinna tillämpning å skogar under 1903 års skyddsskogslag, torde vara väl lämpade även för de skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, som äro av skyddsskogsnatur. Genom dessa bestämmelser torde ändamålet med den nuvarande lagstiftningen angående dessa skogar, tryggheten av skogarnas framtida bestånd, nöjaktigt tillgodoses. Det synes ock vara obestriddigt, att berörda bestämmelser äro bättre än den nu gällande lagstiftningen ägnade att befrämja en rationell vård av ifrågavarande skogar. För ägarna av dessa kommer införandet av dylika bestämmelser att även medföra fördel därutinnan, att omfattningen av ägarnas rättigheter och skyldigheter i lagen bliver klart och noggrant bestämd samt att utsyningen i allmänhet skall ske kostnadsfritt. Därjämte bör uppmärksammas, att de i förslaget den 24 februari 1936 innefattade föreskrifterna angående omläggning av skogsmark till annan användning äro av stor betydelse för nu ifrågavarande skogar. Behovet av reglerande bestämmelser i detta

ämne har under de senare åren med styrka framträtt i fråga om skogarna å flygsandsfälten i Hallands län, då dessa i allt större omfattning börjat tagas i anspråk för badortsanläggningar och därmed förenad bebyggelse. De i förslaget den 24 februari 1936 åsyftade föreskrifterna i detta ämne torde på ett ändamålsenligt sätt tillgodose såväl den enskilde skogsägarens som det allmännas intressen och med fördel kunna förlänas giltighet även i fråga om här avsedda skogar. Slutligen må framhållas, att inordnandet av dessa skogar under skogsvårdslagen automatiskt kommer att medföra, att skogsägarna beredes möjlighet att erhålla bidrag från de anslag till skogsutdikning och skogsodling, som riksdagen årligen plägar anvisa, samt att skogsägarna därjämte bliva delaktiga i den understödsverksamhet på skogsvårdens område, som utövas av skogsvårdsstyrelsen.

På grund av vad sålunda anförts finner sig kommissionen böra föreslå, att de skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, som äro av skyddsskogsnatur, hänföras under de bestämmelser, som enligt kommissionens förslag den 24 februari 1936 äro avsedda att förlänas giltighet beträffande skogar under 1903 års skyddsskogslag, samt att övriga skogar å sagda fält inordnas under skogsvårdslagens allmänna bestämmelser.

Genomförandet av kommissionens nu framställda förslag förutsätter, att de till skyddsskogar hänförliga skogarna å ifrågavarande flygsandsfält noggrant avgränsas från övriga skogar å fälten. En dylik avgränsning torde lämpligen böra ske i enahanda ordning som enligt förslaget den 24 februari 1936 skall tillämpas i fråga om avsättande av där avsedda skyddsskogar. Jämlikt berörda förslag ankommer det på Kungl. Maj:t att efter förutgången syn och undersökning bestämma, vilka särskilda områden skola utgöra skyddsskogar. Detta tillvägagångssätt erbjuder tydligen en säker garanti för att dessa frågor ägnas den omsorgsfulla och allsidiga prövning, som deras vikt kräver. Vid fastställandet av gränserna för de blivande skyddsskogarna torde viss ledning kunna erhållas från den beskrivning över ifrågavarande flygsandsfälts belägenhet, areal och fördelning å olika ägoslag, som lämnats i det föregående, ävensom från de vid betänkandet fogade instrumenten över de av kommissionen och länsjägmästaren friherre Pfeiff förrättade besiktningarna av fälten. I fråga om nämnda gränser må därjämte framhållas, att det i allmänhet ej lärer vara erforderligt att utmärka gränserna å marken utan att dessa i regel torde kunna på ett tillfredsställande sätt angivas genom hänvisning till den ekonomiska kartan över Hallands län.

Såsom i det föregående omnämnts, må enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län kungörelser den 31 december 1861 och den 18 maj 1863 betning med hemdjur ej äga rum å de flygsandsfält, som avses i nämnda kungörelser, d. v. s. de fält, som äro av mera ömtålig beskaffenhet. Det sålunda stadgade betesförbudet har otvivelaktigt varit till betydande gagn för skogsåterväxten å fälten och för flygsandens bindande. Enligt kommissionens mening bör i den föreslagna nya lagstiftningen möjlighet beredas att, där sådant prövas erforderligt för skogsåterväxtens främjande, bibehålla nu gällande betesförbud, såvitt angår de skogar å flygsandsfälten, som avsatts

såsom skyddsskogar. För att ernå en nöjaktig skogsproduktion å dessa skogar och för framtiden undanröja faran för sandflykt är det otvivelaktigt i vissa fall av stor vikt, att betning å skogarna ej äger rum. I detta avseende må särskilt framhållas, att genom betning björk och andra lövträd, vilka äro mycket önskvärda såsom markförbättrare å flygsandsfälten, hindras att invandra. Med hänsyn till den växlande beskaffenheten av skogarna å flygsandsfälten torde ett ovillkorligt förbud mot betning å de områden, som å dessa avsatts såsom skyddsskogar, ej böra meddelas, utan det bör överlämnas åt viss myndighet att pröva och avgöra, huruvida och i vilken omfattning betesförbud bör gälla för dessa områden. Det synes jämväl böra uppdragas åt nämnda myndighet att bestämma, huruvida förbudet skall avse hemdjur i allmänhet eller allenast vissa slag av dessa djur samt gälla hela året eller blott viss del därav. Då det enligt förslaget skall ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, vilka områden av flygsandsfälten skola avsättas såsom skyddsskogar, torde det även böra anförtros åt Kungl. Maj:t att besluta angående förbud mot betning å dessa områden.

Införes en dylik befogenhet i fråga om skyddsskogar å flygsandsfälten i Hallands län, torde följdriktigheten kräva, att denna utsträckes att gälla jämväl beträffande skogar, som inom andra län må komma att avsättas till skydd mot flygsandsfält.

Tillämpningsområdet för de bestämmelser, som enligt kommissionens nu framställda förslag skola gälla i fråga om skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält, bör i allmänhet anses omfatta även de kala strandområdena. Från såväl allmän som enskild synpunkt är önskvärt, att dessa områden, vilka merendels bestå av dyner samt innanför dessa liggande gräs- eller ljungbevuxna områden, i största möjliga utsträckning tagas i anspråk för skogsproduktion. Med hänsyn härtill och då flygsandens effektiva bindande å ifrågavarande kala områden i många fall utgör en förutsättning för skogens vidmakthållande å de längre in liggande delarna av fälten, synes uppenbart, att dessa områden — i den mån de ej odlats eller eljest särskilt anordnats för visst kulturändamål eller, såsom fallet är i fråga om vissa mindre fält, numera helt förlorat karaktären av flygsandsmark och äro att anse såsom naturlig äng — böra hänföras till skogsmark. Det är av vikt att fasthålla detta, då enligt kommissionens i det föregående framställda förslag härigenom möjlighet vinnes att beträffande de mera ömtåliga av dessa områden upprätthålla nu gällande förbud mot betning. Betesförbudets bibehållande i fråga om sist angivna områden är enligt kommissionens åsikt ofta av stor betydelse till förebyggande av fara för sandflykt.

På sätt instrumenten över de av kommissionen och länsjägmästaren friherre Pfeiff verkställda besiktningarna utvisa, hållas för dämpande av flygsanden å vissa fält sandgården invid eller å de ytterst mot havet belägna dynerna. Ehuru kommissionen anser, att hållande av dylika gården i vissa fall är önskvärt för att hindra flygsanden att komma i rörelse, finner sig kommissionen dock ej böra ifrågasätta, att i den nya lagstiftningen upptagas

bestämmelser om skyldighet för markägaren att hålla dylika gården. Därest, såsom kommissionen i det föregående förutsatt, förbud mot betning bibehålles i fråga om de mera ömtåliga dynområdena, torde behov att hålla sandgården å dessa områden väsentligen komma att föreligga allenast i sådana fall, då större badorter anlagts i omedelbar närhet av dynområdena och dessa till följd härav i högre grad utsättas för tramp och skadegörelse från badandes sida. I dylika fall torde man emellertid med fog kunna antaga, att markägaren utan tvingande lagbestämmelser kommer att vidtaga erforderliga åtgärder för flygsandens dämpande. Med hänsyn till den betydelse, som dylika åtgärder, på sätt nyss anförts, äga från skogsvårdssynpunkt, torde det för övrigt få anses tillhöra skogsvårdsstyrelsen att i förekommande fall lämna sin medverkan till åtgärdernas utförande. Skulle emellertid markägaren visa tredska och vägra vidtaga nödig åtgärd för flygsandens dämpande, torde möjlighet böra föreligga för Kungl. Maj:t att förordna om flygsandsfältets expropriation för kronans räkning. Till denna fråga återkommer kommissionen i det följande.

Vården av skogar å städer tillhöriga flygsandsfält.

Kommissionen övergår härefter till frågan om lagstiftningen rörande skogar å de flygsandsfält, som tillhöra städer. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, äro städerna Halmstad, Falkenberg och Varberg ägare till vissa fält med en sammanlagd areal av 251·6924 hektar. Av dessa tillhöra den största delen, eller 229·4782 hektar, Halmstads stad.

Kommissionen vill till en början erinra, att beträffande vården av andra stadsskogar än de nyss nämnda gälla bestämmelserna i förordningen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 20) angående förvaltningen av städernas skogar. Enligt dessa bestämmelser skola städernas skogar under domänstyrelsens överinseende underkastas ordnad hushållning samt, där så med avseende på skogens omfattning prövas lämpligt, behandlas enligt sådana på vetenskapliga regler grundade, för olika ortsförhållanden lämpade hushållningsplaner, som avse skogens framtida bestånd och högsta avkastning. Det tillkommer domänstyrelsen att fastställa berörda hushållningsplaner samt meddela de särskilda föreskrifter, som i avseende på skogarna kunna finnas nödiga. På framställning av domänstyrelsen förordnar Kungl. Maj:t, huruvida stadsskog skall — där dess förvaltning ej förut av drätselkammaren uppdragits åt en från skogsinstitutet eller skogshögskolan utexaminerad person eller om dess skötsel icke nöjaktigt utföres — ställas under vård och förvaltning av skogsstaten. I de fall, där så ej skett, åligger det likväl vederbörande skogsstatstjänsteman att hålla tillsyn och kontroll över skogsskötseln samt vid överträdelse av hushållningsplanen eller vanvård av skogen anmäla detta hos överjägmästaren, vilken efter undersökning gör den framställning till domänstyrelsen, som omständigheterna föranleda. Domänstyrelsen äger där efter antingen fästa vederbörande drätselkammares uppmärksamhet på förhållandet eller ock vidtaga åtgärd för skogens ställande under skogsstatens vård och förvaltning.

De bestämmelser, som sålunda gälla i fråga om städernas skogar i allmänhet, torde vara lämpade även för skogarna å de städerna Halmstad, Falkenberg och Varberg tillhöriga flygsandsfält. Bestämmelserna äro enligt kommissionens mening ägnade att trygga en god vård av skogarna å dessa fält och sålunda bland annat förhindra sådana avverkningar å dessa, som medföra fara för förnyad flygsandsdrift. I hushållningsplan, som upprättas enligt sagda bestämmelser, må, där så finnes erforderligt, upptagas föreskrifter om vidtagande av åtgärder för återväxtens betryggande samt om förbud mot betning å skogen eller viss del därav. Bestämmelserna innefatta ej hinder för vederbörande skogsstatstjänsteman att i fråga om stadsskog lämna tillstånd till omläggning av skogsmark till annan användning.

Vad kommissionen i det föregående yttrat angående de kala strandområdena å enskildas flygsandsfält gäller i tillämpliga delar även beträffande ommärkta städers flygsandsfält.

På grund av vad nu anförts föreslår kommissionen, att skogarna å städerna Halmstads, Falkenbergs och Varbergs flygsandsfält inordnas under 1903 års förordning. Förslagets genomförande kräver ej någon ändring i denna förordning. Efter upphävande av nu gällande föreskrifter angående berörda skogar erhåller förordningen utan vidare tillämpning å dem.

Vården av de delar av flygsandsfälten, som ej äro att hänföra till skogsmark.

Som framgår av redogörelsen för flygsandsfältens fördelning å olika ägoslag omfatta dessa vissa områden, vilka icke äro att hänföra till skogsmark och sålunda icke innefattas under kommissionens i det föregående framlagda förslag.

Till dylika områden äro att räkna de delar av flygsandsfälten, vilka utgöras av bebyggda eller för bebyggelse iordningställda tomter eller av mark, som eljest anordnats för särskilda ändamål (odlad mark, vägar, golf- och tennisbanor, flygfält etc.). På sätt i det föregående omnämmts hava å vissa flygsandsfält betydande arealer tagits i anspråk för dylika ändamål. Uppenbart är, att i fråga om områden av här avsedd beskaffenhet markägarna hava det allra största intresse att tillse, att områdena behandlas på sådant sätt, att risk för flygsandens uppbrott ej förefinnes. Beträffande mark, som tagits i anspråk för tomter, är här förutom att märka, att i fråga om sådana områden, där mera omfattande bebyggelse uppkommit eller är att förvänta, möjlighet förefinnes att med stöd av bestämmelserna i stadsplanlagen och byggnadsstadgan föreskriva skyldighet för vederbörande tomtägare att så behandla sina tomter, att fara för sandflykt ej uppstår. Kommissionen förutsätter, att vederbörande myndigheter, då skäl därtill äro, begagna sig av denna möjlighet. Föreskrifter i berörda syfte hava ock beträffande vissa å flygsandsfälten anlagda badortssamhällen upptagits i de kontrakt, varigenom tomtmark inom samhällena upplåtits. Sålunda har i kontrakt mellan Halmstads stad och Aktiebolaget Tylösands Havsbad angående upplåtande av mark för exploatering till villatomter föreskrivits, att fällning av träd icke får äga

rum å området utan efter tillstånd och under överinseende av förvaltaren av stadens skogar. I kontrakt om upplåtelse av byggnadstomter inom Hemmeslövs havsbad har stadgats, att köparna skola behandla tomtmarken på sådant sätt, att fara för uppkomst av flygsand förebygges. Det torde kunna förutsättas, att liknande bestämmelser komma att upptagas även i de kontrakt rörande upplåtelser av tomtområden, som i framtiden komma att avslutas.

Med hänsyn till det nu anförda och då vid genomförande av kommissionens i det föregående framställda förslag skogsmark å enskildas flygsandsfält må för framtiden omläggas till annan användning allenast efter tillstånd av skogsvårdsstyrelsen, som därvid självfallet kommer att tillse, att genom omläggningen fara för sandflykt ej uppstår, har kommissionen i fråga om här avsedda, från skogsvårdslagstiftningen undantagna områden ej funnit behövt att bibehålla några särskilda bestämmelser till hämmande av flygsand.

Även med avseende å nu angivna områden torde emellertid, på sätt i det följande kommer att närmare beröras, möjlighet böra förefinnas att vid underlåten vård från markägarens sida exproprieras området för kronans räkning.

Genomförandet av de förslag kommissionen i det föregående framställt kräver viss ändring i skogsvårdslagen, och kommissionen har därför upprättat förslag till lag om ändring i sagda lag. Vid förslaget uppgörande har kommissionen förutsatt, att de ändringar i samma lag, som kommissionen föreslagit i omförmälda den 24 februari 1936 avgivna betänkande och vilka, såsom förut nämnts, åsyfta, att de under 1903 års skyddsskogslag lydande skogar skola inordnas under skogsvårdslagen, genomföras samtidigt som den nu ifrågasatta lagstiftningsåtgärden. Det nu framlagda lagförslaget upptager därför dels de ändringar i skogsvårdslagen, som föreslagits i det den 24 februari 1936 avgivna betänkandet, och dels de ändringar i samma lag, som betingas därav, att skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län föras under lagen.

Speciell motivering.

Kommissionen övergår härefter till att närmare redogöra för de särskilda bestämmelserna i det nu framlagda lagförslaget.

2 §.

1 mom. I kommissionens förslag den 24 februari 1936 har bestämmelsen i 2 § 1 mom. punkt 4) skogsvårdslagen, i vilken skyddsskogar samt i kungl.

brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860 omförmälda skogar å flygsandsfälten i Hallands län undantagits från skogsvårdslagens tillämpning, begränsats att avse allenast sistnämnda skogar. Då enligt kommissionens nu framställda förslag skogar å enskilda och städer tillhöriga flygsandsfält i Hallands län skola föras, de förra under skogsvårdslagen och de senare under förordningen angående förvaltningen av städernas skogar samt sistnämnda skogar i 2 § 1 mom. punkt 3) skogsvårdslagen särskilt undantagits från lagens tillämpning, har i förevarande lagförslag förstnämnda bestämmelse helt utslutits. I anslutning härtill hava bestämmelserna i 2 § 1 mom. punkterna 5)—7) skogsvårdslagen i förslaget erhållit ändrad numrering.

2 mom. De ändringar, som föreslagits beträffande 1 mom., föranleda en mindre jämkning i förevarande mom.

Rubriken till 4 kap.

Denna rubrik är likalydande med rubriken till 4 kap. i kommissionens förslag den 24 februari 1936.

18 §.

Förevarande paragraf är likalydande med 18 § i förslaget den 24 februari 1936.

21 a §.

Första stycket överensstämmer med 21 a § i förslaget den 24 februari 1936.

Beträffande bestämmelsen i andra stycket, enligt vilken Kungl. Maj:t i visst fall äger helt eller delvis förbjuda rätt till bete å skog, som avsatts till skydd mot flygsandsfält, hänvisas till den allmänna motiveringen.

25 §.

1 mom. För att trygga efterlevnaden av bestämmelserna i 21 a § första stycket, i vad dessa handla om avverkning å skyddsskog, torde den, som företager sådan avverkning i uppenbar strid mot dessa bestämmelser eller i strid mot föreskrift, som meddelats enligt samma bestämmelser, böra drabbas av ansvar. Ett stadgande härom har införts i första stycket av detta moment.

Straffet för de förseelser, som omförmälas i första stycket, har enligt styc-kets nuvarande lydelse bestämts till böter från och med tjugufem till och med femtusen kronor. Jämlikt särskilda böteslagen den 24 september 1931 har emellertid nämnda bötesatts numera upphört att äga tillämpning och skola böterna för ifrågavarande förseelser ådömas i dagsböter. I förslaget har lagrummet avfattats i överensstämmelse med vad sålunda gäller.

2 mom. För upprätthållande av betesförbud, som meddelats enligt 21 a § andra stycket, torde överträdelse av sådant förbud böra beläggas med straff. I anslutning till den ansvarspåföljd, som stadgats i 59 § lagen om ägofred för brytande av där avsett betesförbud, torde straffet för överträdelse, som nyss sagts, böra fastställas till dagsböter för uppsåtlig förseelse samt till böter från och med fem till och med femtio kronor för förseelse, som sker av oaktsamhet.

3 mom. I förevarande moment har upptagits bestämmelsen i 25 § 2 mom. skogsvårdslagen med den ändrade avfattning, som föranledes därav, att enligt särskilda böteslagen den i sistnämnda moment angivna bötesatsen upphört att äga tillämpning samt att böterna för förseelse, som där avses, i stället skola ådömas i dagsböter.

4 mom. Detta moment är likalydande med 25 § 3 mom. skogsvårdslagen.

30 § 1 mom.

Den i 30 § 1 mom. första stycket skogsvårdslagen medgivna rätten att anföra besvär över vissa av skogsvårdsstyrelse meddelade slutliga beslut har i förslaget utsträcktts att avse även dylika beslut, som meddelas i ärende, varom i 21 a § förmäles.

Övergångsbestämmelser.

Bestämmelserna om skyddsskogar i den föreslagna nya lagen böra tydligen förlänas tillämpning å de skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, som äro av skyddsskogsnatur, samtidigt som lagen träder i kraft. Detta förutsätter, att förordnande härom meddelas före nyssnämnda tidpunkt. För beredande av erforderligt rådrum för utfärdande av sådant förordnande synes den nya lagen ej böra träda i kraft förrän den 1 januari året efter det, då lagen promulgerats.

Såsom förut framhållits, hava bestämmelser angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län meddelats genom Kungl. Maj:ts brev den 4 december 1821, den 2 maj 1826, den 16 juni 1847, den 30 november 1848, den 27 juli 1860 och den 6 mars 1863 samt Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelser den 31 december 1861 och den 18 maj 1863. I vad dessa bestämmelser upptaga föreskrifter angående vården av skogen å fälten samt förbud mot betning å dessa ersättas de genom den nya lagen samt förordningen angående förvaltningen av städernas skogar. Vad angår övriga i nämnda brev och kungörelser upptagna bestämmelser torde, såsom i det föregående framhållits, stadgandena angående skyldighet att till hindrande av flygsand hålla ifrågavarande fält inhägnade samt förbuden mot utövande av jakt, höstnad eller torvskärning eller mot uppläggande av tång numera få anses obehövlige och sålunda böra upphävas. Enahanda är förhållandet med de i breven och kungörelserna meddelade bestämmelserna angående flygsandsfältens uppmätning, anställande av planteringsvaktare för utövande av tillsyn å fälten samt förvaltningen av fälten i övrigt. Såsom förut framhållits, hava genom lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter utförliga och ändamålsenliga bestämmelser meddelats om förvaltningen av dylika samfälligheter. På grund av stadgandet i 16 § nämnda lag äga bestämmelserna i denna redan nu tillämpning å de flygsandsfält, som utgöras av bysamfälligheter, i den mån detta är förenligt med föreskrifterna i oförmälda brev och kungörelser. Ett upphävande av dessa föreskrifter kommer sålunda att medföra, att bestämmelserna i 1921 års lag utan vidare bliva i

sin helhet tillämpliga å berörda flygsandsfält. Vad särskilt angår den nu stadgade skyldigheten för delägarna i vissa flygsandsfält att anställa planteringsvaktare må framhållas, att vid inordnande av skogarna å fälten under skogsvårdslagen eller förordningen angående förvaltningen av städernas skogar den uppgift, som tillkommer planteringsvaktarna, lämpligen kan övertagas av vederbörande skogsvårdsmyndighets personal. Jämväl övriga bestämmelser i förenämnda brev och kungörelser angående städer och enskilda tillhöriga fält torde såsom obehöfliga nu kunna upphävas.

I fråga om ett fält, Tönnersa flygsandsfält, lära dock med hänsyn till de särskilda förhållanden, som råda med avseende å detta fält, ifrågavarande bestämmelser böra delvis fortfarande tillämpas under viss övergångstid. I detta avseende må följande framhållas. Tönnersa flygsandsfält undergick under åren 1908—1915 laga skifte, varå fastställelse meddelades den 29 december 1915. Sedan vid skiftesförrättningen ägor utlagts för 44 särskilda hemmansdelar, uppkom fråga om ståndskogslikvid, därvid vederbörande kronoombud hävdade, att med hänsyn till de angående fältet gällande bestämmelser laga skiftet kunde avse endast marken och icke jämväl den därå växande skogen. Förrättningsmännen prövade enligt utlåtande den 30 december 1910 skäligt bestämma, att, då av den gemensamma ståndskogen tydligtvis icke alla ägotter erhållit sin andel och då de skäl, som anförts mot skogslikvid, icke vore av beskaffenhet att något avseende därpå kunnat fästas, skogslikvid å all mark skulle verkställas efter det skiftet i övrigt blivit fastställt. Sedan besvär över förrättningen anförts med yrkande, att bestämmelsen om ståndskogslikvid måtte upphävas, förklarade Kungl. Maj:t i utslag den 17 mars 1915, att, då jämlikt stadgande i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar de rörande flygsandsfälten i Hallands län gällande bestämmelser skulle lända till efterrättelse, till dess annorlunda bleve av Kungl. Maj:t förordnat, och ändring i de beträffande Tönnersa flygsandsfält givna bestämmelser icke blivit gjorda samt sistberörda bestämmelser måste anses innefatta hinder mot verkställande av ståndskogslikvid, sådan likvid för det dåvarande icke skulle äga rum, dock att, för den händelse antingen ägarna skulle erhålla fri dispositionsrätt till Tönnersa flygsandsfält eller någon del därav eller ock ändrade föreskrifter i avseende å fältets begagnande eljest skulle meddelas, det skulle vara delägare obetaget att utverka den förrättning för verkställande av ståndskogslikvid, vartill förhållandena kunde föränleda. I enlighet med Kungl. Maj:ts berörda utslag har skogen å Tönnersa flygsandsfält jämväl efter laga skiftet förvaltats för delägarnas i fältet gemensamma räkning i överensstämmelse med de föreskrifter, som härutinnan meddelats i Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Hallands län allmänna kungörelse den 31 december 1861 samt en mellan delägarna träffad, av nämnda befallningshavande den 17 augusti 1863 fastställd överenskommelse. Den gemensamma förvaltning, som sålunda äger rum med avseende å skogen å sagda fält, torde — även efter det ifrågavarande bestämmelser angående fältet i övrigt upphört att gälla — böra fortfara, intill dess förrättning för verkställande av ståndskogslikvid mellan delägarna i laga ordning verkställts.

Vad angår de flygsandsfält, som tillhöra städerna Halmstad, Varberg och Falkenberg, torde vid inordnande av skogarna å dessa fält under 1903 års förordning angående förvaltningen av städernas skogar några särskilda övergångsbestämmelser ej erfordras. Däremot påkallas vid nya lagens tillämpning å skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län vissa övergångsbestämmelser. Dessa torde böra avfattas i överensstämmelse med de övergångsbestämmelser, som upptagits i kommissionens förslag den 24 februari 1936 rörande nya lagens tillämpning å skogar under 1903 års skyddsskogs lag.

I enlighet med nu angivna grunder hava övergångsbestämmelserna i förevarande förslag angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län utarbetats. I förslaget hava därjämte införts de övergångsbestämmelser, som upptagits i kommissionens förslag den 24 februari 1936.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § 10 lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

I 1 § punkt 10 lagen den 12 maj 1917 om expropriation stadgas, att fastighet, som tillhör annan än kronan, må tagas i anspråk genom expropriation, om Kungl. Maj:t prövar det nödigt för kronans övertagande av flygsandsfält, varom ägaren försummat att taga föreskriven vård. Såsom framgår av stadgandets avfattning, har detsamma avseende allenast å flygsandsfält, rörande vilkas vård särskilda föreskrifter äro gällande. Dylika föreskrifter finnas numera allenast i fråga om städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, och berörda stadgande torde därför äga tillämpning allenast å nämnda fält. Då såsom förutsättning för att dylikt flygsandsfält må tagas i anspråk genom expropriation enligt nämnda stadgande gäller, att ägaren försummat att taga *föreskriven* vård om fältet, läser ett genomförande av kommissionens i det föregående framställda förslag, enligt vilka nuvarande föreskrifter angående vård av berörda flygsandsfält i Hallands län skola upphävas samt skogarna å fälten inordnas under skogsvårdslagen eller förordningen angående förvaltningen av städernas skogar, få till följd, att tillämpligheten av nämnda stadgande i expropriationslagen kommer att avsevärt begränsas eller eventuellt helt upphöra.

Enligt kommissionens mening bör emellertid även efter upphävandet av ifrågavarande föreskrifter angående städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län möjlighet förefinnas för Kungl. Maj:t att i vissa fall förordna om expropriation av dylikt fält. Det synes ej tillrådligt, att det allmänna avhänder sig eller i mera avsevärd mån begränsar den möjlighet att

ingripa till förhindrande av ödeläggelse genom flygsand, som omförmälda stadgande i expropriationslagen nu erbjuder. En följd av de särskilda flygsandsbestämmelsernas upphävande är emellertid, att ett dylikt ingripande från det allmännas sida måste bindas vid annan förutsättning än den i berörda stadgande angivna. För att förläna erforderlig effektivitet åt den nu ifrågasatta rätten att förordna om expropriation av flygsandsfält torde såsom villkor därför böra stadgas, att ägaren försummat taga sådan vård om fältet, att fara för sandflykt förebygges.

Därest Kungl. Maj:t tillerkännes befogenhet att under nyssangivna förutsättning förordna om expropriation av städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län, synes en liknande befogenhet böra medgivas även beträffande andra flygsandsfält i riket, som ej tillhöra kronan. Tydligt är, att vid tillämpningen av en dylik expropriationsrätt hänsyn ej skall tagas därtill, huruvida visst område vid jorddelning eller eljest avsatts såsom flygsandsfält, utan till den faktiska förekomsten av flygsand och faran för ödeläggelse genom sandflykt.

I enlighet med nu angivna grunder har kommissionen utarbetat förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § 10 i lagen om expropriation.

Utredning rörande behovet av medel för handhavande av den föreslagna lagstiftningen.

I överensstämmelse med de av föredragande departementschefen med avseende å kommissionens uppdrag i dennes anförande till statsrådsprotokollet den 20 juni 1935 lämnade direktiv har kommissionen till övervägande upptagit frågan, huruvida en ökning av anslagen till skogsvårdsstyrelsen i Hallands län blir erforderlig i anledning av kommissionens förslag om överflyttande av tillsynen över skogar å enskilda tillhöriga flygsandsfält till skogsvårdsstyrelsens verksamhetsområde.

Skogsvårdsstyrelsen har i yttrande till kommissionen den 15 juni 1936 uppgivit, att den ökning i styrelsens kostnader, som en överflyttning av skogarna å flygsandsfälten till styrelsens verksamhetsområde skulle medföra, av styrelsen approximativt beräknats till högst 500 kronor årligen. Styrelsen har i yttrande härom anfört följande:

Vid den beräkning av kostnaderna, som styrelsen uppgjort, hade förutsatts, att endast de större fälten vid havet skulle ställas under strängare bestämmelser än den allmänna skogslagens. Genom de nya lagbestämmelserna skulle alltså tillföras under styrelsen tvenne kategorier skogar: flygsandsskogar under allmän skogslag och skogar under särskilda bestämmelser. Det förra slaget skogar vore av mindre om-

fattning och torde ej medföra nämnvärt ökad arbetsbörda och således upptoges ej några merkostnader för tillsyn över dem.

Styrelsen saknade visserligen erfarenhet om arten och omfattningen av de arbeten, de större flygsandsfälten komme att medföra, men styrelsen ansåge, att de huvudsakliga arbetsuppgifterna skulle bestå i stämplingar av skog och resor dels för handläggning av ärenden rörande bebyggelse samt dels för uppsikten i övrigt. Styrelsen ansåge, att extra arbetskraft behövde icke anlitas, utan att ifrågavarande arbetsuppgifter kunde bestridas av den ordinarie personalen, samt att flygsandsfälten borde påföras behörig del av löner och direkta kostnader för stämplingar och resor för uppsikten.

Efter dessa grunder beräknades styrelsens merutgifter approximativt till högst 500 kronor årligen.

På sätt i det föregående anförts har kommissionen förutsatt, att vid genomförande av kommissionens förslag vissa av skogarna å de enskilda tillhöriga flygsandsfälten komma att införas under skogsvårdslagens allmänna bestämmelser. Något särskilt anslag till skogsvårdsstyrelsen i anledning av dess övertagande av tillsynen över dessa skogar torde, såsom styrelsen framhållit, icke bliva erforderligt med hänsyn till att därigenom icke torde komma att förorsakas styrelsen någon nämnvärd ökning av dess arbetsbörda.

Övertagandet av tillsynen över de skogar å berörda fält, vilka såsom en följd av kommissionens förslag komma att avsättas såsom skyddsskogar, lärer emellertid, på sätt styrelsen påpekat, komma att förorsaka viss ökning i styrelsens administrationskostnader. För dessa merkostnader anser kommissionen styrelsen böra erhålla ersättning av statsmedel. Storleken av berörda merkostnader låter sig dock näppeligen mera exakt bestämmas förrän omfattningen av de skogar, vilka skola behandlas såsom skyddsskogar, bestämts. Med hänsyn härtill och då ifrågavarande merkostnader under alla förhållanden bliva så ringa, att desamma utan olägenhet kunna förskottas av skogsvårdsstyrelsen, anser kommissionen, att några särskilda medel för ifrågavarande ändamål icke för närvarande böra anvisas utan att frågan här om bör anstå, intill dess närmare kännedom vunnits rörande storleken av här avsedda merkostnader.

Ett genomförande av det av kommissionen framlagda förslaget om ändring i skogsvårdslagen kommer att medföra, att domänverkets befattning med skogarna å de enskilda tillhöriga flygsandsfälten upphör. Med hänsyn till den begränsade uppgift, som tillkommit domänverket med avseende å nämnda skogar, torde någon indragning av personal vid domänverket med anledning av berörda ändring i dess verksamhet enligt kommissionens mening icke kunna ifrågakomma. I skrivelse till kommissionen den 28 maj 1936 har domänstyrelsen uttalat samma uppfattning.

Kommissionen.

BILAGOR

WILSON

Bilaga I.

Protokoll, hållet vid skogslagkommissionens besiktning av vissa flygsandsfält i Hallands län under tiden 15—22 maj 1936.

Med ledning av en av överlantmätaren Olof Nilsson upprättad beskrivning över belägenheten och arealen av städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län samt dessa fälts fördelning å olika ägoslag, vilken beskrivning fogats såsom bilaga vid detta protokoll¹, förrättade kommissionen nedannämnda dagar besiktning av vissa av nämnda fält. Besiktningen, som åsyftade att bereda kommissionen en allmän översikt av ifrågavarande fälts vegetation och markbetäckning samt beskaffenhet i övrigt, företogs på det sätt, att kommissionen å lämpliga ställen passerade genom de särskilda fälten och därvid gjorde iakttagelser angående nyssangivna förhållanden. I besiktningen deltog förutom kommissionens medlemmar länsjägmästaren i Hallands län friherre G. A. Pfeiff samt, i fråga om Halmstads stads flygsandsfält vid Tylösand, landshövdingen i länet G. H. Kjellman.

Den 15 maj.

Ränneslövs flygsandsfält i Ränneslövs socken. Fältet befanns fullständigt bundet. Markbetäckningen utgjordes huvudsakligen av sandväxter. Å en stor del av fältet förefanns björk med inslag av bergtall och gran. Å ett område om några tunnland hade planterats tall och gran, som visade god växtlighet. Enligt uppgift av länsjägmästaren hade år 1926 ett trakthygge upptagits på ett område om 0,8 hektar. Å detta område hade sedermera planterats björk, som befanns i god växt. Skogen å fältet var enligt kommissionens mening icke att hänföra till svärföryngrad skog. Å fältet förekom, såvitt kommissionen kunde finna, ej betning. Fältet var icke inhägnat. Å fältet hade uppförts ett skolhus jämte några andra byggnader. Någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Edenberga flygsandsfält i Ränneslövs socken. Kommissionen besiktigade först den del av flygsandsfältet, som å den ekonomiska kartan över Hallands län betecknats Östra furet. Vid kommissionens besiktning av denna del av fältet iaktogs följande. Marken var väl täckt med ris, mossa och ljung. Skogen, som huvudsakligen utgjordes av tall med inslag av björk, företedde delvis god växtlighet och slutenhet. Å vissa ställen var skogen dock gles. Å torra platser förekom bergtall. Skogen, vars ålder uppskattades till 60 å 70 år, syntes hava tillkommit genom kultur.

Länsjägmästaren upplyste, att å ifrågavarande del av fältet år 1934 utstämplats skog på ett område om 10 tunnland.

Vid besiktningen av andra delen av ifrågavarande flygsandsfält, å förenämnda karta benämnt Västra furet, iaktogs, att marken var fullständigt bunden. Marktäcket utgjordes till övervägande del av lav och ris. Denna del av fältet var bevuxen med yngre tall- och björkbestånd, vilka åtminstone delvis uppkommit genom kultur. Kommissionen ansåg det ej uteslutet, att ett större kalhygge skulle kunna medföra åtminstone fläckvis uppbrott av flygsanden.

Kommissionen fann skogen å ifrågavarande fält, i likhet med den å Ränneslövs flygsandsfält, icke vara svärföryngrad.

¹ Denna beskrivning, som är likalydande med den i betänkandet sid. 33—58 införda beskrivningen har här uteslutits.

Gropemöllans flygsandsfält i Östra Karups socken. Fältet bestod huvudsakligen av en större sanddriva, betäckt med gräs och bevuxen med enstaka träd. Å fältet förekom bebyggelse. Kommissionen ansåg, att någon fara för sandflykt icke förefanns.

Eskilstorps och Hemmeslövs flygsandsfält i Östra Karups socken.

Vid kommissionens besiktning av detta fält inställde sig hemmansägarna Carl Bengtsson och Anton Nilsson i Eskilstorp. Dessa, vilka voro delägare i fältet, upp-gåvo i huvudsak följande. Från fältet hade genom avstyckning avskilt ett område, motsvarande ungefär halva fältet, å vilket anlagns Hemmeslövs havsbad. Denna del av fältet förvaltades enligt bestämmelserna i bysamfällighetslagen. Återstoden av fältet förvaltades för Eskilstorps och Hemmeslövs byar av en kommitté utsedd å bystämma. Av kommittén voro Bengtsson och Nilsson medlemmar. Kommittén ombesörjde avverkningarna å fältet, vilka verkställdes efter tillstånd av länsstyrelsen och utsyning eller anvisning av jägmästaren i Hallands revir. Enligt delägarnas uppdrag handhades numera bevakningen av fältet — efter den senaste skogvaktarens avgång för några år sedan — av kronojägaren i Vallänsens bevakningsområde. Inkomsterna från fältet fördelades efter oförmedlat mantal. Fältet vore skogbevuxet med undantag för ett bälte utefter stranden. Stängsel finnes icke kring fältet. Höstnad eller torvtäkt ägde icke rum å detta. Med tillstånd av länsstyrelsen idkades däremot jakt. Såvitt Bengtsson och Nilsson hade sig bekant förekomme icke betning å fältet annat än å den del, som utgjordes av gamla skogvaktartorpet. Detta bestode huvudsakligen av odlad mark. Betning å torpets ågor ägde dock endast rum med tjuerade kreatur. Torpet utarrenderades numera till den förre skogvaktarens son. Enligt arrendekontraktet ålåge denne att utöva viss uppsikt över att åverkan icke förekomme å fältet. Bengtsson och Nilsson ansåge det lämpligt, att fältet inordnades under allmänna skogsvårdslagens bestämmelser.

Vid kommissionens besiktning av fältet iaktogs, att detsamma var skogbevuxet med undantag för ett bälte närmast stranden. Skogen bestod till övervägande del av olikåldrig tall- och granskog med inslag av lövskog. Skogen syntes huvudsakligen hava tillkommit genom kultur. Å vissa områden hade kalhyggen företagits. Å dessa hade emellertid infunnit sig god återväxt av björk. Enligt kommissionens mening var skogen å fältet lättföryngrad. Utefter stranden fanns ett skoglöst bälte, som var väl bundet med sandväxter. Till större delen av sin längd var berörda bälte av ungefär 50 meters bredd. Norra delen av bältet var dock väsentligt bredare. Enligt vad Bengtsson och Nilsson upp-gåvo torde nämnda del av skogvaktartorpets innehavare tidigare hava använts till färbete. Å det område, som avstyckats till Hemmeslövs havsbad, förekom bebyggelse i icke ringa omfattning. Därest tomtorna sköttes väl, ansåg kommissionen bebyggelsen icke kunna medföra någon fara för uppbrott av flygsanden. Under passerandet över fältet iakttog kommissionen icke några spår av sandflykt.

Skummeslövs flygsandsfält i Skummeslövs socken. Vid besiktning av detta fält iaktogs, att utefter stranden fanns ett brett bälte skoglös mark med god marktäckning av gräs. Innanför detta område från stranden räknat fanns skog, vilken närmast stranden var gles, låg och krokvuxen. Skogen längre inåt landet var där- emot av en vackrare typ med god växtlighet och bättre slutenhet. Skogen, vars ålder uppskattades till 40 å 50 år, syntes huvudsakligen hava tillkommit genom kultur. I skogen iakttogos dyner, vilka i huvudsak voro väl bundna. Å vissa av dem hade uppförts villor, vilkas tomter behandlats på ett tillfredsställande sätt. Å ett mindre område i närheten av stranden fanns obetäckt sand. Någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Även å detta fält förekom en ganska omfattande bebyggelse. Överlantmätaren Nilsson uppgav, att förslag till utomplansbestämmelser jämte byggnadsordning samt avstyckningsplan för vissa delar av fältet vore under utarbetande.

Den 16 maj.

Västra Mellby flygsandsfält i Laholms socken. Kommissionen besiktigade till en början norra delen av fältet, vilken del å den ekonomiska kartan över Hallands län, kartbladet Laholm, betecknats med 1. Vid besiktningen var tillstådes hemmansägaren Edgar Jönsson i Västra Mellby nr 1 såsom ägare av $\frac{6}{14}$ av nämnda del. Jönsson upplyste, att han jämte ytterligare två personer vore ägare till ifrågavarandelen av fältet. Skogen å detta brukades gemensamt. Utgifter och inkomster från fältet fördelades efter mantal. Såsom skogligt biträde hade delägarna under senare år anlitat kronojägaren. Avverkning av skog skedde efter tillstånd av länsstyrelsen. Sedan sådant tillstånd meddelats, lämnade jägmästaren anvisning å den mängd virke, som finge tagas, samt de områden, varest avverkningen finge ske. Utstämpling verkställdes sedermera av kronojägaren. — Stängsel funnes icke kring fältet. Beting ägde icke rum. Jönsson idkade själv jakt å fältet. Huruvida han erhållit tillstånd därtill av länsstyrelsen, kunde han icke erinra sig.

Vid besiktning av denna del av fältet iaktogs en större obetäckt sanddriva, vilken upptog ett område om ca $\frac{1}{2}$ tunnland. Enligt uppgift förekom understundom sanddrift från denna driva. Drivan hade lagt sig kring ett flertal träd, så att endast trädens kronor stucko upp ur sanden. Ett stycke väster om denna driva iaktogs ytterligare en hög driva med blottad sand. Denna driva omfattade dock endast en yta av några 100 kvadratmeter. Såvitt kommissionen kunde finna var fältet i övrigt skogbevuxet. Skogen bestod huvudsakligen av tall blandad med gran och björk. Skogens ålder uppskattades till omkring 50 år. Å ett mindre område om cirka 4 tunnland iaktogs, att skogen bestod till övervägande del av lövskog. Markbetäckningen utgjordes i tallskogen av ett relativt tunnt moss- och lavtäckte, under det att å nyss nämnda med lövskog bevuxna område marktäcktet bestod av ris, gräs och mossa.

Härefter övergick kommissionen till besiktning av södra delen av ifrågavarande flygsandsfält. Härvid närvaro hemmansägaren Herbert Svensson för Edvin Svenssons dödsbo såsom ägare av $\frac{7}{14}$ av den å Västra Mellby 2²³ belöpande andelen av fältet ävensom hemmansägarna Birger Persson i Åmot nr 1 och Anton Svensson i Åmot nr 2. Persson uppgav, att han innehade en karta över Mellby by från 1750-talet. Såvitt kartan utvisade skulle vid tiden för dess tillkomst flygsand icke hava funnits inom Västra Mellby. Persson vore av den uppfattning, att ifrågavarande flygsandsfält bildats under åren 1750—1807. Persson hade hört berättas, att flygsandens härjningar varit mycket häftiga. Vid ett tillfälle hade en gård i Västra Mellby på en natt blivit helt översandad, så att folket på morgonen måst rädda sig ut genom taket. Persson, som vore född 1876, kunde icke minnas annat än att flygsandsfältet varit skogbevuxet. Hans far hade emellertid berättat för honom, att han erinrade sig den tid, då fältet varit skoglöst.

Edvin Svensson upplyste, att vid grävningar i en sanddriva vid Västra Mellby påträffats lämningar av sandgården av ek. Svensson uppgav vidare på tillfrågan, att dödsboet utarrenderat sin jakträtt å flygsandsfältet. Huruvida tillstånd att jaga å fältet erhållits, visste Svensson icke.

Vid besiktning av den södra delen av fältet befanns denna del helt skogbevuxen. Skogen, som var något luckig men av god växtlighet och med god stamform, bestod av tall med inslag av gran och björk. Självföryngring huvudsakligen av björk iaktogs. Markbetäckningen bestod till övervägande del av mossa och ljung samt något lav. Denna del av fältet var fullständigt bunden och någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Tönnersa flygsandsfält i Eldsberga socken. Vid besiktningen av detta fält inställde sig hemmansägarna Johan E. Persson, Henning Andreasson och Vilhelm Nilsson, den förstnämnde i egenskap av ordförande och de senare såsom medlemmar i den s. k. planteringskommittén, vilken handhade flygsandsfältets förvaltning för del-

ägarnas räkning. Därjämte tillstädeskommo förre riksdagsmannen Carl Larsson samt hemmansägarna Janne Larsson och Johan Larsson, alla i Tönnersa, såsom delägare i fältet.

Persson upplyste, att, ehuru fältet vore skiftat, skogen därå brukades av ägarna gemensamt. Inkomster och utgifter fördelades mellan ägarna efter oförmedlat mantal. För skogens bevakning funnes anställd en planteringsvaktare enligt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts befallningshavandes kungörelse den 31 december 1861. Planteringsvaktaren vore emellertid numera gammal och sjuklig. Avverkning skedde efter tillstånd av länsstyrelsen och anvisning av jägmästaren i reviret. Vid utstämplingen biträdde planteringsvaktaren.

Persson, Andreasson och Nilsson ansågo lämpligast, att länsstyrelsen bibehölles såsom tillsynsmyndighet för fältet. Carl Larsson, Janne Larsson och Johan Larsson förklarade sig däremot icke hava något att erinra mot att fältet lades in under skogsvårdslagens bestämmelser. Samtliga närvarande delägare ansågo önskvärt, att skogen å fältet bibehölles under gemensamt bruk.

Enligt uppgift av en av delägarna ägde betning rum å ett område söder om Genevadsån å Tönnersa 10².

Kommissionen besiktigade härefter till en början den östra delen av fältet från skogvaktarebostället räknat. Härvid iaktogs, att denna del av fältet var väl bunden och bevuxen med tallskog med inblandning av björk och gran. Skogen, vars ålder uppskattades till högst 70 å 80 år, var åtminstone delvis av god växtlighet. Markbetäckningen utgjordes till övervägande del av ris och mossa. Vid passerandet genom denna del av fältet iakttogos vissa områden, som voro sankta.

Å västra delen av ifrågavarande fält befunnos skogen och markbetäckningen vara av i huvudsak samma beskaffenhet som å den östra delen, dock förekom å förstnämnda del något mera björkinblandning i skogen. Marken befanns därjämte å vissa områden å denna del av fältet ännu sankare än å den östra delen. Å den del av fältet, som låg utefter stranden, funnos dyner täckta med sandrör (sandhavre). Enligt uppgift av de närvarande delägarna förekom här vid stark blåst sandflykt från det mellan dynerna och havet belägna området. Sanden hejdades emellertid av dynerna. Till följd härav ökades dessas volym mot havet och nya dyner uppstodo så småningom utefter stranden. Närmast innanför dynerna fanns ett område, bevuxet med buskvegetation av vide och björk, samt innanför detta område ett bälte, bevuxet med ett tätt bestånd av planterad bergtall. Någon fara för flygsandens utbredning ansågs ej vara för handen.

Kommissionen besiktigade härefter Tönnersa inågflygsandsfält. Detta var bevuxet med tall och björk. Markbetäckningen utgjordes huvudsakligen av gräs och starr. Någon fara för uppbrott av sanden syntes kommissionen ej föreligga. Enligt uppgift av närvarande delägare ägde betning med tjudrade kreatur å denna del av fältet rum på ett område om 1 1/2 tunnland inom Tönnersa 3⁴. Tillstånd till höstnad hade lämnats av länsstyrelsen.

Tjärby och Kärragårds flygsandsfält i Tjärby socken.

Under besiktningen av Tjärby flygsandsfält tillstädeskommo Herbert Andersson och Lars Johansson i Tjärby, den förstnämnde i egenskap av ordförande och den senare såsom ledamot i den kommitté, som omhänderhade skötseln av flygsandsfältet. Andersson upplyste, att kommittén utsågs av delägarna i fältet efter oförmedlat mantal för ett år i sänder. Någon instruktion för kommittén funnes icke. Bevakningen av fältet sköttes av samme planteringsvaktare, som omhänderhade bevakningen av Tönnersa flygsandsfält. Andersson uppgav vidare, att några stängsel icke funnes kring fältet. Betning eller höstnad förekomme icke, varemot jakt idkades med tillstånd av länsstyrelsen.

Vid besiktningen av ifrågavarande fält iaktogs i närheten av gränsen till Tönnersa flygsandsfält ett flertal betydande sanddrivor, av vilka de flesta voro täckta med mossor, lav och ris samt bevuxna med skog. En del drivor företedde dock

blottad sand. I en driva hade upptagits ett sandtag på cirka $\frac{1}{2}$ tunnlands yta. Enligt uppgift av närvarande delägare förekom emellertid icke sandflykt från drivorna. Sanden rubbades knappast märkbart. Fältet befanns i huvudsak bevuxet med tallskog blandad med björk och gran. Skogen var av likartad beskaffenhet som skogen å Tönnersafältet. Ett område om cirka två tunnland hade kalhuggits och därefter planterats med tall. Andersson uppgav, att anledningen till kalhuggningen varit, att man önskat få upp bättre skog på platsen än den som förut funnits där. På ett område bredvid nämnda kalhygge hade år 1913 upptagits ett annat sådant. Å detta hade god återväxt infunnit sig. Ehuru kalavverkningen icke ansågs medföra risk för uppbrott av sanden, fann dock kommissionen densamma olämplig.

Vid besiktningen av Kärrgårds flygsandsfält inställde sig delägaren i fältet hemmansägaren Hjalmar Viebke. Denne upplyste, att delägarna i fältet endast vore tre och att dessa gemensamt handhade fältets skötsel. Bevakningen av fältet handhades av planteringsvaktaren å Tönnersa och Tjärby flygsandsfält. Några öppna sanddrivor funnos ej å fältet, som ej var inhägnat. Varken betning eller höstnad förekomme. Jakt bedreves däremot med tillstånd av länsstyrelsen. Viebke hade icke något att erinra mot att fältet hänfördes under skogsvårdslagens bestämmelser.

Vid passerandet över fältet iaktogs, att detsamma var bevuxet huvudsakligen med tall- och björkskog. Markbetäckningen utgjordes av mossa, ljung, lingonris och gräs. Marken föreföll att delvis vara av god bonitet. Någon fara för sandflykt förefanns icke.

Gullbranna flygsandsfält i Eldsberga socken. Det område av flygsandsfältet, som låg närmast havet, bestod av en smal remsa förhållandevis låga dyner täckta med sandrör och strandråg. Innanför dynerna vidtog ett bälte bevuxet med bergtall. Där innanför funnos områden bevuxna med björkskog med inblandning av tall. Såvitt iakttagas kunde förekom icke betning å fältet. Något stängsel å eller kring fältet förefanns icke. Någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Den 18 maj.

Halmstads stads flygsandsfält vid Tylösand i Söndrums socken. Vid besiktningen av detta fält ävensom av Halmstads stads övriga flygsandsfält närvaro såsom representanter för staden drättselkammarens ordförande överläroren E. R. Andersson samt stadsombudsmannen B. Rydell.

Å vissa skogbevuxna delar av nu ifrågavarande flygsandsfält pågick arbete med anläggande av en golfbana. Beträffande golfbanan upplystes följande. Banan anlades för Halmstads stads räkning genom arbetslöshetskommissionens försorg såsom statligt ungdomsreservarbete med bidrag av medel från staden och Tylösands golförening u. p. a. Sedan banan blivit färdig, skulle densamma på 20 år utarrenderas till golföreningen, i vars styrelse staden skulle vara berättigad insätta en ledamot och en suppleant. För banan, vilken skulle omfatta 18 utslagsplatser och anläggas så att den kunde godkännas såsom internationell golfbana, hade tagits i anspråk ett område om cirka 40 hektar. De olika utslagsplatserna, vilka kalhuggits med kvarstående skärmar av träd mellan sig, hade anlagts så att vinden, vilken i dessa trakter mestadels vore västlig, komme att blåsa tvärs över utslagsplatserna och ej längs med desamma. Hittills hade efter kalhuggningen endast tre träd vinfällts i kanten på utslagsplatserna. På de olika utslagsplatserna skulle anläggas gräsmattor och för detta ändamål vore det nödvändigt att på vissa ställen påföra betydande mängder jord. Kostnaden för anläggandet av dessa gräsmattor torde komma att uppgå till omkring 34 000 kronor. Kostnaden för banans anläggande i dess helhet beräknades till omkring 212 000 kronor.

Vid besiktning av vissa av de för golfbanans anläggande kalhuggna områdena

företedde dessa skiftande marktyper. Å vissa ställen var marken täckt med ett tunt lager av ris och lav. Å andra platser fanns icke något marktäckte. Vissa områden utgjordes av kärrmark. För anläggande av golfbanan hade stubbarna av de fällda träden bortbrutits. Av de å vissa ställen kvarliggande stubbarna syntes framgå, att gran och tall på ifrågavarande områden hade kraftiga pårötter, vilket gjorde träden mera motståndskraftiga mot vindens påfrestningar. På ett område av ifrågavarande fält iaktogs en cirka 30 år gammal bränna om ungefär 30 tunnland. Brännan, som numera var delvis skogbevuxen, var plan liksom densamma omgivande marken. Såvitt iakttagas kunde hade skogen kring brännan icke stormfällts.

Enligt kommissionens mening kunde de för golfbanans anläggning verkställda omfattande kalhyggena under vissa förhållanden medföra fara för stormfällning av den mellan dessa hyggen befintliga skogen.

Vid besiktning av flygsandsfältet i övrigt befanns detsamma skogbevuxet fram emot stranden. Skogen, vars ålder uppskattades till i medeltal cirka 50 år, utgjordes till övervägande delen av tall och björk samt närmast stranden av bergtall. Utefter stranden förefunnos två rader med dynor, vilka till större delen voro bevuxna med sandväxter. Invid och å dynorna närmast stranden hade genom stadens försorg uppförts sandgården, bestående av i sanden nedslagna stolpar med däremellan liggande gärdsel. Ett flertal av sandgårderna voro delvis översandade. Enligt uppgift förhindrade sandgårderna på ett effektivt sätt sandflykt. Efter deras tillkomst hade dynorna icke flyttat sig inåt land. Någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Å flygsandsfältet hade under senare tid anlagts badorten Tylösand, som medfört en omfattande bebyggelse. Det upplystes, att för närvarande påginge en livlig upplåtelse av tomter dels från staden tillhörig mark och dels från mark, som av staden upplåtits till Aktiebolaget Tylösands Havsbud för exploatering.

Det Halmstads stad tillhöriga flygsandsfältet Springbacken, beläget inom staden. Till grund för besiktningen av detta fält lades en av lantmätaren A. S. Paulsson år 1855 över fältet upprättad karta. Den del av fältet, som motsvarade det å sagda karta med litt. C betecknade området, var numera taget i anspråk för ett skeppsvarv och vissa andra industriella anläggningar med undantag för det yttersta, mellan Nissaån och havet belägna partiet, där en med sandgräs bevuxen sanddriva ännu fanns kvar. Återstoden av fältet var — med undantag dels av ett mindre område, som planterats med oxel, dels ock av ett större till flygfält avsett parti, som kalhuggits och efter planering och påkörande av jord besåtts med gräs — i huvudsak bevuxet med bestånd av bergtall och tall. Utefter stranden fanns dock ett förhållandevis brett skoglöst bälte, vilket till övervägande delen var bevuxet med sandgräs. På ett par ställen förekom emellertid öppen sand. Enligt uppgift av stadens representanter hade man för avsikt att åtminstone delvis täcka dessa platser med jord. Å norra delen av fältet förekom bebyggelse. Kommissionen ansåg fara för sandflykt från fältet icke föreligga.

Halmstads stads flygsandsfält i det s. k. framskiftet, beläget inom staden. Fältet var till största delen bevuxet med växtlig tall- och granskog. Närmast havet funnos skoglösa dynor, väl bundna av sandväxter.

Trottabergs m. fl. flygsandsfält i Söndrums socken. Under besiktningen tillstadeskommo delägarna i fältet Erik Larsson och Hjalmar Carlsson i Trottaberg. Larsson upplyste, att flygsandsfältet, som vore samfällt, förvaltades för delägarnas räkning av en kommitté om fem personer, vilka valdes å bystämma för fem år. Med skogens skötsel biträdde kronojägaren mot ett årligt arvode av 150 kronor. Avverkningen å fältet ägde rum efter tillstånd av länsstyrelsen. Vid större avverkningar verkställdes utstämpling av kronojägaren, eljest skedde avverkningen efter anvisning. Betning eller höstnad förekomme icke å fältet. Hägnader finnes endast mot inägorna. Planer vore för närvarande å bane att å vissa platser å fältet utarrendera villatomter, vartill tillstånd redan lämnats av länsstyrelsen. Larsson hade intet att erinra

mot att fältet infördes under skogsvårdslagens bestämmelser. Den gällande ordningen för fältets skötsel hade emellertid varit god. Numera torde densamma dock få anses väl sträng.

Vid besiktning av fältet befanns detsamma till övervägande del väl skogbevuxet. Skogen, vars ålder uppskattades till omkring 70 år, utgjordes av tall med inslag av björk och gran. Markbetäckningen bestod huvudsakligen av ris och gräs. Invid havet å sydöstra delen av fältet fanns ett större stenbrott, vilket enligt uppgift arrenderades av ett bolag. Å sydvästra delen av fältet hade bebyggelse börjat komma till stånd.

I samband med detta fält besiktigades även den s. k. Eketånga tångallmanning, som är samfälld för Eketånga m. fl. byar i Söndrums socken. Vid besiktningen iaktogs utefter stranden en rad dyner, vilka i huvudsak voro täckta med sandväxter. Innanför dynerna fanns tallskog. Någon fara för sandflykt i egentlig mening ansågs icke vara för handen.

Under besiktningen av tångallmanningen närvaro hemmansägarna Karl Johansson och Ludvig Nilsson i Eketånga nr 2. Dessa upplyste, att understundom förekomme ännu sandflykt å stranden. Sanden hejdades emellertid av dynerna. Skogen på allmanningen hade, såvitt Johansson och Nilsson kunde minnas, planterats efter år 1900. Johansson och Nilsson betade sina kreatur å allmanningen årligen under fjorton dagar.

Vapnö fideikommiss' flygsandsfält vid Eketånga. Fältet var bevuxet med ett glest bestånd av knotig tall. Marken var väl bunden av gräs. Någon blottad sand kunde icke iakttagas. Fara för uppbrott av flygsand ansågs icke föreligga.

Den 19 maj.

Vapnö fideikommiss' flygsandsfält vid Frösakull i Vapnö socken. Fältet var delvis bevuxet med bergtall och tall. Markbetäckningen utgjordes till övervägande del av ljung och ris. Fältet var i stor utsträckning bebyggt med mindre villor. På åtskilliga ställen hade skogen borthuggits och sanden blottats, tydligen i avsikt att förbereda ytterligare bebyggelse. Vissa mindre områden av fältet befunno sig i föga vårdat skick. Utmed stranden funnos dyner, vilka delvis voro bundna av sandväxter. Vissa dyner voro emellertid icke bundna på dylikt sätt och på åtminstone ett ställe iaktogs, att sanden i någon mån kommit i rörelse genom vindpåverkan. Vidare iaktogs, att på några platser närmast bakom dynerna skogen borthuggits samt stubbarna uppbrutits och bränts. Kommissionen ansåg icke uteslutet, att uppbrott av flygsand i större utsträckning kunde komma att äga rum, därest icke åtgärder vidtoges för bindande av de kala dynerna.

Under besiktningen av fältet tillstadeskom innehavaren av Vapnö fideikommiss godsägaren E. H. Staël von Holstein. Denne upplyste, att han på 15 år upplåtit ett område om cirka 50 hektar av fältet till Aktiebolaget Frösakulls havsbad för exploatering till villatomter. Bolaget upplåte i sin tur enligt medgivande av Staël von Holstein på en tid av 49 år tomter till bebyggelse. Inom en snar framtid torde, enligt vad Staël von Holstein vidare upplyste, byggnadsordning och utomplansbestämmelser komma att fastställas för ifrågaavrande område.

Efter överläggningar med kommissionen rörande erforderliga åtgärder till sandens bindande förklarade Staël von Holstein, att han åtog sig att på den mot havet vettande sidan av alla blottade dyner uppsätta stängsel på samma sätt som skett vid Tylösand samt att i erforderlig utsträckning täcka den lösa sanden med grenar och ris. Arbetet med stängslets uppsättande skulle utföras under de närmaste tre åren med ungefär en tredjedel varje år.

Vapnö fideikommiss' andel av Villshärads flygsandsfält i Söndrums socken. Fältet var till största delen bevuxet med låg bergtall samt något björk. Markbetäck-

ningen utgjordes till övervägande del av ris och ljung. Närmast stranden funnos dyner, vilka voro väl bundna av sandväxter. Å vissa ställen å dynerna växte även bergtall. Å fältet förekom icke någon bebyggelse. Någon fara för sandflykt ansågs icke förefinnas.

Högsereds flygsandsfält vid skolhuset i närheten av Fjälldalen i Harplinge socken. Området, som var fullständigt bundet, var delvis bevuxet med tall och björk. På en mindre del hade tallen nyligen planterats. Markbetäckningen utgjordes av gräs. All fara för uppbrott av flygsand ansågs utesluten.

Högsereds flygsandsfält vid Sandhem. Fältet befanns bevuxet med synnerligen tät och växtlig ungskog av tall med inslag av björk. Skogen, vars ålder uppskattades till cirka 12 år, var icke hänförlig till svårföryngrad skog. Markbetäckningen å fältet utgjordes huvudsakligen av ljung.

Högsereds stora flygsandsfält.

Vid besiktning av detta fält, som omfattar 91 tunnland, tillstädeskommo lägenhetsägaren Karl Jakobsson samt hemmansägarna Gösta Andersson i Fjällaregården, Nils Johansson i Kulla och Karl Holmqvist i Hansagård nr 5 ävensom herr Bertil von Segebaden i Fjälldalen, de fyra sistnämnda såsom delägare i fältet.

Jakobsson uppgav, att han, som tidigare varit planteringsvaktare å fältet, enligt ensittarlagen inlöst det förutvarande planteringsvaktarebostället. Detta omfattade ett område å norra delen av fältet och utgjordes till huvudsakligaste delen av odlad mark.

De närvarande delägarna i fältet upplyste, att ägarna av fältet sammanträdde en gång om året för att fatta erforderliga beslut angående fältets skötsel. Den löpande förvaltningen av detsamma ombesörjdes av en av delägarna, som av de övriga därtill utsågs. Avverkningar å fältet skedde efter tillstånd av länsstyrelsen samt efter anvisning av jägmästaren och utsyning av kronojägaren. Delägarna själva betade icke sina kreatur å fältet. Understundom förekomme däremot betning i mindre omfattning av andras kreatur. Torvtäkt förekomme ej. De närvarande delägarna förklarade sig icke hava något att erinra mot att skogsvårdslagens bestämmelser komme att vinna tillämpning å fältet.

Under besiktningen av fältet befanns, att detsamma var bevuxet delvis med björkskog och delvis med björkblandad tallskog. Tallskogens ålder uppskattades till omkring 80 år. Marken, som var väl bunden, täcktes huvudsakligen av mossa, ris och ljung. Utefter fältets strandparti funnos dyner, vilka voro bundna av sandväxter. Enligt uppgift bortspolades vid svårare stormar delar av dynerna av havet. Skogen, som befanns närmast bakom dynerna, utgjordes av blandad lövskog, björk, rönn, asp och sälg. Någon fara för sandflykt ansågs icke förefinnas.

Harplinge tångallmänning norr om sist omnämnda fält. Allmänningen befanns huvudsakligen bevuxen med ljung och spridda grupper bergtall. Utefter stranden förefunnos dyner, till största delen bundna av sandväxter. Några dyner voro dock ännu oläkta. Enligt uppgift sköttes tångallmänningen på samma sätt som Högsereds stora flygsandsfält. Å nordligaste delen av allmänningen hade ett område på några hektar upplåtits till bete. Kommissionen ansåg icke någon fara förefinnas för sandflykt.

Kulla flygsandsfält i Harplinge socken, beläget öster om Högsereds stora flygsandsfält. Fältet, som skiftats mellan respektive delägare, befanns väl bundet och bevuxet med upp till 80 år gammal tallskog. Såvitt kommissionen kunde iakttaga förekom icke betning å fältet.

Skee och Skoegårds (Skogagårds) flygsandsfält i Harplinge socken. Till den del detta fält ej ingår i Högsereds flygsandsfält och Harplinge tångallmänning befanns detsamma bevuxet med tallskog med inslag av björk. Markbetäckningen utgjordes huvudsakligen av ljung. Några dyner funnos icke på detta fält.

Särdals (Sördals) flygsandsfält vid kusten i Harplinge socken. Fältet, som var skoglöst, hade en markbetäckning huvudsakligen bestående av gräs. Utefter stranden förefunnos låga väl bundna dyner.

Särdals flygsandsfält vid Ljungslätt. Detta fält var bevuxet med tallskog och hade en markbetäckning bestående till största delen av ljung och sandstarr. Någon fara för flygsandens uppbrott ansågs icke förefinnas.

Särdals flygsandsfält vid Slätter. Fältet var väl bevuxet med gran, tall och lövskog. Markbetäckningen utgjordes till övervägande del av ljung och gräs. Öster om vägen kunde iakttagas en mindre väl bunden sanddriva. Någon fara för flygsand ansågs ej vara för handen.

Hulabäcks (Hålabäcks) flygsandsfält i Steninge socken. Fältet, som låg i en stark sluttning delvis å berggrund, befanns i stor utsträckning skogbevuxet. Skogen utgjordes av bergtall och tall samt lövskog, huvudsakligen björk. I nordöstra kanten av fältet fanns på gränsen mot inägorna en hög starkt begränsad dyn, vilken var väl bevuxen med tall och björkskog samt med markbetäckning av till övervägande del sandstarr. Å vissa ställen av fältet förekom bebyggelse. Någon risk för uppbrott av flygsanden torde icke föreligga.

Haverdals flygsandsfält i Harplinge socken. Fältet var till största delen bevuxet med skog av tall med inslag av björk, ek och annan lövskog. Skogen ansågs vara upp till 50 år gammal. Markbetäckningen utgjordes företrädesvis av ljung, ris och sandgräs. Inne på fältet iakttogos väl bundna dyner. Icke heller i fråga om detta fält ansågs någon risk föreligga för uppbrott av flygsand.

Den 20 maj.

Skipås (Skeppås) flygsandsfält i Steninge socken. Marken å fältet var betäckt av ljung och gräs samt något bevuxet med tall och en. Några mindre bundna sanddrivor förefunnos här och var å fältet. Risk för sandflykt ansågs icke förefinnas.

Stensjö säteris flygsandsfält vid Glassvik i Eftra socken företedde samma utseende som Skipås flygsandsfält.

Stensjö säteris flygsandsfält vid Stensjöhamn i Eftra socken. Detta fält, som var skoglöst, hade en markbetäckning av ljung och gräs. Å vissa mindre områden växte enbuskar. Här och var å fältet förekommo mindre sanddrivor. Å en del av dessa hade påkörts halm för sandens bindande.

Eftra flygsandsfält sydväst om skogskiftet till Eftra 3³ i Eftra socken. Vid besiktningen tillstadeskom hemmansägaren Karl Svensson i Eftra nr 5 såsom delägare i fältet.

Svensson uppgav, att efter det fältet år 1918 skiftats bestämmelserna angående avverkning i 1847 års kungl. brev icke vidare efterlevts, utan att var och en ägare av skogen hade fritt avverkat å sin lott. Betning förekomme emellertid icke å fältet och icke heller torvtäkt. Svensson hade icke något att erinra mot att fältet fördes in under skogsvårdslagens bestämmelser.

Vid passerandet genom fältet iaktogs, att detsamma var bevuxet med 50 till 60 år gammal tallskog med inslag av björk. Markbetäckningen bestod huvudsakligen av ljung, mossa och sandstarr. Endast i fältets västra gräns iakttogos några bundna sanddrivor. Någon fara för sandens uppbrott ansågs icke föreligga.

Eftra flygsandsfält inom utmarken till Eftra 2⁹. Detta fält befanns delvis uppodlat. Några enstaka flygsandskullar funnos bevuxna med något björk och i övrigt bundna av ljung och ris. Enligt uppgift hade man underlåtit att uppodla kullarna av fruktan för att sanden då skulle kunna komma i drift. Betning av kreatur förekom å fältet. Enligt kommissionens mening förefanns icke någon fara för sandflykt.

Risarps flygsandsfält i Eftra socken. Vid besiktningen närvaro hemmansägarna Albin Andersson och Birger Andersson i Risarp. Till en början besiktigades den del av fältet, som var belägen vid en bäck inom Risarp 1¹. Denna del av fältet befanns odlad och för närvarande till största delen utlagd till vall. Inom ett mindre om-

råde invid en väg hade anlagts en sparrisodling. Albin Andersson och Birger Andersson uppgåvo, att från denna odling, vilken bestod av lös sand, vid blåst sandflykt ägde rum och att sanden då brukade hoppa sig på vägen och hindra trafiken. Sand måste därför ofta bortforslas från vägen, vilket förorsakade de väghållningsskyldiga kostnader och besvär. Det antecknades, att de väghållningsskyldiga kunde utan större svårighet eller kostnad hindra vägens översandande genom uppförande av lämpligt stängsel utmed vägen.

Härefter besiktigades den del av fältet, som var belägen invid utmarken till Risarp 2⁴. Denna del var i stor utsträckning bevuxen med cirka 70-årig tallskog med inslag av björk. Marken var täckt med lav, ljung och mossa. I västligaste delen av fältet iaktogs en mindre, väl bunden sanddriva.

Albin Andersson och Birger Andersson upplyste, att i likhet med vad som var förhållandet med avverkningen å Eftra flygsandsfält avverkningen å nu ifrågasvarande fält, sedan detsamma år 1918 skiftats, verkställdes fritt utan utsyning.

Dala flygsandsfält i Eftra socken.

Vid besiktningen av detta fält närvar godsägaren A. K. Stenström såsom ägare till fältet.

Stenström upplyste, att utsyning genom länsstyrelsen icke ägt rum å fältet sedan 1908. Stenström hade själv låtit ombesörja erforderliga gallringar i skogen å fältet. Vid större avverkningar hade Stenström emellertid anlitat skogsvårdsstyrelsens tjänstemän för utsyning. Varken betning eller höstnad förekomme å fältet. Stenström hade icke någon erinran mot att fältet ställdes under skogsvårdslagens bestämmelser.

Vid besiktning av fältet befanns detsamma skogbevuxet. Skogen, vars ålder var upp till cirka 100 år, utgjordes till övervägande del av tall, björk och ek. Markbetäckningen bestod av ris, gräs och mossa. Från Dala gård sträckte sig delvis i fältets gräns mot inägora en sanddriva av betydande höjd. Sanddrivan stupade förhållandevis brant mot inägora, under det att den sänkte sig mera långsamt in mot skogen. Skogsmarken å fältet innanför drivan var i huvudsak plan. Drivan, som var väl bunden av ett marktäcke av gräs och ris, var bevuxen med skog av samma beskaffenhet som den övriga delen av fältet. I drivan hade i omedelbar närhet av Dala gård upptagits ett större sandtag. Invid detta hade å drivans nedre del för omkring tre år sedan planterats gran. — På fältet befanns i närheten av Suseån ett område om cirka 10 tunnland, där flygsanden här och var trädde i dagen. Å detta område hade planterats bergtall och tall. För markens förbättring hade å vissa ställen påförts halm. I den mån sanden icke var blottad utgjordes marktäcket å ifrågasvarande område av ljung, lav och något gräs.

Enligt kommissionens mening förefanns icke någon fara för sandflykt inom förevarande flygsandsfält.

Vässlunda flygsandsfält i Eftra socken. Till en början besiktigades den del av fältet, som var belägen invid inägora till Vässlunda by. Här iaktogs en större sanddriva, som var täckt huvudsakligen av gräs och ljung samt bevuxen med tallskog med inslag av ek och björk. Å drivans östra sida hade upptagits ett större sandtag. På vissa ställen stucko endast trädens kronor upp ur drivan, vilket gav vid handen, att denna för icke alltför lång tid sedan varit en vandringsdyn. Någon fara för uppbrott av sanden ansågs nu icke föreligga. Enligt uppgift hade denna del av fältet avsatts såsom samfällighet vid skiftet av Vässlunda by.

Härefter passerade kommissionen genom den del av ifrågasvarande flygsandsfält, som var belägen utmed Suseån. Denna del av fältet, som i huvudsak var plan, befanns bevuxen med tallskog med inslag av björk och gran. Markbetäckningen utgjordes här huvudsakligen av ljung, lav och mossa. På vissa platser förekommo sandstarr, ris och enbuskar. Invid flygsandsfältets sydvästra gräns vid Vässlunda 5⁵ fanns en mindre sanddriva, betäckt med sandgräs. I drivan hade upptagits ett sandtag.

Slutligen besiktigades den del av fältet, som var beläget vid havet och utgjordes av tångallmänning. Å allmänningen funnos utefter stranden spridda dyner väl bundna av sandgräs. Innanför dynerna fanns ett större område plan mark bevuxet med ljung. Å en del av detta område hade för fyra år sedan planterats tall, som nu visade god växtlighet. I övrigt fanns å allmänningen icke någon skog.

Under besiktningen av allmänningen tillstädeskommo hemmansägarna Johan Larsson, August Nilsson och Albin Svensson i Vässlunda, vilka ägde del i Vässlunda flygsandsfält. Dessa uppgåvo, att allmänningen sköttes av Larsson såsom kassör. Efter skiftet av flygsandsfältet hade skog å fältet avverkats utan utsyning. Å allmänningen förekomme betning i mindre utsträckning. De närvarande delägarna förklarade sig ej hava något att erinra mot att skogsvårdslagens bestämmelser gjordes tillämpliga å ifrågakvarande fält.

Den 22 maj.

Lynga och Gullbrandstorps flygsandsfält i Harplinge socken. Fältet var till övervägande delen bevuxet med väl utvecklad tallskog med god stamform. Något inslag av björk förkom även. Markbetäckningen utgjordes av gräs, mossor och ljung. I fältets östra gräns mot inägorna funnos höga dyner, vilka till största delen voro väl bundna och bevuxna med tall och bergtall samt något björk. Fältet i övrigt syntes till större delen plant. Någon fara för sandflykt ansågs ej vara för handen.

Skrea flygsandsfält vid Björket i Skrea socken. Vid besiktning av den del av fältet, som låg norr om landsvägen, befunnos å denna del av fältet åtskilliga låga dyner. Av dessa voro vissa skoglösa, under det att andra voro bevuxna med tall, gran och lövskog. Markbetäckningen bestod huvudsakligen av gräs. Å den del av fältet, som låg söder om landsvägen, iaktogs en större sanddriva om några tunnland, väl bunden av gräs och bevuxen med enstaka björkar och ekar. Å flygsandsfältet förekom, enligt vad iakttagas kunde, betning. Någon risk för uppbrott av flygsand torde icke förefinnas.

Skrea flygsandsfält vid Furulund. Detta fält befanns väl bevuxet med bergtall och tall med inslag av lövskog. Marktäcknet utgjordes av sandväxter och lav.

Skrea flygsandsfält vid Högalund. Detta område, som delvis var bebyggt, var i huvudsak bevuxet med tall och björk. Någon flygsand kunde numera icke iakttagas å området.

Skrea flygsandsfält vid Backen. Detta område befanns delvis uppodlat till betesvall och delvis bevuxet med tallskog med inslag av björk.

Skrea flygsandsfält, bestående av tångallmänning samt vissa spridda flygsandsområden. Tångallmänningen, som var skoglös, var till största delen bevuxen med gräs. Några dyner funnos icke å allmänningen. Vid besiktningen iaktogs, att betning förekom å allmänningen. Innanför allmänningen funnos ett flertal spridda flygsandsområden. Dessa voro numera antingen skogbevuxna eller ock bevuxna med gräs. Någon fara för uppbrott av flygsand ansågs icke förefinnas.

Nabolagets flygsandsfält vid Källstorp i Skrea socken. Detta fält, som omfattar 52 ¹/₂ tunnland, utgjordes huvudsakligen av en större långsträckt sanddriva, som var väl bunden. Å ett par ställen iaktogs dock fläckar med blottad sand. Drivan var skogbevuxen med tall-, gran- och lövskog. Såvitt iakttagas kunde förekom icke betning.

Nabolagets tångtäkt. Utefter stranden förefanns en rad förhållandevis höga dyner, som mot havet voro delvis kala men i övrigt bevuxna med sandgräs. Bakom dynerna hade uppförts ett stort antal badhytter. Tångtäkten utgör numera Falkenberg's badort »Skrea strand». Området innanför dynerna var delvis beväxt med bergtall och tallskog och delvis skoglöst med markbetäckning av gräs. Till någon del var området därjämte uppodlat. Någon fara för sandflykt ansågs icke föreligga.

Nabolagets flygsandsfält omkring järnvägen söder om Falkenberg. Fältet var väl bevuxet huvudsakligen med tallskog i ålder upp till cirka 35 år. Markbetäckningen bestod av mossa, ljung, ris och gräs. Här och var i skogen funnos mindre dyner, vilka voro fullständigt bundna. All fara för uppbrott av sanden ansågs utesluten.

Falkenbergs flygsandsfält inom Falkenbergs stad. Detta fält var till en del bevuxet med skog av al och tall. Skogens ålder uppskattades till cirka 30 år. Fältet i övrigt var, i den mån det ej var bebyggt, gräsbevuxet. Här och var funnos bundna låga dyner. Någon fara för sandflykt syntes icke förefinnas.

Smedjeholmens, Eneskogstorps (Skogstorps) m. fl. flygsandsfält i Stavsinge socken. Fältet bestod av spridda mindre områden bevuxna med växtlig tallskog med inslag av gran. Skogens ålder uppskattades till cirka 30 år. Å områdena funnos väl bundna dyner.

Tvååkers och Ås flygsandsfält i Tvååkers socken. Fältet var till största delen bevuxet med tallskog. Markbetäckningen utgjordes huvudsakligen av ris och ljung. Å fältet funnos väl bundna dyner.

In fidem:

B. Fallenius.

Bilaga II.

Till länsstyrelsen i Hallands län.

Genom skrivelse den 1 maj 1936 har jag erhållit länsstyrelsens uppdrag att verkställa utredning angående vissa flygsandsfält och sedan jag företagit erforderliga besiktningar får jag härmed vördsamt lämna följande redogörelse.

Först får jag då nämna, att min besiktning har icke utförts i den utsträckning, som angives i den handlingarna medföljande förteckningen, enär skogslagskommissionen under sin resa själv besiktigat några däri angivna fält, och dessa äro: Nabolagets, Stensjö säteri, Skrea, Falkenbergs, Smedjeholmens, Skogstorps m. fl., Tvååkers och Ås samt Haverdals, Särdals, Hålabäcks och Skeppås. Övriga flygsandsfält, utom Björnhults och Munkagård, som äro uppodlade för åkerbruk, hava sålunda blivit besiktigade.

Beträffande deras belägenhet och areal hänvisas till en av överlantmätaren O. Nilsson i år upprättad beskrivning över städers och enskildas flygsandsfält i Hallands län.¹

Besiktningens resan företogs i följande ordning:

Den 9 juni.*Snöstorps flygsandsfält.*

Vid havet, Fylleå—Nissan.

Mot åkern i öster växer barrskog av tall och bergtall, i övrigt c:a $\frac{2}{3}$ av arealen kal flygsandsmark, beväxt med ljung, gräs o. d., å vissa ställen äro små sanddrivor öppna utan fara för sanddrift. Dynerna vid havet äro medelhöga och täckta även på västsida med strandråg och sandrör. En mångfald badstugor äro uppförda. En del stranddynor, där badfrekvensen är högt uppdriven, äro föremål för dämpning genom gärdsel. Fara för sandflykt torde vara ringa eller ingen, då markägaren torde i eget intresse vidtaga åtgärder omedelbart om olägenheter för sandflykt uppstå. Området bör hänföras till skyddsskogsområde trots att själva skogsområdet är mindre än kalområdet.

Fyllinge flygsandsfält.

I sin helhet skogbeväxt med i huvudsak växtlig tall upp till 55—60 år med mindre god stamform. God slutenhet. Betning förekommer i mindre omfattning. Marken är god, utom på ett mindre område, och betäcket av gräs, lingonris och lavar å den sämre boniteten.

Någon fara för sandflykt förefinnes icke. Å östra delen har 0²⁵ har uppodlats. Där betning icke äger rum finnes riklig underväxt av rönn m. fl. trädslag. Skogsskötseln är nöjaktig. Fältet bör ingå under den allmänna skogslagens bestämmelser.

Trönninge flygsandsfält.

Låga flacka dynor, beväxta med strandråg och sandrör. Skoglöst, ingen fara för flygsandsdrift. Betas ej.

¹ Denna beskrivning är identisk med den, som införts i betänkandet å sid. 33—58.

Påarp.

Södra området vid Laxvik.

I huvudsak beväxt med bergtall och upplåtet för badstugebebyggelse av gedignare typ. I viken låga, flacka dyner, delvis öppna, men utan risk för drift.

Norra området.

Vid stranden låga, väl klädda dyner, i övrigt i huvudsak beväxt med tät bergtall. Området synes vara ämnat till badbebyggelse. Ett 6-tal villor äro redan uppförda. Fara för sandflykt föreligger ej. Området mellan dessa beskrivna utgöres av klapperstensmarker.

Hishults flygsandsfält.

Flygsand, som stoppats mot hög åker. Består således endast av dyner i brant sluttning. Marken betäckt av gräs, skogbeväxt av tall och björk intill 50 år i god slutenhet. Fara för sandflykt utesluten. Hämföres till park, omslutande kyrkogården.

Knäreds flygsandsfält.

Utgör en brant sluttning mot Lagan. Företer ingen typ av flygsandsfält. Beväxt med ek och björk. Ingen betning förekommer. Är av parktyp. Omedelbart öster om landsvägen pågår utgrävning för husbyggnad. Vid tidigare schaktning för husbyggnad har den därav uppkomna slänten bekläts med jord och gräsbesätts. Fara för sandflykt utesluten.

Flygsandsfältet vid Stjärnarps pappersbruk.

Terrängen stiger mot en högt belägen åker. Drivorna förete småkullighet. Marken är, med avseende på boniteten, mycket växlande. Magra, med sandgräs betäckta, begränsade områden äro delvis kala, medan åter andra äro skogbeväxta med björk, bok och något tall. Området är instängt och betas hårt, varför undervegetation saknas eller är deformerad. Å några ställen är sanden öppen. Sanddrift är ej för närvarande att befara. Marken är emellertid illa utnyttjad. Här kan ifrågasättas, om ej fältet, trots ett inlandsfält, bör hänföras under skyddsskogslagen till följd av den starka betningen, varigenom säkerhet för sanddrift i höglägena kan äventyras.

Den 10 juni.*Ugglarp 2 flygsandsfält.*

I västra delen mera markerade, låga dyner. Längs södra gränsen ligga de egentliga dynerna, dock ganska låga.

Hela området beväxt med tät tall 40—110 år med god växt och stamform, samt bergtall, något gran. Svag — till ingen — markbetäckning på grund av skogens täthet. Gräs och ljung. Skogsskötseln god. Ett anslag lästes och löd: »All åverkan och grävning i parken är vid laga ansvar förbjudet. Parkstyrelsen.»

Fara för sandflykt föreligger ej. Bör hänföras under allmän skogslag på grund av typ och mindre omfattning.

Ullarps flygsandsfält.

3⁷, smärre dyner, täckta. Badbebyggelse.

3⁸, 0⁵ har, betesmark.

Nedre och Övre Skällentorp, 0⁵ har flygsand, markbetäckning ljung, kråkris och spridda enar, beväxt med 5—6-årig vacker planterad tall. I övrigt bergbunden, planterad skogsmark. Ingen risk för sandflykt. Allmänna skogslagen bör tillämpas.

3⁶. Jämn mark, svaga dyner, husmossa, gräs. Tät och vacker tall, 40-årig, (björk och gran). Bör hänföras till allmänna skogslagen. Betesfred råder.

Nedre och Övre Skällentorps flygsandsfält.

7^a, 7^r (7^s). Skarpt markerade drivor. I huvudsak bundna av sandgräs och ris. Äldre tall samt bergtall och björk. Betesfred. Bör hänföras till allmänna skogslagen.

Uddaveka flygsandsfält.

Skarpt markerade, mindre dyner. Ljung, kråkris, lingon. Närmast gården glest beväxta—kala. I övrigt finnes blandskog av tall, björk (gran) med underväxt av ek. Skogen är nöjaktigt skött och 10-årsplanteringar finnas på dynområdet. Betesfred. Angränsar Vässlundafältet och bör komma under samma lagbestämmelser som detta.

Brogårds flygsandsfält.

Stranddynerna medelmåttiga med full vegetation även å västsidan. Innanför dessa ett fuktigt, kall bälte, som fortsättes av mindre dyner med svaga sluttningar. Betesfred. Renlav, bergtall, ogallrad. Bör läggas under samma lagbestämmelser som Vässlunda.

Veka flygsandsfält.

Låga stranddynor. Dynbildning i överensstämmelse med Brogård. Rikligare markflora. Beväxt i huvudsak med 15-årig tall i god växt. Betas. Samma lagbestämmelse som föregående bör tillämpas.

Bobergs och Lynga flygsandsfält.

Svaga stranddynor, stenig strand. Dynerna äro väl bundna. Goda strandbeten. Skogsmarken under Boberg 3^a. Med tall skogbeväxta låga dyner. Gräs, ris och husmossa. Tall i god växt. Ingen fara för sandflykt. Betesfred. Allmänna skogslagen. Visserligen angränsar Veka, som bör stå under strängare bestämmelser, men detta område är av ringa omfattning och avslutar flygsandsområdet.

Den 11 juni.

Vinbergs flygsandsfält.

Marken är jämn mot söder och höjer sig sedan mot åker i norr. Hela området är flygsand. Drivorna i den jämna marken äro små med svaga sluttningar. Boniteten mycket svag. Markbetäckning av lavar och spridda mossor, beväxt med bergtall.

På det sluttande området äro drivorna högre och en del med branta sluttningar. Detta område är beväxt med växtlig tallskog intill 40 års ålder. Där skogen är översluten, saknas markflora, eljest beväxt med gräs. Sanden å det lägre området är uppblandad med nötstora stenar. En 30 meter bred driva var öppen, men på grund av med skog skyddat läge synes sanden ligga stilla.

Rensningshuggning och svag gallring hade utförts. Skogsskötseln nöjaktig. Om fältet kommer i ovarsamma händer, kan det ifrågasättas, om den allmänna skogslagens bestämmelser äro tillräckliga. Fältet är utbrett och kan bli till fara för omgivningen.

Borrås markelags flygsandsfält.

»Sandallmanning» under Tyllered m. fl. öster om landsvägen. Nordvästra spetsen vid landsvägen kraftiga drivor, där sandtäkt bedrives. I övrigt småkulliga drivor. Markbetäckning: ljung. Tallskog, tät, 25—30 år. Gallring erfordras. Betesfredat. Ingen fara för sandflykt.

Del, som ingår i den norr därom belägna skogsmarken under Tyllered 1² och Brogård 1². Marken jämn med svag lutning mot öster. Något kraftigare drivor å västsidan, i övrigt små drivor med svaga jämna sluttningar. Stark gräsväxt med kraftigt inslag av rönn under 50-årig tall (gran) i god växt och tämligen god

stamform. I norra delen ljung. Beståndsvården tillfredsställande. Betesfredat. Fara för sandflykt utesluten.

Området om 1 tunnland, som utgör ett kalmarksområde vid järnvägen i södra ändan av Borrås markelags torvmosse. Djupa dyner, som löpa utmed svag sluttning. Ett par äro öppna, med rörlig sand, beroende på att hela området är betesmark och kreaturen synas hava dynen till viloplats. Området var betäckt med halm, dock ej de öppna dynerna. På grund av dynernas ringa omfattning synes någon skada ej kunna uppstå genom sandflykt.

Området om 23 tunnland, som utgör den skiftade skogstrakt, som är belägen söder om Tvååkers järnvägsstation på båda sidor om landsvägen och järnvägen. Ett fåtal kraftiga dyner. Jämn mark. Markbetäckning: gräs, ris. Området beväxt med välskött tallskog i olika åldrar. Betesfredat. En del av området användes till nöjespark. Fara för sandflykt utesluten.

Varbergs stads flygsandsfält.

Låga, långsluttande dyner, stigande upp mot bakom liggande berg. Användes till betesmark. Badbebyggelse intill. Inom området äro uppförda några badstugor.

Gamla Köpstads m. fl. flygsandsfält.

Fältet vid havsviken mitt för Björsgård. Beläget å två skilda ställen. *Det norra området.* Grunda, långsträckta dyner i västersluttning. Utgör närmast havet betesmarker. Området i öster är beväxt med 25—30-årig tall, rensat och gallrat, fastän svagt. Låga, mindre dyner med för tall å dylik mark vanlig vegetation. *Det södra området.* Långsträckta mycket grunda dyner med sten och berg här och var i dynen. Ett fåtal rivna dyner. Betesmark. Ingen risk för sandflykt föreligger.

Fältet å södra sidan av Träslövs fiskläge. Bebyggt med boningshus.

Fältet å norra sidan av Träslövs fiskläge. Inga dyner funnos. Gräsmark mellan berghällarna.

Fältet invid och i närheten av utloppet för den bäck, som utfaller i viken söder om Nygård. Särskilt norr om bäcken kraftiga, väl täckta dyner med gräs (ljung). Å södra sidan har utförts tallplantering, 5 år gammal.

Fältet nordväst om Näs by. Låga stranddyner, beklädda med strandråg och sandrör. Öster därom flacka dyner omväxlande med gräs- och ljungmarker, delvis fuktiga. Omfattande badstugebebyggelse råder. Ingen risk för sandflykt.

Tångallmanningen utanför Varbergs stad. Sandstrand utan nämnvärda dyner, för övrigt gräsmarker. Liten bebyggelse. Ingen risk för sandflykt.

Galtabäcks flygsandsfält.

Slät mark utan dyner. Utmärkta beten på sandmark.

Björkängs markelags flygsandsfält.

Grunda dyner kunna spåras, särskilt å åkern norr om bäcken och skogen. Sandtäkt å åkern förekom och denna användes för betning, men den var knappast lönande. Skogsområdet däremot företedde ej flygsandstyp, då där funnos oxalis och epilobium samt riklig underväxt av rönn. Gallrad 35—40-årig tallskog av ganska god stamform. Betesfred. Ingen risk för sandflykt.

Den 12 juni.

Olofsbo flygsandsfält.

Samfälld tångallmanning. Vid stranden ej särdeles höga dyner, beklädda med strandråg och sandrör även på västsidan. Omedelbart öster därom jämn, delvis fuktig mark, som brukas till tångupplag och bete.

Å det i huvudsak uppodlade åkerområdet öster om tångallmanningen finnas mellan åkrarna flacka dyner i stenbunden ljungebväxt mark. Risk för sandflykt föreligger ej.

Öster om tångallmanningen. Uppodlad till åker, som även användes till bete. Området bär goda grödor. Någon badbebyggelse hade ej företagits.

Stubbilts m. fl. flygsandsfält.

Fältet väster om landsvägen vid Bölse och Esplunda byar. Odlat. Numera åkerfält.

Fältet öster om nämnda landsväg. Övervägande kraftiga dyner med branta sluttningar, betäckta med sandgräs. Några äro kala, men i huvudsak äro de skogsodlade med övervägande tall i alla åldrar upp till 30 år. Även gran och björk har kommit till användning. Ett fåtal dyner äro öppna. Någon risk för sandflykt synes icke föreligga.

Område, som ingår i tångallmanningarna under Esplunda och Långaveka byar vid Morups fyr. Vid stranden å vissa platser ligga kraftiga dyner. Innanför sandfält, beväxt med starr och gräs, som utnyttjas till bete. Dynerna äro låga och långsluttande. Stranddynerna äro flerstädes öppna, delvis beroende på sandtäkt enligt fyrmästarens utsago. Någon sand är i rörelse och stannar å den bakom liggande betade sandmarken, som är beväxt med gles starr. Enligt fyrmästarens 5-åriga erfarenhet föres ingen sand längre in och åkrarna innanför bära goda grödor.

Område, som ingår i tångtäktsområde under Lyngens och Galtås byar vid och norr om Glommens hamn. Låga stranddyner, även på västsidan beväxta med strandråg och sandrör. Hela fältet är beläget i sluttning.

Område, som ingår i den under Morup, Rosendal och Brandsbol hörande skiftade skogsmarken nordost om Morups hallar. Egentliga stranddyner saknas, utom å figuren 6 inom Brandsbols strandmark, där dynerna äro täckta med strandråg och sandrör. Dynerna å detta fält äro i övrigt låga, långsluttande. Marken utnyttjas i huvudsak till bete. Större delen av fältet är beväxt med bergtall 25—35 år. Markvegetationen består av sandgräs. Mot beståndsvården finnes ingen anmärkning.

Område, som ingår i Lynga bys skiftade, delvis odlade mark, mitt emot »Koggersten». Storstenig strand, inga stranddyner. Öppen sandmark på 40 meters längd och 10-tal meters bredd, i övrigt god betesmark.

De intryck den sålunda avslutade resan lämnat har givit anledning till följande

Sammanfattning.

Av någon för mig okänd anledning synes inmatning av ny flygsand från havsbotten hava minskats avsevärt. Jag har nämligen iakttagit, att stranddynernas öst-sida flerstädes bibehållit sitt läge och beklänts med vegetation utan att deras höjd rönt någon påverkan. En viktig omständighet må framhållas, nämligen den, att sanden icke förflyttat sig påvisbart någon längre sträcka, trots att dynen varit sargad. I detta sammanhang må dock anmärkas, att fältet omedelbart söder om Morups fyr utgör ett undantag, då ett c:a 250 meter brett bälte översändas årligen men innanför detta föreligger icke någon som helst olägenhet av sandflykt.

Sargade eller öppna dyner påträffas dock ej i någon större utsträckning, varken i havsbandet eller inne i landet. Orsaken till att sargning uppstått var påvisbar. Denna var merendels att söka i rivning vid intensiv badning och sandtäkt och blott undantagsvis i vindpåverkan.

Om dynområdet har någon större djup eller bredd, är det skogbeväxt med i huvudsak bergtall och vanlig tall. Endast en skog företer brist på vård. Beståndsvårdsskötseln är i övrigt tillfredsställande. Betning i skogen är sällan förekomman-

de, men de kala områdena innanför stranddynerna betas i allmänhet och äro flerstädes av ypperlig beskaffenhet, tack vare påföring av tång och halm.

Denna besiktningresa har stärkt min tidigare uppfattning, att någon risk för skada genom flygsandsflykt icke kan uppstå, vare sig för själva platsen för dynerna eller den innanför belägna marken, varför de för fälten gällande bestämmelserna kunna bringas att upphöra. Man kan ju förmoda att nu eller i framtiden kan i något enstaka fall olägenhet med sandflykt uppstå, men helt visst blir det en isolerad företeelse, som blir undanröjd genom ägarens eller grannars på- eller medverkan.

Remisshandlingarna återställas härjämte.

Halmstad den 15 juni 1936.

G. Pfeiff.

Statens offentliga utredningar 1936

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. [4]
Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. [17]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande om socialstyrelsens organisation. [29]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. [18]

Politi.

Betänkande med förslag ang. revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. [6]

Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. [7]
Ur socialiserings »europelska» idékrets. [8]
Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. [9]

Betänkande ang. förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. [12]

Betänkande ang. familjebeskattningen. [13]
Betänkande ang. dels planmässigt sparande och dels statliga bostättningslån. [14]

Betänkande ang. moderskapspenning och mödrahjälp. [15]

Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. [21]

Betänkande ang. åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde förmedlas, m. m. [23]

Hälso- och sjukvård.

Betänkanden rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. [1]

Allmänt näringsväsen.

Angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. [27]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. [3]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen ang. avstyckning m. m. [26]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skydds-skogar m. m. [19]
Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skogar i städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Halland län. [30]

Industri.

Handel och sjöfart.

Statligt kaffemonopol. [10]
Den svenska sjöfartsnärings. Statistisk-ekonomisk undersökning. [22]

Kommunikationsväsen.

Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. [16]
Betänkande med förslag i anledning av verkställighetsgranskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande med förslag till lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. [25]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. [11]
Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. [23]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. [2]
Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och bouppteckning m. m. [24]